

OBRANA



20 rokov
od letu
slovenského
kozmonauta
Ivana Bellu

Salvy privítali nový rok

Pri príležitosti 26. výročia vzniku Slovenskej republiky a jej ozbrojených síl vypálili z Tyršovho nábrežia v Bratislave 1. januára dvadsať slávnostných delostreleckých sálv. Vojaci tak už tradične spolu s verejnosťou privítali nový rok.

„Nový rok so sebou vždy prináša výzvy, ale aj úlohy. Nás ich v tomto roku čaká nemálo. Budeme pokračovať v historicky najväčšej reálnej modernizácii ozbrojených síl, ale aj v stabilizácii personálu, zatraktívnení vojenského povolania a zlepšení jeho konkurencieschopnosti na trhu práce,“ povedal minister obrany Peter Gajdoš. Zároveň poďakoval všetkým profesionálnym vojakom za zodpovedné plnenie úloh v roku 2018.

Delostrelecké salvy zo šiestich 122-milimetrových húfníc HD-30A vypálili príslušníci raketometného oddielu Rožňava na základe rozkazu prezidenta SR, ktorý je zároveň hlavným veliteľom Ozbrojených síl SR. Na podujatí pre verejnosť sa podieľalo do sto profesionálnych vojakov s viac ako dvadsiatimi kusmi techniky.

Foto: Ivan Kelement



- 4 Návšteva v Afganistane
- 8 Rozhovor s generálnym tajomníkom Služobného úradu MO SR Jánom Holkom



- 14 Prvý slovenský kozmonaut Ivan Bella a jeho náhradník Michal Fulier
- 18 TÉMA: Šport v rezorte obrany



- 24 Praotec dopravných lietadiel
- 28 Múzeum pplk. v. v. Petra Flodra
- 32 Uhorsko-nemecké vojny a dobývanie Bratislavy
- 34 Zmeny v systéme vzdelávania poddôstojníkov
- 37 Vojenské púte v roku 2019
- 38 Úspešný rozbeh kontrarozviedneho centra
- 44 Cvičenie s penovým valcom
- 46 Milan Rastislav Štefánik: Generál – osloboditeľ (2)



Pavol Vitko
šéfredaktor

„Preslávili sa na nebezpečných vojnových misiách, teraz zachraňujú Oravu: do boja so snehom nasadili výsadkárov“ – tak znel jeden z novinových titulok uprostred januára, keď štyri desiatky príslušníkov 5. pluku špeciálneho určenia boli nasadené na pomoc ľuďom postihnutých snehovou kalamitou. Okrem Žilincanov pomáhali aj príslušníci ozbrojených síl z posádok Martin, Ružomberok, Sereď a Sliač. „Je dôležité, aby občania vedeli, že sa na vojakov môžu spoľahnúť aj

v prípade mimoriadnych situácií,“ povedal minister obrany Peter Gajdoš, ktorý ich navštívil priamo počas oravského nasadenia.

Tak ako občania vedia, že sa môžu spoľahnúť na vojakov, tak by aj vojaci mali cítiť dôveru, rešpekt, uznanie a podporu spoločnosti. V prípade pomoci napríklad počas prírodných katastrof je morálne uznanie zrejmé. No ide aj o materiálne vyjadrenie tejto podpory, a to aj v rámci odmeňovania. Práve o zmenách, ktoré pripravuje vedenie rezortu v odmeňovaní vojakov, je hlavný rozhovor februárovej Obrany s generálnym tajomníkom Služobného úradu MO SR Jánom Holkom. Veľmi dôležitá je aj skutočnosť, že už pred Vianocami podpísali kolektívnu zmluvu na rok 2019 minister obrany Peter Gajdoš a za Slovenský odborový zväz zamestnancov obrany jeho predsedníčka Katarína Krajčová. Viac v článku Čo čaká zamestnancov?

Pred 20 rokmi bol hrdinom našej krajiny kozmonaut podplukovník Ivan Bella, ktorý nám poskytol rozhovor s titulkom Prvý vesmírny farmár. Začiatkom zimy boli azda najviditeľnejšími príslušníkmi nášho rezortu biatlonistky Anastasia Kuzminová, Paulína Fialková a zjazdárka Petra Vlhová. V téme čísla, ktorá je venovaná služobnej aj mimopracovnej telovýchove príslušníkov rezortu obrany, však píšeme aj o vojakoch, ktorí počas športovania zachránili život či prostredníctvom organizovania benefičných športových podujatí pomáhajú chorým kamarátom. Klobúk dole pred všetkými.



Mesačník Obrana v digitálnej podobe: www.mosr.sk/obrana/

Týždňový súhrn správ eBulletin: www.mosr.sk/ebulletin/

Ďalšie informácie: www.facebook.com/mosr.sk

www.youtube.com/user/MinisterstvoObrany

Distribúcia mesačníka Obrana: obrana@mod.gov.sk



Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXVII. • č. 2/2019 • Redakčná uzávierka 21. 1. 2019 • Do výroby zadané 25. 1. 2019 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktori: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0960 33 83 52, 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk, Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 31 17 21, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Vedúca vydania: Mgr. Veronika MÁTUŠOVÁ, tel.: 0960 31 17 01, 0903 820 555, e-mail: veronika.matusova@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Ing. Otakar HRABÁK • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslovenské tlačiarne Skalica, s. r. o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR • NEPREDAJNÉ



Na skok v Afganistane

Slovenských vojakov v Afganistane krátko pred Vianocami navštívila delegácia zo Slovenska, priniesli im živý stromček aj suroviny na vianočnú kapustnicu.

Minister obrany SR Peter Gajdoš spolu s predsedom vlády SR Petrom Pellegrinim a náčelníkom Generálneho štábu Ozbromených síl SR genpor. Danielom Zmekom navštívili slovenských vojakov, ktorí plnia úlohy v operácii Resolute Support v Afganistane. V rámci tradičnej predvianočnej návštevy im zo Slovenska priviezli živý

stromček, symbolické darčeky, ale aj suroviny na vianočnú kapustnicu.

„Všetkým vojakom, ktorí v Afganistane plnili alebo plnia úlohy, patrí náš obdiv a poďakovanie, pretože pomáhajú v tejto krajine budovať bezpečnejšie a stabilnejšie prostredie nielen pre domáce obyvateľstvo, ale aj v rámci medzinárodného spoločenstva,“ povedal minister obrany Peter

Gajdoš. Ako ďalej doplnil, v operácii sa od nasadenia príslušníkov Ozbromených síl SR vystriedalo 358 slovenských profesionálnych vojakov, z toho 22 žien.

Predseda vlády SR Peter Pellegrini počas návštevy vysoko ocenil prácu slovenských vojakov v Afganistane. „Touto návštevou a malými darčekomí sme ich chceli podporiť a vyjadriť im veľkú vďaku a úctu za to, že sú ochotní riskovať svoje životy a dôstojne reprezentovať našu krajinu. Sme im vďační za to, aké dobré meno robia Slovensku,“ povedal.

V mene vojakov za darčeky zo Slovenska poďakoval veliteľ slovenského kontingentu pplk. Nikola Vicena. V súčasnosti pôsobí v Afganistane v rámci aktuálnej rotácie 36 príslušníkov Ozbromených síl SR, z toho dve ženy. Plnia úlohy v oblasti poradenstva pre sily špeciálneho určenia a letecký personál, ako aj v oblasti podpory zdravotníckych spôsobilostí a odborných úloh štábných dôstojníkov.

Minister Gajdoš zároveň v Afganistane odovzdal miestnym zástupcom humanitárnu pomoc pre deti z afganského mesta Mazar-e-Sharif.





„Všetkým vojakom, ktorí v Afganistane plnili alebo plnia úlohy, patrí náš obdiv a poďakovanie, pretože pomáhajú v tejto krajine budovať bezpečnejšie a stabilnejšie prostredie nielen pre domáce obyvateľstvo, ale aj v rámci medzinárodného spoločenstva.“

Peter Gajdoš
minister obrany SR

Pomoc pre Afganistan

Slovenská republika odovzdala v rámci humanitárnej pomoci pre Afganistan 540 nových školských rovnôšiť pre deti z afganského mesta Mazar-e-Sharif. Zásielku, ktorú pripravilo Ústredie ekumenickej pastoračnej služby v Ozbroyených silách a ozbrojených zboroch SR v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, vypravili 14. decembra z Letiska M. R. Štefánika v Bratislave za účasti predstaviteľov rezortov obrany, zahraničných vecí a vnútra.

„Projekt je prejavom solidarity, na ktorú je terorizmom sužovaný Afganistan odkázaný. Som preto presvedčený, že humanitárna pomoc je ukázkovým príkladom, ako operácie a misie medzinárodného krízového manažmentu priamo pomáhajú obyvateľom v krízových regiónoch. Pretože misie a operácie, v ktorých naši vojaci pôsobia, nie sú len o zabezpečení vojenskej pomoci, ale aj o tej humanitárnej,“ povedal minister obrany Peter Gajdoš.

„Nejde o prvú humanitárnu pomoc Slovenskej republiky v krajinách, ktoré takúto pomoc potrebujú. Napríklad v roku 2016 sme vypravili humanitárny kon-

voj do Sýrie a v minulom roku do Iraku pre štyri nemocnice,“ povedala riaditeľka sekcie medzinárodných organizácií, rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Karla Wursterová. Zároveň ocenila dlhodobú spoluprácu s rezortmi obrany a vnútra a poďakovala profesionálnym vojakom pri poskytovaní humanitárnej pomoci.

Ako uviedla ministerka vnútra SR Denisa Saková, Slovenská republika poskytuje každoročne humanitárnu pomoc na základe medzinárodných humanitárnych zásad. „Ide o krajiny, ktoré sú zmietané vojnovými konfliktmi, alebo krajiny, ktoré trpia následkom prírodných katastrof,“ doplnila.

Ústredie ekumenickej pastoračnej služby v Ozbroyených silách a ozbrojených zboroch SR odovzdalo humanitárnu pomoc pre Afganistan už po siedmy raz. Súčasná humanitárna pomoc obsahuje 295 chlapčenských a 245 dievčenských školských uniforiem. Zároveň ju finančne podporilo aj Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

Foto: KOd MO SR, Ivan Kelement





Návšteva v Pobaltí

Minister obrany SR Peter Gajdoš s prezidentom SR a hlavným veliteľom Ozbroyených síl SR Andrejom Kiskom navštívili 18. decembra slovenských vojakov v mnohonárodnej bojovej skupine tzv. posilnenej predsunutej prítomnosti v Lotyšsku. Priviezli im vianočný stromček, symbolické darčeky a tradičné ingrediencie na vianočnú kapustnicu. Slovenskí vojaci sú v Lotyšsku súčasťou jednej z aktivít Severoatlantickej aliancie, ktorej cieľom je demonštrovať súdržnosť a solidaritu spojencov a zároveň odhodlanie a schopnosť reagovať na akúkoľvek prípadnú agresiu.

Foto: Ivan Kelement



O rozvoji spolupráce

Minister obrany Peter Gajdoš rokoval s prvým námestníkom ministra zahraničných vecí USA Johnom J. Sullivanom. Ocenili vzájomnú spoluprácu SR a USA, ktorá vyvrcholila podpisom zmluvy na nákup stíhacích lietadiel F-16. Zhodli sa tiež na vynikajúcej spolupráci Ozbroyených síl SR s Národnou gardou štátu Indiana, predovšetkým v rámci spoločného výcviku a cvičení na územiach oboch krajín. Diskutovali aj o priemyselnej spolupráci krajín, nasadení slovenských profesionálnych vojakov v operáciách a misiách medzinárodného krízového manažmentu a plánovanom navýšení príspevku v operácii Rolute Support v Afganistane v rámci schváleného mandátu.

Foto: Ivan Kelement

2019 – rok vojaka

Zamestnanci Ministerstva obrany SR a profesionálni vojaci si 7. januára slávnostným zhromaždením v priestoroch rezortu obrany pripomenuli 26. výročie vzniku Slovenskej republiky a jej ozbrojených síl. Minister obrany Peter Gajdoš im poďakoval za prácu v minulom roku a zároveň im poprial šťastný a úspešný rok 2019. „V uplynulom roku sme urobili maximum pre to, aby naše mladé ozbrojené sily boli aj moderné. Uvedomujeme si však, že modernizácia nie je jedinou podmienkou, aby boli ozbrojené sily pripravené plniť poslanie. Preto musí byť rok 2019 z pohľadu nášho rezortu rokom vojaka,“ zdôraznil.

Rokovanie riadiaceho výboru

V Bratislave sa 18. decembra stretol na každoročnom rokovaní riadiaci výbor pre koordináciu spolupráce medzi Slovenskou republikou a Českou republikou v oblasti obrany. Rokovanie viedli štátny tajomník MO SR Róbert Ondrejcsák a námestník ministra obrany ČR pre obrannú politiku a stratégiu Jakub Landovský. Riadiaci výbor zhodnotil spoluprácu v oblasti obranného plánovania, vyzbrojovania a spolupráce podnikov a organizácií, logistiky, cvičení, vzdelávania, ochrany vzdušného priestoru a v legislatívno-právnej oblasti v roku 2018. Partneri konštatovali, že spolupráca je na veľmi dobrej úrovni a spôsob práce jednotlivých pracovných skupín je dobre nastavený. Najväčší pokrok nastal pri vzdelávaní, výcviku a v oblasti logistiky. Na záver členovia riadiaceho výboru položili vence k pamätníkom československej štátnosti a M. R. Štefánika.

Francúzsko je spoľahlivý partner

Spolupráca medzi Slovenskou a Francúzskou republikou je aj vďaka spoločným aktivitám v oblasti obrany na vynikajúcej úrovni. Počas stretnutia na pôde rezortu obrany 11. decembra sa na tom zhodli minister obrany Peter Gajdoš a štátna tajomníčka ministerstva armád Francúzskej republiky Geneviève Darrieussecq. Štátnu tajomníčku sprevádzal francúzsky veľvyslanec Christophe Leonzi. Minister vyzdvihol doterajšie spoločné aktivity medzi Slovenskou a Francúzskou republikou, medzi nimi aj úspešne realizovaný výcvik pre francúzske ozbrojené sily v oblasti manipulácie s toxickými látkami vo Výcvikovom a testovacom centre pre oblasť radiačnej, chemickej a biologickej ochrany (RCHBO) v Zemianskych Kostoľanoch vrátane účasti na cvičení TOXIC VALLEY 2018 a na tohtoročných Medzinárodných leteckých dňoch SIAF.

Zverenecký fond o krok ďalej

Slovenská republika môže na základe podpisu medzinárodných zmluvných dokumentov medzi agentúrou NSPA a Ukrajinou a Ministerstvom obrany SR a agentúrou NSPA začať realizovať praktickú časť projektu Zvereneckého fondu NATO pre likvidáciu výbušnej munície a boja s improvizovanými zariadeniami (EOD/C-IED) pre Ukrajinu, v ktorom je zároveň vedúcou krajinou. K dispozícii má na to viac ako 600 000 eur, ktorými fond okrem Slovenska podporilo aj deväť spojeneckých krajín. Cieľom projektu bude počas nadchádzajúcich dvoch rokov najmä tvorba doktrín upravujúcich likvidáciu výbušnej munície a nástražných výbušných systémov v súlade s postupmi Aliancie, výcvikové aktivity zamerané na kvalitnú spoluprácu odborníkov a civilná podpora. Projekt finančne podporili Čierna Hora, Dánsko, Holandsko, Luxembursko, Nórsko, Rumunsko, Spojené štáty americké, Švédsko a Veľká Británia, záujem prejavilo aj Fínsko.



Bezpečnosť a spolupráca

Slovensko od januára predsedá Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe a formátu Stredoeurópskej obrannej spolupráce.

Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe – OBSE (angl. Organization for Security and Co-operation in Europe, skratene OSCE) je medzinárodná bezpečnostná organizácia, ktorá vznikla transformáciou Konferencie o bezpečnosti a spolupráci v Európe (KBSE) v roku 1995. Zahŕňa 57 účastníckych štátov Európy, Strednej Ázie a Severnej Ameriky. Posledným členským štátom sa stalo Mongolsko.

Slobody a práva

Cieľom účastníckych krajín je podpora a rozvoj demokratickej spoločnosti rešpektujúcej ľudské práva a základné slobody, prevencia lokálnych konfliktov, obnova stability a mieru vo vojnových oblastiach, presadzovanie kolektívnej bezpečnosti, zabezpečenie sociálnej spravodlivosti a ochrana životného prostredia.

Generálny tajomník, Sekretariát OBSE a Stredisko pre predchádzanie konfliktom sídlia vo Viedni. Úrad vysokého komisára OBSE pre národnostné menšiny je v Haagu. Úrad OBSE pre demokratické inštitúcie a ľudské práva má sídlo vo Varšave.

V Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe funguje tzv. rotujúce predsedníctvo, ktoré sa strieda každý kalendárny rok. Je zodpovednosťou účastníckeho štátu, ktorý svojím rozhodnutím poverí Ministerská rada ako hlavný rozhodovací orgán OBSE. Predsedajúci štát počas tohto roka dáva tón práci organizácie a reprezentuje ju navonok. Minister zahraničných vecí predsedajúceho štátu vykonáva funkciu úradujúceho predsedu OBSE. Nemenej dôležitá je činnosť stáleho predstaviteľa SR pri OBSE, ktorý zastáva funkciu predsedu Stálej rady OBSE. Predsednícka krajina OBSE stanovuje hlavné tematické okruhy pre smerovanie diskusie počas roka, pripravuje zasadnutia jednotlivých rokovacích fór, predsedá týmto fóram a stanovuje ich agendu. Má možnosť preukázať svoje rokovacie schopnosti ako tzv. čestný sprostredkovateľ pri dosahovaní konsenzu pri prijímaných rozhodnutiach, ako aj pri riešení aktuálnych problémov v regióne OBSE. Fakt, že rozhodnutia OBSE prijíma 57 účastníckych štátov konsenzom, robí z predsedníctva v tejto organizácii mimoriadnu diplomatickú výzvu.

Slovensko predsedá

Na Ministerskej rade OBSE v Hamburgu v decembri 2016 poverili účastnícke štáty Slovensko predsedníctvom v organizácii v roku 2019. Predsedníctvo v OBSE je zodpovedné za koordináciu práce or-

ganizácie v mene rozhodovacích orgánov OBSE (Ministerskej rady a Stálej rady). Pri výkone funkcie koná predsedníctvo v súlade s rozhodnutiami OBSE, pomáhajú mu pri tom predchádzajúce a nadchádzajúce predsedníctvo pracujúce spolu ako Trojka. Slovensko sa 1. 1. 2018 stalo súčasťou predsedníckej Trojky spolu s Rakúskom a Talianskom.

Program a priority predsedníctva OBSE si predsednícka krajina stanovuje sama. Vychádza pritom z aktuálnych tém a otázok, ktoré OBSE rieši v oblasti bezpečnosti vo všetkých troch dimenziách organizácie (vojensko-politická, ekonomicko-environmentálna a ľudsko-právna/ľudská).

Predsednícka krajina tým má možnosť ovplyvniť pôsobenie organizácie z hľadiska najdôležitejších tém svojej vlastnej zahraničnej politiky.

OBSE a obrana

Prioritami rezortu obrany v politicko-vojenskej oblasti budú počas predsedníctva v OBSE najmä podpora vojenskej spolupráce a posilnenie opatrení na budovanie dôvery a bezpečnosti, ako aj znižovanie napätia a rizika vypuknutia vojenského konfliktu. Súčasťou aktivít ministerstva obrany bude tiež organizovanie podujatí zameraných na európsku bezpečnostnú architektúru, ako aj modernizáciu Viedenského dokumentu 2011 a kontrolu zbrojenia.

Slovensko ako predsednícka krajina OBSE bude tiež pokračovať v štruktúrovanom dialógu o súčasných a budúcich bezpečnostných výzvach. Cieľom bude zároveň podporiť širšie chápanie súčasných výziev a rizík v politicko-vojenskej oblasti, čo môže viesť k zvýšeniu predvídateľnosti bezpečnostného prostredia, deeskalácii napätia a zníženiu hrozieb a rizík ovplyvňujúcich spoločné bezpečnostné prostredie.

Slovenská republika je od januára okrem OBSE aj predsedníckou krajinou regionálneho formátu Stredoeurópskej obrannej spolupráce (CEDC). Priority rezortu obrany počas ročného predsedníctva v tomto formáte sú zamerané na pokračovanie v naštartovaných projektoch, ako aj na vytváranie nových iniciatív regionálnej spolupráce v rámci ozbrojených síl krajín CEDC.

Príkladom doterajšej úspešnej spolupráce krajín združených v tomto formáte je spoločný projekt Stálej štruktúrovanej spolupráce (PESCO) v oblasti rádio-chemicko-biologickej ochrany pod vedením Rakúska a tiež spoločné medzinárodné cvičenie zamerané na zvládanie prípadných migračných vĺn na vonkajšej hranici Európskej únie. Významnou oblasťou spolupráce CEDC je aj podpora krajín západného Balkánu v ich integračných snahách, ako aj pri zvládaní migračných vĺn. Formát CEDC vznikol v roku 2010 a okrem Slovenskej republiky je súčasťou tejto regionálnej spolupráce aj Maďarsko, Česká republika, Rakúsko, Chorvátsko, Slovinsko a ako pozorovateľ Poľsko.

Foto: OBSE



Generálny tajomník Služobného úradu MO SR Ján Holko:

Motivácia, stabilita a perspektíva

Generálny tajomník služobného úradu ministerstva obrany Ján Holko hovorí v našom rozhovore o tom, čo zaujíma nielen vojakov, ale aj o témach, ktoré môžu byť inšpiráciou tiež pre prípadných záujemcov o vojenskú službu.

V polovici decembra ste spolu s ministrom obrany Petrom Gajdošom prezentovali, že rezort obrany pripravil koncepciu manažmentu vojenského personálu Ozbrojených síl SR. Aké boli motívy, čo tomu predchádzalo?

Od nástupu do vedenia rezortu obrany tvrdíme, že našim cieľom je vybudovať moderné, akcieschopné a dôveryhodné ozbrojené sily. Vzhľadom na stav, v akom sme rezort obrany prevzali, v prvej fáze sme sa zamerali na systémovú a systematickú modernizáciu v zmysle strategických dokumentov, ktoré sme pripravili. V tejto súvislosti chcem poďakovať aj predsedovi Národnej rady SR a Slovenskej národnej strany An-

drejovi Dankovi, ktorý sa v rámci koalíčných rozhovorov za nás vždy postavil a presadzoval navýšenie rozpočtu pre náš rezort. V druhej fáze je našim strategickým cieľom zlepšenie podmienok pre vojakov vrátane výrazného navýšenia plátov. Preto vznikla „Koncepcia manažmentu vojenského personálu Ozbrojených síl Slovenskej republiky“. Zatiaľ ide o pracovný názov.

Dá sa predpokladať, že vás k tomu motivoval aj deficit viacerých vojenských odborov?

Určite áno. Situácia v oblasti personálu je vo viacerých oblastiach alarmujúca a my musíme prijať zodpovedné riešenie. Až do

roku 2017 sa nám otvárali nožnice medzi tabuľkovým počtom vojakov a reálne obsadenými funkciami. Tabuľkových miest je dnes približne 17 000, pričom reálne slúži niečo cez 13 000 vojakov. A pomer medzi tými, ktorí odišli, a novoprijatými príslušníkmi ozbrojených síl bol výrazne v náš neprospech.

Hovorili ste, že do roku 2017?

Áno. Minulý rok sa nám už podarilo získať pre ozbrojené sily viac ľudí v porovnaní s tými, ktorí odišli. Ten pomer bol počet prepustených 498 k počtu prijatých 569. Štatistika za uplynulé roky 2011 – 2018 je v tabuľke 1.

Tabuľka 1

Rezort MO SR	Počty prijatých uchádzačov a prepustených PrV 2011 – 2018								
	2011*	2012*	2013*	2014	2015	2016**	2017**	2018	SPOLU
Počet prijatých	406	452	365	559	685	530	665	569	4 231
Počet prepustených	758	651	542	466	498	660	683	498	4 756
Rozdiel	-352	-199	-177	93	187	-130	-18	71	-525

No aj tak je ten personálny deficit stále vysoký.

Samozrejme, veď preto konáme. Koncepcia analyzuje príčiny poklesu záujmu o štátnu službu profesionálneho vojaka a každý azda dokáže odhadnúť, že tou hlavnou je finančné ohodnotenie. Povolanie vojaka sa postupne stalo v rámci našej spoločnosti aj vzhľadom na dobre fungujúcu ekonomiku neatraktívne. No je tu aj druhá vec. Tou je otázka štruktúry a tvorby finančného ohodnotenia. Jadro zmien koncepcie v oblasti odmeňovania teda spočíva v zmene systému skladby platu a, pravdaže, jeho systémového navýšenia.

Konkrétne?

Doteraz bolo odmeňovanie tvorené na báze hodnotného platu. Keď sa tento systém v minulosti vytváral, bolo ambíciou priblížiť sa k princípom odmeňovania v členských krajinách Severoatlantickej aliancie. Cieľom bolo výraznejšie dynamizovať rotáciu vojenského personálu v jednotlivých funkciách. Ukázalo sa však, že ak je tento systém vhodný pre veľké armády, ktoré si navyše môžu spomedzi personálu bohato vyberať, v malých armádach je v praxi takmer nerealizovateľný. Uvediem príklad. Ak je u nás pozícia mechanika konkrétneho letového systému viazaná len na jednu základňu, pretože inde tento systém nemáme, je vôbec možné rotovať špecialistu, ktorý túto pozíciu zastáva? Asi ťažko. Alebo ho pošleme len v záujme rotácie a s víziou, že vďaka nej bude azda povýšený, trebárs do štruktúr vojenského zdravotníctva? Nie, takto to skrátka fungovať nemohlo, a ani nemôže. Nehovoriac už o tom, že hoci tento odborník mechanik bol čoraz skúsenejší a lepší, tým, že bol v tej istej funkcii a hodnosti, zo zákona mu hrozilo prepustenie do zálohy. Pravdaže, to sa aj stávalo. Potom sa systém plátal výnimkami. Vojaci sami najlepšie vedia, koľko ich museli prijať, aby zostal systém funkčný. Jednoducho prax ukázala nevyhnutnosť zmeny, ktorá bola realizovaná účinnosťou zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov z roka 2015. Týmto novým zákonom sa však nezmenila filozofia odmeňovania, čo sa veľmi skoro ukázalo ako ďalší nevyhnutný krok, ktorý treba urobiť.

Mohli by ste uviesť príklad prečo?

V minulosti sa v podstate zotrel platový rozdiel v rámci tej istej vojenskej hodnosti, pretože sa neprihliadalo na náročnosť a výkon vyplývajúci vojakovi zo zastávanej funkcie. Napríklad niekto je v hodnosti podplukovník

Pozn.: * – V rokoch 2011 – 2013 bola úloha prepúšťať PrV a neprijímať uchádzačov
** – V rokoch 2016 – 2017 zvýšená odchodovosť bola vplyvom nesúhlasu so zákonom č. 281/2015 Z. z.

Tabuľku spracoval Personálny úrad OS SR

veliteľom práporu a má obrovskú personálnu aj materiálnu zodpovednosť. Iný podplukovník, pri všetkej úcte k jeho práci, plní úlohy v štábe. Obaja tým, že sú podplukovníci, majú rovnaký plat. Pravdaže, práca oboch je dôležitá, ale iste aj vy vnímate, že ak sa odmeňovanie neskladá aj z ohodnotenia výkonu a náročnosti tej-ktorej funkcie, môže to veľa ráz pôsobiť až demotivačne. Mať viac zodpovednosti a rovnaké ohodnotenie? Nie, to nebolo a nie je korektné. Preto sa usilujeme vrátiť k systému, že plat profesionálneho vojaka bude ťažiskovo pozostávať z hodnotnej a funkčnej tarify.

V roku 2019 by mala byť výška platu profesionálnych vojakov v porovnaní s minulým rokom až o 40 percent vyššia.

Ako budú vytvárané funkčné tarify?

V úvode by som chcel povedať a podčiarknuť, že hodnotný plat ako kategória zostáva. **Hodnotný plat** však bude v zmysle pripravovanej koncepcie pozostávať z **hodnotnej tarify a funkčnej tarify**. Podiel na hodnotnom plate bude tvoriť približne 1/3 hodnotná tarifa a 2/3 funkčná tarifa. Hodnotné platy profesionálnych vojakov budú ustanovené v prílohe k zákonu o štátnej službe profesionálnych vojakov ako „Stupnica základných hodnotných platov profesionálnych vojakov“. **Zavedie sa inštitút zvyšovania hodnotného platu o 1 % za každý rok výkonu štátnej služby. Funkčná tarifa, vo vzťahu k vykonávanej funkcii v jednotlivých vojenských hodnostiach, môže byť zvýšená až do výšky 20 %. Príčinom jedným z rozhodujúcich prvkov bude charakter vykonávanej funkcie.** Bude to upravené vnútorným predpisom, do je-

ho tvorby vstúpi príslušný veliteľ, respektíve generálny štáb. Na ilustráciu – je predpoklad, že desiatnik v leteckej pôsobiaci vo funkcii technika a špičkového odborníka bude mať zrejme inú funkčnú tarifu ako niekto iný s rovnakou hodnotnosťou, no s funkciou, na ktorú netreba také špecifické vzdelanie, odbornú prax a ku ktorej neprislúcha až taká vysoká zodpovednosť.

Kedy by koncepcia mohla byť predložená vláde, aké legislatívne kroky sú nevyhnutné?

Koncepcia je strategický dokument. Predpokladáme, že vo februári by mohla byť predložená na rokovanie vlády. Dokument však ešte musí prejsť posúdením kolégia ministra obrany a potom musí ísť do medzirezortného pripomienkového konania. Má, pochopiteľne, vplyv aj na financovanie, čo znamená, že sa k nemu bude musieť urobiť doložka vplyvov na rozpočet. Chcem však zdôrazniť, že paralelne s tým pripravujeme návrh novely zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov a celý ďalší legislatívny proces tak, aby zmeny, ktoré sú v koncepcii predovšetkým z hľadiska motivácie podstatné, mohli byť v polovici roka aplikované do praxe.

O koľko by si teda vojaci mohli prílepiť?

Platy profesionálnych vojakov sa zvýšili od 1. januára 2019 o 10 percent. Bolo to dané valorizáciou a bol to štandardný postup, ktorý prijala vláda. Navyše bol k 1. 1. 2019 prijatý služobný predpis o príplatku za ohrozenie zdravia a života. Týmto predpisom sme prispeli k tomu, aby sme platy už teraz navýšili v závislosti od vykonávaných funkcií. Iste, nie je to systémové. Ale ako som už avizoval, novela zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov by mala byť v účinnosti až od polovice roka 2019. Pretože nemáme možnosť urýchliť tento legislatívny proces, rozhodli sme sa pre tento medzikrok.

Podme k meritu veci...

V priloženej tabuľke 2 je príklad výšky hodnotného platu profesionálneho vojaka v jednotlivých vojenských hodnostiach bez príplatku za každý rok výkonu štátnej služby, pričom najnižšia úroveň hodnotného platu je určená podľa zákonom stanovenej výšky v stupnici. Príklady strednej a maximálnej výšky hodnotného platu vychádzajú z možnosti zvýšenia funkčnej tarify do výšky 10 %,



resp. 20 % pre funkcie, ktoré ustanoví služobný predpis.

Ako sme teda uviedli aj na už spomenutej tlačovej konferencii s ministrom obrany Petrom Gajdošom, tak vojak 2. stupňa by na základe tejto prijatej novely zákona mal mať základnú výšku hodnostného platu 1 050 eur (základom pre stanovenie výšky uvedeného hodnostného platu bola priemerná mzda v národnom hospodárstve). Pri navýšení funkčnej tarify o 10 % by to malo byť až 1 123 eur. Pri navýšení funkčnej tarify v závislosti od jeho funkčnej náplne o 20 % by to bolo až 1 196 eur. To je vojak 2. stupňa a opakujem – bez akýchkoľvek príplatkov. A teda aj bez príplatku 1 % za každý odslúžený rok vo výkone štátnej služby profesionálneho vojaka.

Poručík, čo je prvá dôstojnícka hodnosť, by mal mať základnú výšku hodnostného platu 1 575 eur. Pri navýšení funkčnej tarify o 10 % by to mohlo byť až 1 685 eur v závislosti od funkcie. Pri 20-percentnom navýšení funkčnej tarify by to mohlo byť až 1 794 eur. A rovnako ako u vojaka 2. stupňa je to bez akýchkoľvek príplatkov. Opäť – je to aj bez príplatku 1 % za každý odslúžený rok vo výkone štátnej služby profesionálneho vojaka.

Ak ste dobre sledovali, tak je to popri 10-percentnej valorizácii nárast o ďalších

30 %. No ak by sme to sumarizovali, tak by v roku 2019 výška platu, ktorú chceme zabezpečiť pre profesionálnych vojakov, mala byť (spolu s 10-percentnou valorizáciou) navýšená v percentuálnom vyjadrení o 40 % v porovnaní s vlašajškom.

Z akých zdrojov bude toto navýšenie kryté?

Samozrejme, môžeme vymyslieť akýkoľvek systém odmeňovania. Každý ale musí byť zároveň zdrojovo krytý. Súčasný limit na personálne výdavky stanovený ministerstvom financií je 290 miliónov eur. Musíme preto požiadať ministerstvo financií o reštrukturalizáciu nášho rozpočtu a limit personálnych výdavkov navýšiť zhruba o 50 miliónov.

Bude to stačiť? Udržia si ozbrojené sily ešte predtým, ako vyškolia nových odborníkov, skúsenejších špecialistov – a udržia si všetky nevyhnutné spôsobilosti?

Toto je veľmi závažná otázka. Je tu problém, ktorý treba rozdeliť na niekoľko oblastí. Predovšetkým si musíme uvedomiť, že celý systém, ktorý vytvárame s cieľom zlepšiť ohodnotenie ľudí a zabezpečiť stabilizáciu ľudských zdrojov v ozbrojených silách, je dôležité vnímať v kontexte s modernizáciou. Pretože ak by sme nepristúpili k týmto opatreniam, moderná technika by nám bola na

nič. Nemal by ju kto obsluhovať. No ak majú novú techniku obsluhovať profesionáli, tak ich zároveň musíme vyškolíť a pripraviť. Preto sa koncepcia okrem otázok motivácie a dopĺňovania ozbrojených síl vojenským personálom zaoberá aj otázkou vzdelávania a prípravy profesionálnych vojakov. Táto oblasť by sa mala zároveň stať súčasťou ponuky ako ďalší z benefitov pre záujemcov o vojenskú službu. Reštart vzdelávania špecialistov síce nebude jednoduchý, ale z hľadiska perspektívy je nevyhnutný. Poviem príklad: akadémia ozbrojených síl školí dôstojníkov smerom k veliteľsko-manážérskym pozíciám. Iste, potrebujeme ich, no je veľmi dobre, že v posledných rokoch sme vcelku úspešne prikrčili k spolupráci s odbornými civilnými vysokými školami, kam vysielame našich kadetov, ktorí absolvujú celé štúdium v leteckých alebo v lekáarskych odboroch. Ďalšie budú zrejme nasledovať. My však veľmi súrne potrebujeme aj odborne vyškolených špecialistov so strednou školou, ktorí budú slúžiť v kategóriách mužstva a poddôstojníkov. Zavádzaním modernej techniky, napríklad vozidiel 8x8 či 4x4, ale aj lietadiel F-16, už ľudia i na tých základných funkciách musia byť technicky odborne na vysokej úrovni. Musia byť takpovediac doma v počítačových systémoch, musia ovládať napríklad systémy paľby, no aj odbornú údržbu zložitých zbraňových systémov či veľa iných súvislostí. Po tom, ako sme zrušili vojenské stredné školy, nie je vôbec jednoduché si takých odborníkov vychovať, respektíve si ich doškoliť – a ešte predtým získať. Napríklad maturantov, ktorí sú dobrí v odbore strojárstvo, elektrotechnika či v počítačových systémoch. Verím, že k nám prídu. A to nielen vďaka ohodnoteniu, ale aj vďaka odbornému rastu, ktorý im zabezpečíme pri nástupe do ozbrojených síl, ako aj v priebehu služby.

Ako?

Nechcem predbiehať. To je úloha pre sekciu ľudských zdrojov MO SR. Tá pripravuje príslušnú koncepciu vojenského vzdelávacieho systému. Jednou z možností je napríklad otvorenie pomaturitného štúdia, kde by sa pripravovali špecialisti pre ozbrojené sily po technicko-odbornej stránke. V súčasnosti vojakov po regrutácii pre ozbrojené sily pripravuje Základňa výcviku a mobilizačného dopĺňovania v Martine. To je ale skôr príprava na vojenskú časť služby. My sa aktuálne musíme aj s príchodom novej techniky o to viac sústrediť na prípravu príslušníkov ozbrojených síl na vojensko-technicko-odbornú činnosť.

Ak odbočíme aj k civilným zamestnancom rezortu, aká je situácia v naplnenosti personálnych stavov v rámci štátnej služby, respektíve zamestnancov vo výkone práce vo verejnom záujme?

Ich naplnenosť je v princípe dostačujúca. Z plánovaných 564 pozícií máme obsadených 491. Pokiaľ ide o zamestnancov vo výkone práce vo verejnom záujme, v súčasnosti máme v rezorte obrany 2 458 tabuľkových miest zamestnancov vo výkone práce vo verejnom

záujme mimo ozbrojených síl. V ozbrojených silách ich pracuje 3 890, čo je spolu 6 348 tabuľkových miest. Ich celková naplnenosť je dovedna 96,2 %.

Aj pri nich je možnosť dodatočných finančných stimulov...

Veď ich aj, pokiaľ je to možné, reálne využijeme. Práve tu sa snažíme hľadať priestor na lepšie ohodnotenie práce našich zamestnancov. Keď sme mali možnosť prilepiť im vyplatením 13. a 14. platu, jednoznačne sme ju využili.

Nebolo to tak vo všetkých rezortoch...

Máte pravdu, ale neprináleží mi hodnotiť iné rezorty. My sa jednoducho v našom rezorte usilujeme o čo najväčšiu stabilitu. Vojaci a zamestnanci musia byť na prvom mieste.

Text: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement
a eFP BG LATVIA Imagery



Tabuľka 2

Vojenská hodnosť	Hodnostný plat - HP (v eurách)		Základná výška HP (v eurách)	Stredná výška HP (v eurách) navýšenie funkčnej tarify do 10 %	Maximálna výška HP (v eurách) navýšenie funkčnej tarify do 20 %
	Hodnostná tarifa	Funkčná tarifa			
12 – vojak 2. stupňa	320	730	1 050	1 123	1 196
13 – slobodník	350	790	1 140	1 219	1 298
14 – desiatnik	380	860	1 240	1 326	1 412
22 – čatár	410	930	1 340	1 433	1 526
23 – rotný	440	1 010	1 450	1 551	1 652
24 – rotmajster	480	1 090	1 570	1 679	1 788
25 – nadrotmajster	510	1 190	1 700	1 819	1 938
26 – štábný nadrotmajster	560	1 280	1 840	1 968	2 096
52 – poručík	480	1 095	1 575	1 685	1 794
53 – nadporučík	520	1 200	1 720	1 840	1 960
54 – kapitán	570	1 310	1 880	2 011	2 142
55 – major	620	1 430	2 050	2 193	2 336
56 – podplukovník	680	1 560	2 240	2 396	2 552
57 – plukovník	740	1 710	2 450	2 621	2 792
60 – brigádny generál	810	1 870	2 680	2 867	3 054
61 – generálmajor	880	2 050	2 930	3 135	3 340
62 – generálporučík	960	2 240	3 200	3 424	3 648
63 – generál	1 050	2 440	3 490	3 734	3 978

Pozn.: V tabuľke nie je zohľadnený príplatok 1 % za každý odslúžený rok vo výkone štátnej služby profesionálneho vojaka



Aliancia zostane v Afganistane

Napriek plánom Spojených štátov na čiastočné stiahnutie z Afganistanu potvrdila Severoatlantická aliancia svoj záväzok v rámci medzinárodnej misie v tejto stredoázijskej krajine. Hovorkyňa NATO Oana Lungescu vyhlásila, že Aliancia nebude komentovať medializované plány prezidenta USA Donalda Trumpa stiahnuť domov značnú časť z približne 14 000 amerických vojakov nasadených v Afganistane. „Naša angažovanosť je nevyhnutná na zaistenie, aby sa z Afganistanu znova nestalo bezpečné útočisko medzinárodných teroristov, ktorí by nás mohli ohrozovať u nás doma,“ dodala. Ministri zahraničných vecí členských štátov vyjadrili pevný záväzok zabezpečiť dlhodobú bezpečnosť a stabilitu v Afganistane. Viaceré americké médiá informovali, že Trump zvažuje znížiť počet amerických vojakov v Afganistane až o 7 000 mužov. V reakcii na to minister obrany USA Jim Mattis oznámil, že odstupuje z funkcie. Mattis sa zasadzoval za zachovanie silnej americkej vojenskej prítomnosti v Afganistane s cieľom posilniť diplomatické úsilie o nastolenie mieru v tejto krajine.



Trump sa nestiahne z Iraku

Americký prezident Donald Trump nemá v pláne stiahnuť amerických vojakov z Iraku. Vyhlásil to 26. decembra počas vopred neoznámenej návštevy v Iraku, ktorú netradične absolvoval aj s manželkou. Novinárom, ktorí ho počas cesty sprevádzali, potvrdil, že chce stiahnuť amerických vojakov zo Sýrie. Irak podľa neho môže byť využívaný ako základňa pre prípadné útoky na militantov organizácie Islamský štát. Trump spresnil, že v prípade potreby môžu USA zaútočiť na IS tak rýchlo a tak tvrdo, že islamisti nebudú ani vedieť, čo sa deje. Do Iraku sa Trump vydal krátko po tom, ako oznámil stiahnutie amerických jednotiek zo Sýrie, ktorá s Irakom susedí. Toto rozhodnutie zaskočilo jeho poradcov i spojencov vrátane Iraku a malo za následok aj demisiu ministra obrany Jima Mattisa. V príhovore k americkým vojakom na leteckej základni al-Asad západne od Bagdadu Trump vyhlásil, že cieľom americkej misie v Sýrii bolo zbaviť IS jeho vojenských báz, nie byť pri jej povojnovej rekonštrukcii. Uvedol, že to je misia, ktorej by sa mali ujať iné bohaté krajiny. Dodal, že prítomnosť jednotiek USA v Sýrii nikdy nemala „otvorený koniec“. Vyhlásil tiež, že Turecko súhlasilo, že v Sýrii zlikviduje zvyšky IS, ktoré tam stále zostávajú.

Bundeswehr uvažuje o cudzincoch

Nemecké úrady zvažujú, že povolia armáde získavať do svojich radov občanov iných krajín Európskej únie pre niektoré odbornosti vrátane lekárov a špecialistov v oblasti informačných technológií. Náčelník generálneho štábu generál Eberhard Zorn uviedol pre denník Westdeutsche Allgemeine Zeitung, že v čase, keď je nedostatok špecialistov, „sa musíme poobzerať každým smerom. Jednou z možností, ktorú skúmame, je otázka, či budeme akceptovať žiadosti od občanov EÚ vo veľmi špecifických odboroch – hovoríme napríklad o lekároch alebo o IT špecialistoch.“ Nemecsko zrušilo brannú povinnosť v roku 2011 a Bundeswehr sa v čase zdravej ekonomiky s nízkou nezamestnanosťou musí snažiť o získavanie nových príslušníkov.

Večne horúce Kurily

Japonská vláda poslala Rusku protest proti výstavbe kasární pre príslušníkov ruských ozbrojených síl na kurilských ostrovoch Iturup a Kunašir. V roku 2017 tam postavili dve ubytovne a ďalšie tri odovzdajú do prevádzky v roku 2019. Vlni v októbri japonská vláda vyjadrila protest v súvislosti s vojenskými cvičeniami v blízkosti Kuríl, pričom posilnenie vojenskej prítomnosti na štyroch ostrovoch v severnej časti Kuríl opakovane označila za neprijateľné. Kurilské ostrovy patria Rusku, lenže na ich južnú časť – ostrovy Kunašir, Iturup, Šikotan a Habomajské ostrovy – si robí nároky Japonsko, ktoré ich označuje za svoje Severné teritórium. Tieto ostrovy anektoval v roku 1945 Sovietsky zväz a spor o ne bráni obom krajinám, aby uzavreli mierovú zmluvu.

Bulhari kúpia F-16

Komisia bulharského ministerstva obrany odporučila vláde, aby začala rokovať so Spojenými štátmi o nákupe nových viacúčelových stíhacích lietadiel typu F-16V Block 70. Osem stíhačiek s odhadovanou cenou 1,8 miliardy bulharských levov (920 miliónov eur) má nahradiť staršie lietadlá ruskej výroby MiG-29. Spojené štáty ponúkli Sofii aj viacúčelové stíhačky typu F-18 Super Hornet, tie však nespĺňali podmienky vypísaného tendra. Švédsko ponúklo Bulharsku namiesto ôsmich rovno desať svojich gripenov a Taliansko použité viacúčelové stíhacie lietadlá typu Eurofighter.

Rusko bude v Arktíde

Rusko bude od roku 2019 vojensky prítomné v Arktíde. Uviedol to ruský minister obrany Sergej Šojgu: „V roku 2019 dokončíme budovanie infraštruktúry, aby sme na ostrove Srednij, Wrangelovom ostrove a na Myse Schmidta mohli umiestniť radarové jednotky protivzdušnej obrany a navigačné body pre letectvo.“ Na ďalších miestach v Arktíde už dokončili leteckú infraštruktúru i ubytovacie kapacity pre vojakov. Záujem o región rastie, keďže stúpajúce teploty otvárajú námorné cesty k doteraz neprístupným zdrojom nerastných surovín.

Británia podporila Ukrajinu

Britský minister obrany Gavin Williamson podnikol 22. decembra plavbu po Čiernom mori na delovom člne ukrajinských námorných síl, čím vyjadril podporu Ukrajine v súvislosti s jej roztržkou s Ruskom po zajatí lodí v oblasti Kerčského prielivu. Na palube ho sprevádzal ukrajinský rezortný partner Stepan Poltorak. Ten predtým absolvoval prehliadku lode britského vojenského námorníctva, ktorá dorazila do ukrajinskej Odessy, aby zabezpečila voľnosť plavby v Čiernom mori. Rusko v oblasti Kerčského prielivu, ktorý spája Čierne a Azovské more, zajalo 25. novembra tri lode ukrajinských námorných síl. Incident vyvolal obavy z prepuknutia otvoreného vojenského konfliktu medzi Ruskom a Ukrajinou.

Kam kráčaš, Sýria?

Necháva Trump Sýriu
Putinovi? Je postupné
sťahovanie Spojených štátov
zo Stredného východu
súčasťou premyslenej
stratégie, politického
obchodu alebo len prejavom
svojrázneho naturelu
súčasného prezidenta USA?

Spojené štáty sa pripravujú na stiahnutie svojich jednotiek zo Sýrie. Nemenovaný predstaviteľ amerického ministerstva obrany pre spravodajskú televíziu CNN uviedol, že USA plánujú úplné a rýchle stiahnutie svojich vojakov. Americký prezident Donald Trump v súvislosti so správami o pripravovanom sťahovaní vojenských jednotiek zo Sýrie na Twitteri uviedol, že extrémistická organizácia Islamský štát (IS) bola v tejto krajine porazená. Podľa neho to bol jediný dôvod pre americkú vojenskú prítomnosť v Sýrii počas jeho mandátu. Pentagon správy odmieta komentovať.

Väčšina z 2 000 amerických vojakov nasadených v Sýrii sú inštruktori a poradcovia, ktorí podporujú miestne, prevažne kurdské jednotky bojujúce proti IS. Džihádisti z IS v Sýrii ovládajú už len nevelké územia, ale podľa predstaviteľov americkej armády stále predstavujú potenciálnu hrozbu. Existujú obavy, že by sa mohli v chaose sýrskej vojny preskupiť a opäť zaujať stratené pozície.

Kreml' je spokojný

Vojenská prítomnosť Spojených štátov v Sýrii je nepotrebná a nezákonná, preto by bolo jej ukončenie krokom správnym smerom. Uviedol to počas výročnej tlačovej konferencie v Moskve ruský prezident Vladimir Putin. Šéf Kremľa však dodal, že hovoriť o reálnom odchode amerických vojsk je predčasné, keďže Washington sa podobne vyjadroval už v minulosti o Afganistane, ale k zásadnej zmene tam podľa Putina nedošlo.

Ruský líder súhlasí s Trumpom v tom, že teroristická skupina Islamský štát bola v Sýrii porazená a teraz hrozí jej presunutie do iných krízových oblastí. Uviedol tiež, že hoci je prítomnosť amerických vojsk na sýrskej pôde nelegálna, medzi Moskvou a Washingtonom prebieha v otázke Sýrie vzájomne prospešný dialóg.

Ruský minister obrany Sergej Šojgu na stretnutí na ministerstve obrany povedal, že ruské vojenské letectvo dramaticky zní-

žilo počet štartov v Sýrii. „Počet vzletov bol znížený zo 100 až 110 za deň na dva až štyri za týždeň, a to najmä s cieľom vykonávania dodatočného prieskumu,“ povedal Šojgu bez konkretizovania časového rámca týchto obmedzení. Rusko ukončilo sťahovanie svojich hlavných síl zo Sýrie okrem tých, ktoré sú dislokované na vojenskej leteckej základni Humajmím a námornej vojenskej základni Tartús.

Francúzsko neodchádza

Francúzsko bude naďalej vojensky pôsobiť v rámci medzinárodnej koalície, ktorá v Sýrii bojuje proti Islamskému štátu. Francúzska ministerka pre európske záležitosti Nathalie Loiseauová to uviedla v reakcii na nečakané oznámenie Washingtonu o stiahnutí amerických vojakov zo Sýrie.

„Momentálne, samozrejme, v Sýrii ostávame,“ povedala pre francúzsku televíziu CNews a dodala, že boj proti terorizmu sa ešte neskončil: „Je pravda, že koalícia znamenala v Sýrii značný pokrok, tento boj však naďalej pokračuje a v ňom pokračovať budeme.“

Podobne sa na Twitteri vyjadrila aj francúzska ministerka obrany Florence Parlyová. Islamský štát sa podľa nej nepodarilo vymazať z mapy, a ani jeho korene. „Musíme definitívne poraziť posledné zvyšky tejto teroristickej organizácie,“ zdôraznila.

Kurdi majú strach

V obavách z obnovenia tureckej ofenzívy po odchode Spojených štátov zo severnej Sýrie sa lídri miestnych Kurdov začínajú obracať na Rusko a sýrsku vládu s požiadavkou bezpečnostných garancií. Kurdmi vedené zoskupenie, známe ako Sýrske demokratické sily (SDF), kontroluje momentálne rozsiahle oblasti na severe Sýrie. Hnutie sa roky tešilo podpore Washingtonu ako jeden z kľúčových aktérov v boji proti Islamskému štátu v Sýrii. Ale po tom, ako americký prezident oznámil plán ukončiť americkú vojenskú

prítomnosť v krajine, vyjadrili predstavitelia Turecka zámer zasiahnuť vojensky proti miestnym Kurdom. Cieľom útoku by pritom mali byť práve SDF, ktoré Ankara podozrieva z napojenia na Stranu kurdských pracujúcich (PKK), ktorá je v Turecku zakázaná.

Napriek tomu, že sa SDF a Moskvou podporovaná ústredná vláda počas trvania občianskej vojny v Sýrii vyvarovali vzájomného konfliktu, doteraz medzi nimi nedošlo k uzavretiu jasnej dohody o usporiadaní vzájomných vzťahov v budúcnosti. Bránia tomu okrem iného najmä autonomistické požiadavky sýrskych Kurdov, ktoré sú v rozpore so záujmami Damasku.

Obeti bolo menej

Vojna v Sýrii, ktorá trvá už takmer osem rokov, si v súvislosti s obnovou vlády režimu prezidenta Bašára Asada nad väčšinou krajiny vyžiadala v roku 2018 zatiaľ najnižší počet obetí. Vyplyva to zo správy publikovanej 31. decembra 2018 mimovládou organizáciou Sýrske pozorovateľské centrum pre ľudské práva (SOHR). Informovala o tom agentúra AFP.

Celkovo v minulom roku zahynulo na následky vojnového konfliktu v Sýrii 19 666 ľudí. „Rok 2018 bol charakteristický najnižším počtom obetí od vypuknutia konfliktu v roku 2011,“ vyhlásil riaditeľ SOHR Rámí Abdal Rahmán.

V roku 2017 organizácia v tejto súvislosti informovala o 33 000 obetiach na životoch. Najhorší bol podľa jej zistení rok 2014, keď militanti z radikálneho hnutia Islamský štát vyhlásili na rozsiahlom území Iraku a Sýrie tzv. kalifát. Počet obetí sa v uvedenom roku vyšplhal na 76 000.

Mimovládna organizácia SOHR so sídlom v Británii sa pri zostavovaní správy spoliehala na sieť informátorov a spolupracovníkov nachádzajúcich sa priamo v Sýrii. Vývoj v krajine sleduje už od roku 2011.

Text a foto: TASR



Prvý vesmírny farmár

Dňa 20. februára 2019 uplynie 20 rokov odvtedy, čo z kozmodrómu Bajkonur odštartovala vesmírna loď Sojuz TM-29 na palube s prvým slovenským kozmonautom Ivanom Bellom – vtedy podplukovníkom, dnes už plukovníkom gšt. v zálohe.

Kedy sa v chlapcovi z Dolnej Lehoty pri Brezne zrodil cieľ stať sa vojenským pilotom?

Doma som bol vedený k rôznym druhom športu a jedným z nich bolo skákanie na lyžiach. Ako chlapci sme skákali iba 30 či 50 metrov, no už počas tých pár sekúnd pobytu vo vzduchu som cítil také zvláštne mravenčenie v chrbte a hovoril som si, že táto tretia dimenzia je miesto, kde by som si vedel predstaviť svoj život. Vedel som, že dostať sa do vzduchu, či už ako parašutista, alebo pilot, je najjednoduchšie v armáde. Na vojenskom gymnáziu v Banskej Bystrici mi už v treťom ročníku umožnili absolvovať parašutistický výcvik na letisku v Očovej. Bol som prvýkrát

v lietadle a tých prvých päť letov spojených so zoskokom ma utvrdilo v tom, že som sa rozhodol pokračovať v štúdiu na Vysokej vojenskej leteckej škole v Košiciach s ambíciou stať sa vojenským nadzvukovým pilotom. Plánom B bolo výsadkové vojsko.

Aký bol výber?

Naozaj úzky. Ak si dobre pamätám, tak z môjho ročníka malo záujem o štúdium vojenského pilota asi 55 spolužiakov. Absolvovali sme výber v Ústave leteckého zdravotníctva v Prahe a prešli sme piati, z toho dvaja na nadzvuk a traja na podzvukové lietadlá či vrtuľníky. Stále som sa však držal pri zemi, lebo som vedel, aká náročná škola ma čaká.



Kam ste boli po promóciách v roku 1987 pridelený?

Na leteckú základňu v juhočeskom mestečku Bechyně, kde som pôsobil až do rozdelenia republiky ako pilot lietadla MiG-21. Keď neskorší generálmajor Jozef Pivarčí obchádzal po českých základniach slovenských pilotov s tým, či by chceli slúžiť v Armáde Slovenskej republiky, nebolo ma treba prehovárať. Chcel som ísť na Sliač, ale nadriadení rozhodli, že ma preškolia na Su-22, a začal som lietať v Kuchyni.



20. februára 1999, štart Sojuzu TM-29

FAKTY

Názov misie: Sojuz TM-29

Nosná raketa: Sojuz-U

Posádka: veliteľ – Viktor Afanasiev z Ruska, Jean-Pierre Haigneré z Francúzska a Slovák Ivan Bella

Kozmodróm (rampa): Bajkonur, Kazachstan (LC-1)

Štart: 20. februára 1999, 04:18:01 UTC

27. základná expedícia EO-27

bola dvadsiata siedma dlhodobá expedícia vyslaná Ruskou federáciou na vesmírnu stanicu Mir. Začala sa 20. februára 1999 štartom lode Sojuz

TM-29 a skončila sa 28. augusta 1999 pristátím tej istej lode na území Kazachstanu. Súčasťou 27. základnej expedície bola 17. návštevná expedícia so slovenskou posádkou s vedeckým programom Štefánik, ktorá sa skončila návratom na Zem 28. februára 1999. Predstavoval ju prvý slovenský kozmonaut, rodák z Brezna, vtedy 34-ročný Ivan Bella.

Veliteľom vesmírnej expedície bol Viktor Afanasiev a trojicu 27. expedície na stanici Mir dopĺňal palubný inžinier Jean-Pierre Haigneré. Priamu reportáž zo štartu rakety priniesol Slovenský rozhlas. Bola to vôbec prvá reportáž zo štartu na Bajkonure.

Svetovú vedeckú, ale aj laickú verejnosť zaujal pokus s japonskými prepelicami, ktoré sa vyliahli

Prečo ste sa prihlásili do výberu na prvého slovenského kozmonauta?

Ja som sa neprihlásil. Keď vtedajší veliteľ vzdušných síl generálmajor Štefan Gombík chodil po leteckých útvaroch a sumarizoval záujmovcov medzi vojenskými nadzvukovými pilotmi, tak ma v mojej neprítomnosti zapísali do zoznamu moji kolegovia. Vedeli, že mám vzťah aj k rôznym adrenalinovým veciam, ktoré mali potenciál posúvať moje fyzické, psychické či vedomostné hranice, takže to urobili v dobrej viere. Po návrate mi len oznámili, že ak nesúhlasím, tak sa môžem nechať vyškrtnúť.

Koľkí ste boli v hre o vesmír?

Niektorí hovoria, že 28, iní, že až 32. Dohromady sme sa nikdy nezišli, pretože sme prechádzali rôznymi vyšetreniami po skupinách. Absolvovali sme viac ako stovku rôznych lekárskeho vyšetrení a fyzických či psychologických testov.

Kedy ste uverili, že poletíte vy?

Okrúh kandidátov sa zužoval, až sme nakoniec zostali štyria – Michal Fulier, Miroslav Groša, Martin Babiak a ja. Až vtedy som si začal uvedomovať, že už to nie je nereálne. Spoločne sme vycestovali do Hviezdného mestečka pri Moskve, kde sme absolvovali podobný maratón vyšetrení ako doma. Plus testy, ktoré neboli schopní urobiť u nás na Slovensku, najmä na vestibulárnych kreslách, v centrifúge a podobne. Potom Rusi vyniesli stanovisko, že podmienky spĺňame Michal a ja. Štandardne sa pripravujú paralelne dve osádky. Približne v polovici prípravy bolo treba rozhodnúť, kto sa bude pripravovať v osádke č. 1 určenej na let a aké bude personálne obsadenie náhradnej osádky. K definitívnemu rozhodnutiu dochádza až zhruba dva alebo tri dni pred samotným štartom, keď už sme boli v Kazachstane na kozmodróme.

Vaše pocity, keď zahučali motory?

Určite mi tlak vyskočil veľmi vysoko. Treba si uvedomiť, že štart je jedna z najrizikovejších etáp letu. Štartovacia raketa má vyše 313 ton, z toho tristo ton tvorí vysoko reaktívne výbušné palivo, ktoré zhorí za 526 sekúnd. Je to teda, obrazne povedané, poriadny riadený výbuch, počas ktorého okrajovo vnímate obrovský hluč a silné vibrácie, ale v podstate nemáte čas na pocity, pretože všetko ide stranou a človek sa musí maximálne sústrediť na štart. Ten

síce prebieha v automatizovanom režime, ale každý člen osádky musí presne sledovať podľa itineráru, čo sa v tej-ktorej sekunde deje, aby v prípade, že automatika zlyhá, bol v zlomku sekundy schopný reagovať a zasiahnuť do systému manuálne.

Mladší zrejme už o vašich základných úlohách v kozme nevedia...

Vesmírna misia mala veľmi vhodne zvolený názov Štefánik, po jednej z najvýznamnejších osobností slovenských dejín – veď generál M. R. Štefánik bol diplomat, vedec, vojak aj pilot. Úlohy vesmírnej misie spočívali v dvoch základných rovinách. Prvá bola diplomatická. Cieľom bolo ukázať svetu, že niekde v strede Európy vznikla nová krajina, o ktorej vede-

Ak môžem, tak na besedy o mojom kozmickom lete vždy prídem, aj preto, lebo možno niekoho podnietim, aby sa stal vojakom alebo vedcom, no najmä som rád, že takto azda môžem prispieť k pocitu sebavedomia a hrdosti na našu krajinu.

lo len veľmi málo ľudí, no táto krajina napriek krátkej histórii samostatného fungovania a veľkej rozlohe je na dostatočne vysokej úrovni, keďže dokáže vyslať do vesmíru svojho človeka. Druhou úlohou bol vedecký program, ktorý vypracovala Slovenská akadémia vied v spolupráci s ruskými kolegami. Dva experimenty boli lekárske, jeden biologický a jeden fyzikálny. Fyzikálny experiment Dozimetria bol zameraný na meranie kozmického žiarenia, ktorému sú kozmonauti vystavení počas kozmického letu priamo na palube orbitálneho komplexu. Lekársky experiment Stabilometria sa sústreďoval na vestibulárny systém. Normálne v pozem-

ských podmienkach nám pomáha orientovať sa v priestore, udržiavať rovnováhu, no vo vesmíre funguje úplne odlišne. Dáva kozmonautom iné impulzy a správy o polohe tela v priestore, ktoré sa nezhodujú s realitou. Známym bol biologický experiment Prepelica, ktorý bol zameraný na výskum postembryonálneho štádia vývoja japonských prepelíc. To znamená, ako vplyva kozmický let na tieto prepelice pár dní pred vylietnutím a pár dní po vylietnutí. Bol som v podstate prvým vesmírnym farmárom, pretože som so sebou viezol 60 predlietnutých vajčiek japonských prepelíc a až okolo 30 – 35 sa ich tam narodilo, čo bolo prekvapujúco veľa. Do experimentu sa zapojili všetci kozmonauti, ktorí sa nachádzali na stanici, pretože takú veľkú farmu by som sám neovládol. Veľmi úspešný bol experiment Endotest, ktorý sa zameriaval na výskum žliaz s vnútorným vylučovaním, teda na endokrinný systém. Práve v najťažšej fáze kozmického letu, čiže v prvých dňoch adaptácie, keď je organizmus vystavený pomerne drastickým zmenám a veľkej záťaži, sme organizmus vystavovali aj ďalším šokom. Jeden deň som si pichal inzulín, ktorý mal za úlohu výrazne znížiť hladinu cukru v krvi. Postupnými odbermi sa zisťovalo, ako s tým organizmus bojuje. Ďalší deň som naopak vypil veľké množstvo glukózy. Fyzickým experimentom bol záťažový test, keď som mal na sebe snímaciu zdravotnícku aparatúru a výsledky sa prenášali priamo na Zem. Boli s tým spojené aj vyvolané psychologické stresy, keď som v krátkom čase musel riešiť napríklad matematické úlohy. Pritom si treba uvedomiť, že človek sa necíti komfortne aj vinou vestibulárneho systému, aj ustavičného hluč a iných negatívnych vplyvov adaptačného procesu a kozmického letu.

Koľko ste po vašom prilete absolvovali besied a kde sa bral ten zápal?

Prestal som ich počítať asi po troch týždňoch. Na začiatku bolo fajn, že mi ministerstvo obrany zabezpečilo služobné auto s vodičom a organizovalo mi aj program besied či vystúpení v médiách. Niekedy sme mali aj tri-štyri akcie denne. Myslel som si, že o rok či dva to zovšednie, pričom už budem môcť žiť normálny život. No už to bude 20 rokov a ono to pokračuje. Na jednej strane je to únavné, ale na druhej strane, keď vidím ten záujem v tvárach ľudí, tak mi to vracia energiu späť – a je to pre mňa naďa-

v bezváhovitom stave a kozmonauti sa ich snažili odchovať pri umelej gravitácii v malej vesmírnej centrifúge. Na Zem sa podarilo dostať tri živé prepelice, čo sa pri analogických pokusoch predtým ešte nikdy nestalo.

Mir v číslach

Mir obletel Zem viac ako 80 000-krát, celkovo naň vyslali 46 expedícií. Orbitálna stanica sa zapísala do dejín viacerými rekordmi. Napríklad v rokoch 1994 – 1995 absolvoval kozmonaut Valerij Poljakov najdlhší súvislý pobyt vo vesmíre, ktorý trval 438 dní. V rokoch 1992 – 1999 kozmonaut Sergej Avdejev strávil na Mire postupne 747 dní, k čomu mu pomohli tri misie a zaznamenal tak celkovo naj-

dlhší čas, ktorý človek strávil v kozme. Anatolij Solovjov urobil 16 výstupov do voľného priestoru v celkovej dĺžke 77 hodín. Na palube Miru sa vystriedalo vyše sto kozmonautov a astronautov – ruských aj zahraničných z vyše 30 krajín sveta. Realizovalo sa viac ako 20 000 rôznych experimentov zo všetkých oblastí vedy. Mnohé z nich našli uplatnenie v bežnom živote na Zemi.

19. februára 1986 Z kozmodrómu Bajkonur odštartovala raketa s prvým segmentom budúcej orbitálnej stanice Mir

13. marca 1986 Štart kozmickej lode Sojuz T-15 s kozmonautmi Leonidom Kizimom a Vladimirom



Pobyt Ivana Bellu vo vesmíre trval 7 dní 21 hodín a 56 minút



Tesne pred štartom veliteľ letu Viktor Michajlovič Afanasiev, palubný inžinier Jean-Pierre Haigneré a kozmonaut výskumník Ivan Bella

lej motivujúce. Ak môžem, prídem. Okrem informovania o mojom kozmickom lete sa snažím mladých ľudí motivovať, aby sa stali vojakmi alebo vedcami, no najmä som rád, že takto azda môžem prispieť k pocitu sebavedomia a hrdosti na našu krajinu.

Po absolvovaní kozmického letu ste však prestali lietať...

Môj život sa obrátil o 180 stupňov nielen v súkromí, ale aj v profesijnej fáze. Prestal som byť vojenským pilotom, čo bolo mojím celoživotným snom a trochu ma to mrzelo, ale musel som sa s tým vyrovnáť. Bol som zaradený na neletovú funkciu. Po kozmickom lete som pôsobil v Slovenskom verifikačnom centre. Neskôr som prešiel do diplomatických služieb a bol som vojenským pridelencom v Ruskej

federácii. Po návrate z Ruska som absolvoval kurz generálneho štábu na akadémii v Liptovskom Mikuláši. Po jeho absolvovaní som pôsobil vo funkcii veliteľa Veliteľstva posádky Bratislava. Potom som sa opäť vrátil do diplomatických služieb a pôsobil som ako pridelenec obrany na Ukrajine. Obe tieto diplomatické misie boli náročné, ale posunulo ma to ďalej, hoci najmä moja rodina si prešla svojím.

Prečo ste sa predvlani vo svojich 52 rokoch rozhodli, že pôjdete do civilu?

Najmä misia na Ukrajine bola pomerne náročná a cítil som sa už trochu vyhovený. Mal som pocit, že to, čo som mohol ozbrojeným silám a rezortu obrany odovzdať, som už po viac ako 31 rokoch vojenskej služby odovzdal. No tiež som mal som pocit, že ešte nie som taký starý, aby som po krátkom oddychu a regenerácii nemohol skúsiť aj niečo iné, čo by ma naplnilo a obohatilo – a nemyslím tým len finančne.

Čomu sa venujete teraz?

Vymenili sme si s manželkou úlohy, ona chodí do práce a ja, aj keď to určite nebude tak navesky, som žienka domáca (smiech). No len čo sa ľudia dozvedeli, že som v zálohe a mohol by som mať trochu viac času, začali intenzívnejšie prichádzať pozvania na besedy či rôzne akcie.

Ako oslávite 20. výročie?

Vo februári pripravujeme so Slovenským leteckým zväzom generála Dr. M. R. Štefánika spoločenské podujatie, na ktoré chceme pozvať nielen kozmonautov našej hlavnej a záložnej posádky, ale aj ruských kozmonautov, ktorí boli v tom čase na stanici Mir. Tiež kozmonautov z okolitých krajín, či už prvého československého kozmonauta a jeho náhradníka, ako aj prvého maďarského, poľského, rakúskeho, bulharského alebo rumunského kozmonauta. Udržiavame priateľské vzťahy a aj oni ma pozvali na výročie svojho letu. Iste budem mať pri tom možnosť poďakovať za všetko aj rezortu obrany – a zároveň zaželať všetkým v rezorte i mimo neho veľa zdravia a pohody, ako aj to, aby sa im plnili ich sny, podobne ako sa ten najväčší sen o lietaní splnil mne.

Text: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement a archív



28. februára 1999 po mäkkom pristátí v starostlivosti ruského lekára

Solovjovom na palube k prvým segmentom budúcej orbitálnej stanice Mir

18. júna 1987 Kozmonauti Romanenko a Lavejkin inštalovali štyri solárne panely na získavanie elektrickej energie zo Slnka

18. júla 1990 Po údržbe v otvorenom vesmíre sa kozmonauti pre technickú chybu na vstupe takmer nedostali do vnútra stanice

29. júna 1995 K Miru sa pripojil americký raketoplán Atlantis

3. septembra 1995 Nemecký astronaut Thomas

Reiter a dvaja ruskí kozmonauti vyrazili na najdlhší pobyt posádky v dejinách západoeurópskej kozmonautiky. Na Mire mali zostať 135 dní.

18. mája 1996 Po desiatich rokoch bol Mir kompletný. Posledným pripojeným komponentom bol modul Príroda.

26. septembra 1996 Americká astronautka Shannon Lucidová prežije vo vesmíre 188 dní a vytvorí nový ženský rekord

18. augusta 1997 Výpadok hlavného počítača počas spojenia so zásobovacou loďou. Mir bol neovládateľný a bez elektriny.



Letel by aj dnes

„Keď v roku 1978 letel prvý

československý kozmonaut

Vladimír Remek, nemal

som šancu, bol som ešte

primladý,“ spomína plukovník

v. v. Michal Fulier.

„**N**o a keď robili predbežný výber na prvého slovenského kozmonauta, nepripustil som si, že už som pristarý, aj keď som vtedy mal 43 rokov,“ dodáva. Muž, ktorý spolu so Saližanom Šaripovom z Ruska a Francúzskou Claudie André-Deshays Haigneréovou tvorili záložnú osádku letu Sojuz TM-29, sa narodil 20. februára 1955 v Českom Těšíne. Rodičia tam boli za prácou. V podstate celé detstvo však prežil na majeri pri Skalici, odkiaľ, ako s úsmevom dodáva, tamojšie deti pre neexistenciu iného spojenia vozili do školy na koči. On sa však už vtedy videl v lietadle: „Ponad Skalicu viedla letová cesta – a ja som si ako chlapec zaumienil, že raz budem pilotom.“

Cesta k stíhačom

Keď začiatkom 9. triedy prišiel triedny učiteľ s ponukou, či niekto chce ísť na vojenskú školu, zdvihol ruku. „Najmä preto, lebo v ponuke bola aj Vojenská stredná odborná škola letecká v Prešove.“ Lekárske prehliadky absolvoval pred nástupom na strednú školu a potom opäť v 3. ročníku strednej školy, aby mohol maturovať v odbore, ktorý mu dával šancu stať sa pilotom. Po maturite absolvoval dvojročnú dôstojnícku pilotnú školu v Košiciach – a jeho sen sa stal skutočnosťou.

„Po škole v roku 1976 som nastúpil k 4. stíhaciemu leteckému pluku do Pardubic. Bolo to takzvané frontové stíhacie letectvo a lietal som na viacerých typoch MiG-21.“ Keďže sa jeho sestra v roku 1985 vydala do vtedajšieho západného Nemecka, mal zastavený vojenský postup. Od tohto roku pôsobil ako zástupca veliteľa letky v Pardubicích a od roku 1989 ako inštruktor vo výcvikovom pluku Vysokej vojenskej leteckej školy Košice dislokovanom v Přerove. Chcel sa však vrátiť na Slovensko, veď zo Skalice bola tiež jeho manželka. Začal lietať v Kuchyni.

Mínus jedno percento

„Pre mňa bolo dôležité, že výber na kozmonauta nebol obmedzený vekom, vo všetkom ostatnom som si veril,“ pokračuje M. Fulier, ktorý už mal za sebou aj štúdium na vysokej škole v Košiciach, akademický plukovnícky kurz v Liptovskom Mikuláši a vyše 2 000 hodín odlietanych v prúdových lietadlách. Nebál sa ani mimoriadne prísnych zdravotných prehliadok, pre ktoré údajne niektorí nadzvukoví piloti nešli do výberu, pretože sa obávali, aby im „niečo“ nenašli a nepreradili ich na podzvuk. „O lete do kozmu som sníval odvtedy, ako som v detstve čítal romány Julesa Verna – a tento sen sa mi približoval na dosah ruky,“ spomína vtedy najstarší kandidát na prvého slovenského kozmonauta. No 3. augusta 1998 prišiel za nimi do výcvikového strediska vo Hviezdnom mestečku vtedajší štátny tajomník Ministerstva obrany SR Jozef Gajdoš a Michal Fulier sa dozvedel, že je dvojka. „Bolo rozhodnuté a rozhodli sa pre Ivana. S tým som musel rátať, no naďalej som sa sústreďoval na prípravu.“ Pripravoval sa so záložnou osádkou,

pričom bolo pravidlom, že kandidáti na kozmonauta s takouto plnohodnotnou prípravou poletia o rok či o dva. No to by musel byť z Ruska či z Francúzska. Slovinci už s ďalším letom nerátali.

„Štart letu bol na moje narodeniny. Naša záložná osádka si dala dolu na Zemi panáka – a odvtedy mám takpovediac trochu pokazenú narodeninovú oslavu, pretože viem, že mohla byť dupľovaná,“ povie úprimne. Po návrate z Ruska pôsobil v Stredisku strategických štúdií a potom ako vojenský prideleneec v Prahe a v Moskve. Od roku 2012 je už v civile, no naďalej pracuje na ministerstve obrany ako odborník na medzinárodné vzťahy a bilaterálnu spoluprácu.

Plukovník v. v. Michal Fulier na našu otázku odpovie, že vojenská služba mu nič nevzala – a na 99 % naplnila všetky jeho sny. Iste aj vy tušíte, čo je za tým jedným percentom. On sa však zoširoka usmeje a vysvetlí: „Pravidelne chodím na zdravotné prehliadky a stále som vo výborných číslach. Takže jediné, čo mi chýba, je približne 50 miliónov eur, aby som si let do vesmíru zaplatil sám. Mám ešte čas, veď ak mohol John Glenn lietať v 77 rokoch, tak to som ešte mladík.“

Text: Pavol Vitko

Foto: autor a archív



Michal Fulier, Saližan Šaripov a Claudie André-Deshays Haigneréová

29. januára 1998 Na Mire začal pracovať posledný americký astronaut Andrew Thomas (46)

4. júna 1998 Posledné spojenie Miru s americkým raketoplánom

20. – 28. februára 1999 Dopravná loď Sojuz TM-29 so Slovákom Ivanom Bellom na palube sa dva dni po štarte úspešne spojila s orbitálnou stanicou Mir. Slovenský kozmonaut pobudol vo vesmíre osem dní. Na Zem sa vrátil aj s Rusom Gennadijom Padalkom.

28. augusta 1999 Členovia poslednej stálej posádky Miru s vedeckým programom (Viktor Afanasiev,

Sergej Avdejev a Francúz Jean-Pierre Haigneré) pristáli v kazašskej stepi západne od mesta Alma-Ata

4. apríla – 15. júna 2000 Dvojčlenná ruská posádka v zložení Sergej Zaletin a Alexander Kaleri počas pobytu na Mire už len zakončovala orbitálnu stanicu. Obaja kozmonauti boli poslednými ľuďmi na Mire.

16. novembra 2000 Ruská vláda definitívne rozhodla o ukončení existencie orbitálnej stanice Mir. Jediným dôvodom bola vysoká finančná náročnosť jej prevádzky.

23. marca 2001 Ruská orbitálna stanica Mir skon-



čila svoju 15-ročnú vesmírnu misiu. Zvyšky 137-tonového komplexu, ktoré v atmosfére nezhoreli, dopadli do južného Pacifiku.

Text: Miloslav Ščepka

Foto: TASR, archív

TÉMA

Telocvik v uniforme

„Ak pred piatimi rokmi bolo v ozbrojených silách len 14 telovýchovných pracovníkov, teraz nás je dvojnásobok,“ porovnáva podplukovník Vladimír Ulbricht, hlavný telocvikár Ozbrojených síl SR, ktorý však hovorí nielen o kvantite, ale aj o kvalite.



Ak by si azda niekto spájal rezort obrany v oblasti športu len s Duklou, bolo by to primálo, pretože hoci nie na reprezentačnej úrovni, ale aj medzi bežnými vojakmi sú stovky skvelých športovcov. No najmä máme systém, aby sa každý vojak udržiaval vo forme – inak by nemohol byť vojakom,“ vysvetľuje pplk. Ulbricht, ktorý telovýchovu v armáde koordinuje z pozície na Generálnom štábe OS SR.

Sila, rýchlosť, vytrvalosť

„Práve sme sa vrátili z Vrátnej doliny, kde sme mali pod vedením horskej služby päťdňové sústredenie, na ktorom sme precvičovali vojensko-praktické lezenie v zimných podmienkach, náročné presuny v zasneženom teréne na lyžiach aj bez nich, mali sme aj prednášky o prvej pomoci v prípade omrzlín či vyslobodzovanie z lavíny,“ povedal nám v januári pplk. Ulbricht a spokojne poznamenal, že z 28 vojenských telocvikárov sa ich zúčastnil plný počet. „Veď práve oni budú tieto poznatky a návyky posúvať ďalej na jednotlivé útvary. Podobne ako vedomosti, ktoré získajú počas sústredenia v lete.“

V ozbrojených silách chýbajú telocvikári už len štyria, čo je vynikajúca naplnenosť. Pplk. Ulbricht si pochvaľuje nové zaradenie na oddelenia a odbory výcviku, kam celkom prirodzene patria. Jednou z ich úloh je každoročné preskúšanie profesionálnych vojakov z pohybovej výkonnosti, ktoré každému príslušníkovi OS SR okrem iného vyplýva aj zo zákona. Silové disciplíny pre mužov sú zhyby na hrazde alebo ľahý-sedy, ženy namiesto zhybov môžu zvoliť skok do diaľky z miesta. Rýchlosť sa overuje člnkovým behom 10 × 10 metrov alebo behom na 60 metrov. No a vytrvalosť preverí 12-minútový beh alebo plávanie na 300 metrov. Keď žiadame pplk. Ulbrichta, aby nám priblížil výkony tých najlepších, pozrel sa do tabuliek a približne ilustruje: „Na výborné hodnotenie muž do 31 rokov potrebuje 52 ľahov-sedov, člnkový beh do 27 sekúnd a 2 720 odbehnutých metrov za 12 minút. Žena v rovnakej vekovej kategórii by mala skočiť do diaľky 193 cm, odbehnúť šesťdesiatku za 9,4 sekundy a zvládnuť 300 metrov plávania za 7:25 min. Pravdaže, to je iba približný priemer, niekto môže byť v jednej disciplíne slabší a v inej vyniknúť.“ Tí, čo majú hodnotenia za 1 a 2 môžu absolvovať služobnú telovýchovu s využitím posádkových telovýchovných zariadení podľa svojho uváženia. „Tí, čo sú hodnotení za

3 a 4, teda patria k slabším, majú dvakrát týždenne po dve hodiny organizovanú telesnú prípravu, aby sa dostali na lepšiu kondičnú úroveň. No a pre toho, kto má dvakrát po sebe štvorku, teda je v telesnej príprave nevyhovujúci, pripraví sa návrh na jeho prepustenie zo služobného pomeru.“ Koľko takých bolo? „Vlani 18, predvlani 19,“ dokumentuje pplk. Ulbricht.

V tejto oblasti zrejme aj naše ozbrojené sily čaká výrazná zmena, podobne ako sa udiala aj v iných partnerských armádach. „Prax ukázala, že nie je celkom korektné žiadať porovnateľné výsledky od vojakov napríklad zo síl špeciálneho určenia a od počítačových expertov alebo pilotov. Pravdaže, niekedy môže byť vynikajúci aj vojenský kuchár, ale vo všeobecnosti chceme systém inovovať. Po prebežných rokovaníach s náčelníkom generálneho štábu vypracujeme trojúrovňový model noriem preskúšania so zameraním na odbornosť, resp. funkciu profesionálneho vojaka. Nebude to beh na krátke trate, treba ísť aj do zmeny zákona, no je to trend vo všetkých vyspelých armádach,“ konštatuje pplk. Ulbricht.

Florbal s deťmi

„Šport patrí k vojenskému povolaniu a florbalová liga nám poskytuje jedinečnú príležitosť spojiť vojakov a študentov. Verím, že naši vojaci vzbudia v mládeži chuť bojovať a súťažiť a budú pre nich zároveň tým správnym vzorom tak, aby aj oni raz zatúžili byť súčasťou našich ozbrojených síl,“ avizoval minister obrany Peter Gajdoš vlani koncom novembra zapojenie príslušníkov OS SR do súťaže, ktorá pritiahla k športovaniu mimoriadne veľký

počet detí. „V druhom ročníku 2018/2019 hrá viac ako 100 000 detí, z toho polovica dievčat,“ potvrdil Vladimír Fatika, správca Nadácie TV JOJ, ktorá celoslovenskú postupovú súťaž s názvom Floorball SK Liga organizuje. Dodal: „Spoluprácu s Ministerstvom obrany SR si veľmi vážime a tešíme sa, že žiaci zapojení do našej súťaževidia pozitívne vzory a môžu vnímať atraktivnosť vojenského povolania.“ Mimochodom, spoluprácu odštartoval vlani 23. novembra exhibičný zápas ženskej florbalovej reprezentácie s olympijskými legendami Dukly Banská Bystrica, s ktorými si zahral aj minister obrany Peter Gajdoš. Oba tímy do športovej haly VŠC Dukla prišlo podporiť päťsto žiakov základných škôl z okolia Banskej Bystrice a Žiliny. Ministerstvo obrany má nad ligou patronát spoločne s ministerstvom školstva. „Už máme postavené vojenské mužstvá, ktoré si zmerajú sily na troch krajských turnajoch,“ avizuje pplk. Ulbricht, pričom tieto turnaje budú vo februári a v marci – v Banskej Bystrici, v Prešove a v Galante, finále sa uskutoční v júni v Košiciach. Na vysvetlenie – žiaci majú kategórie základné školy a stredné školy, dievčatá a chlapci, vojaci budú v piatej kategórii súťažiť paralelne. Žiaci sa však na krajské kolá musia prebojovať z kvalifikačných skupín. „Napríklad v Banskej Bystrici zabojujú vojenský lekár z Ružomberka, študenti Akadémie ozbrojených síl z Liptovského Mikuláša, vojaci z trenčianskeho Veliteľstva pozemných síl aj zo Zásobovacej základne Zemianske Kostolany a dva tímy z Martina,“ zalovil v pamäti pplk. Ulbricht. „V rámci turnaja v Nitre sa predstaví vôbec po prvý raz aj ženský výber ozbrojených síl v exhibičnom zápase pro-





Plážový volejbal

Športové podujatia v spolupráci s rezortom obrany organizujú aj viaceré občianske združenia. Za všetky spomeňme Združenie žien v Armáde SR. Už v deväťdesiatych rokoch malo svoje družstvo, ktoré ich reprezentovalo na streleckých súťažiach. Zostavili tiež futbalový tím, ktorý napríklad odohral exhibičný zápas s cieľom prezentovať ženy v ozbrojených silách. Najdlhšiu tradíciu má však plážový volejbalový turnaj žien. Ako hovorí nadrotmajsterka Agáta Čamajová, náčelníčka sekretariátu štábu pre podporu operácií Generálneho štábu OS SR a podpredsedníčka Združenia žien v Armáde SR, za jeho vznikom stála vtedajšia predsedníčka združenia Ingrid Tomeková, dnes už podplukovníčka v zálohe a pracovníčka Úradu ekumenickej pastoračnej služby OS SR. „Prvý ročník sa konal v roku 2006 a otváral ho vtedajší minister obrany František Kašický. V areáli ministerstva obrany medzi sebou súťažili ženské volejbalové

tímy z ministerstva či z posádok Kuchyňa, Sliač a Zvolen. Časom sa pridali aj družstvá vojačiek a zamestnankýň rezortu z Nitry, Trenčína, Banskej Bystrice, Levíc a z ďalších miest,“ spomína nrtm. Čamajová, ktorá tiež stála pri vzniku turnaja. Na dva ročníky sa podarilo pozvať tím vojačiek aj z Českej republiky a 11 ročníkov sa turnaj konal ako medzirezortný. Súťažili totiž aj tímy policajného a hasičského zboru, policajnej akadémie, väzenskej a justičnej stráže a ďalšie. Posledný 13. ročník slávnostne otvoril generálny tajomník Služobného úradu MO SR Ján Holko a víťazkami sa stali ženy z krídla velenia, riadenia a prieskumu Zvolen.

„Aj vďaka podpore rezortu obrany je účasť tímov každý rok pestrejšia, prichádzajú medzi nás nové, mladšie profesionálne vojačky či zamestnankyne, takže sa tešíme na budúce ročníky,“ hovorí súčasná predsedníčka združenia nadrotmajsterka v zálohe Alexandra Števaňáková.

všetky detské kategórie, stojí za organizáciou amatérskej bedmintonovej ligy, rodinného športového trojboja i cyklistiky, organizuje stolnotenisové turnaje či rybárske preteky a tiež trénuje žiacke družstvo basketbalistiek.

Skrátka, vojakov, ktorí venujú svoj čas, energiu a talent v prospech športového rastu detí, sú stovky. Vráťane nadporučíka Mateja Tótha, olympijského víťaza a majstra sveta v chôdzi na 50 kilometrov: „Naša Športová akadémia Mateja Tótha nie je konkrétne o chôdzi, atletike či inom športe, ale o základnej všeobecnej športovej príprave detí predškolského a mladšieho školského veku, pričom sa snažíme nielen, aby športovali, ale najmä aby sme v nich prebudili pozitívny vzťah k športu,“ ozrejmuje npor. Tóth. Prízvukuje kvalitnú metodiku vrátane využívania vývojovej kineziológie, odborných testovaní, mentálneho tréningu a ľudského individuálneho prístupu. Zároveň s úsmevom vyjadruje svoje presvedčenie, že detstvo spojené aj so športom je šťastnejšie ako bez neho. „Chceme, aby deti získali základný odrazový mostík k ďalšej športovej kariére. Pravdaže, nemusí smerovať len k nejakým súťažným metám, ale aj zdravému životnému štýlu, ktorého súčasťou je tiež športovanie,“ prízvukuje M. Tóth a teší sa, že už majú približne stovku tréningových skupín – od Skalice až po Sobrance. Ak má najmä mimo hlavnej súťažnej sezóny trochu času, tak si s niektorou z týchto skupín odskočí zatrénovať alebo k nim príde na besedu. „Myslím si, že vrcholový športovec vrátane armádneho, ako som ja, tu nie je len na to, aby dosahoval kvalitné výsledky, ale aj aby motivoval mladú generáciu. Práve to vnímam ako môj hlavný cieľ, to dáva môjmu športovaniu hlbší zmysel,“ uzavrel olympijský víťaz a majster sveta npor. Matej Tóth.

ti extraligovému tímu Slávia Nitra,“ dodal ako bombónik Ľuboš Sarnovský, riaditeľ projektu Floorball SK Liga. Zároveň už teraz spokojne konštatuje: „Veľmi nás teší, že už čoskoro sa po základnej trénerskej príprave prvých deväť vojakov OS SR stane trénermi florbalu a aktívne pomôžu žiakom základných škôl v rámci ich florbalových krúžkov.“

Venujú čas aj talent

Pravdaže, vojaci sa venujú mladým športovcom už roky, či už sú v zálohe, alebo ešte stále v profesionálnej službe. Napríklad nadrotmajsterka v zálohe Alexandra Števaňáková, ktorá do civilu odišla pred tromi rokmi a v OS SR odslúžila vyše 27 rokov, pričom pôsobila aj na Stálom zastúpení Slovenskej republiky pri Európskej únii v Bruseli, už osem rokov trénuje futbalovú mládež v FK Inter Bratislava. Podplukovník Miloslav Arnold, náčelník štábu Veliteľstva posádky Bratislava, trénuje futbalovú prípravu a žiakov SDM Domino v hlavnom meste už trinásť rokov. No a podplukovník Marian Batyka, ktorý slúžil v Afganistane, Iraku, Kosove aj na Cypre a dnes pracuje na generálnom štábe, nezabúda ani na svoju rodnú obec Tvrdošovce. Spoluzaľožil a riadi tu cestný beh, kde pretekajú aj



Hlavný telocvikár s ministrom obrany pri bedmintonе



Letci a akademici

Vráťme sa však na niektorý z vojenských útvarov. Napríklad vo vrtuľníkovom krídle Prešov má osobitné postavenie špeciálna telesná príprava pre výkonných letcov. Počas nej piloti a palubní technici pravidelne absolvujú splavy riek, vysokohorské túry a presuny, ktoré by mohli využiť napríklad po núdzovom pristátí. „Vyskúšali si aj veterný tunel či plazenie v jaskyni,“ dodáva nadrotmajster Miroslav Štubňa, telovýchovný pracovník vrtuľníkového krídla. Pokračuje: „Ponuka základnej služobnej telovýchovy je veľmi pestrá do istej miery aj vďaka zdedenej infraštruktúre po bývalej vojenskej strednej škole s telocvičňou, futbalovým ihriskom a 400-metrovou atletickou dráhou. Aj s pomocou projektu Vojenskej podpornej nadácie s využitím daňovej asignácie, teda vyzbieraných financií z 2 % z odvedených daní, sa nám postupne podarilo vybudovať moderné športoviská. Úvodný projekt TRX aréna vzbudil pozitívnu odozvu, preto nasledovala kardioaréna s tromi bežeckými pásmi a veslárskymi trenažérmi, rekonštrukcia sauny a teraz vo februári bude slávnostné otvorenie spinning arény s dvanástimi profi stacionárnymi bicyklami. Veľkej obľube sa tešia blokové zamestnania organizované mimo kasárni, témou býva plávanie, zdravotná gymnastika či crossfit a vojačsky útvar si pochvaľujú špeciálny kondičný program cvičení na trampolínach – jumping. Záujem prevyšujúci kapacitu útvarového autobusu je o vysokohorské túry. Naši letci aj ďalší príslušníci útvaru už vystúpili na Kriváň, Rysy, Východnú Vysočú, Jahňací štít, Kôprovský štít či Chopok,“ vyratáva nrtm. Štubňa. Dodáva, že najambicióznejší vojaci majú možnosť sa realizovať vo výkonnostnom športe v rámci Vojenskej telovýchovnej jednoty. Športové oddiely, futbalový, hokejový, nohejbalový a strelecký, sa zúčastňujú okrem vojenských súťaží aj na podujatiach organizovaných civilným sektorom. Parašutistický oddiel dosahuje výsledky aj na medzinárodnej úrovni. „Členovia atletického oddielu prepadli najmä vytrvalostným behom. Každoročne absolvujú domáce polmaratóny a maratóny v Bratislave, Rajci,

Banskej Bystrici, Kysuciach alebo v Košiciach a vycestovali aj do Viedne, Prahy či Atén,“ uzatvára skúsený prešovský telocvikár.

A ako je to napríklad na Akadémii ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši? Aj tu sa telesná výchova a šport rozvíjajú po línii služobnej a záujmovej. „Cieľom je dosahovanie telesnej zdatnosti, vytrvalosti, vytváranie športových návykov a utužovanie zdravia. Koncom každého semestra plnia študenti stanovené disciplíny a ich zvládnutie je predpokladom na postup do ďalšieho semestra,“ hovorí vedúci Katedry telesnej výchovy a športu Dušan Litva. Telesná príprava zahŕňa aj zimné sústredenie, jeho súčasťou býva zjazdové, skialpinistické a bežecké lyžovanie. V lete hrá prím plávanie, lezenie po cvičných skalách alebo umelých dráhach. Obe sústredenia sú nemysliteľné bez diaľkových pochodov vo vysokohorskom prostredí. „Katedra telesnej výchovy a športu zabezpečuje dvakrát ročne športové dni rektora a množstvo ďalších pretekov aj celoarmádneho charakteru, pričom na to využíva športoviská akadémie. A tých máme naozaj dostatok – jednu veľkú telocvičňu a tri menšie, plavecký 50-metrový bazén, posilňovne či ihrisko s tartanovou dráhou,“ vyratáva D. Litva. Nezabudol dodať, že aj okolie školy ponúka úžasné možnosti na outdoorové športy, ktoré študenti realizujú individuálne alebo formou krúžkových aktivít. Tenis, stolný tenis, florbal, streľba, crossfit, plávanie, biatlon, minifutbal, futbal, volejbal, orientačný beh, vojensko-praktické plávanie, to sú len niektoré z disciplín, ktorým sa tu voiaci venujú. A viacerí sú naozaj výborní. Spomeňme napríklad mená ako Boris Prihradský (majster sveta juniorov v kulturistike), Nikola Bezoušková (druhá na Majstrovstvách Slovenska vo fitness žien 2011), Kamil Jusko (tretí na M SR v kulturistike juniorov 2013), Michal Girášek (niekoľkonásobný majster SR v armwrestlingu, tretí na majstrovstvách sveta aj Európy), Peter Baláž (akademický majster sveta v športovej streľbe z pištole), Lucia Vlčáková (tretia na M SR v ľahkej atletike, majsterka SR v cezpoľnom behu 2016), Martin Foriš (majster SR v silovom trojboji 2018,



Superplavkyňa v maskáčoch

„Popri zamestnaní, štúdiu, dennom dochádzaní a rôznych povinnostiach je časovo náročnejšie vyhradiť si priestor na prípravu na akúkoľvek súťaž, ale túžba po obhájení prvenstva ma stále ženie vpred,“ usmieva sa por. Katarína Csejteyová zo Základne stacionárnych komunikačných systémov Trenčín. A aká je jej víťazná disciplína? Od začiatku štúdia v Akadémii ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši sa zúčastňuje na majstrovstvách OS SR vo vojensko-praktickom plávaní. V kategórii žien aj na minuloročnom 15. ročníku získala prvé miesto.

Už ste plávali kompletne oblečení? Skúste. V tejto súťaži je totiž jedna disciplína, ktorá je spravidla aj pre Katku najťažšou. Ide o plávanie v maskáčoch na sto metrov. „Tento ročník bol pre mňa obzvlášť výnimočný, pretože som mala možnosť získať titul majsterky ozbrojených síl po piaty raz po sebe,“ konštatuje sympatická poručička Katka. Prezradila nám aj netradičnú taktiku, ktorú zvolila na prípravu: „Riskla som to prostredníctvom tréningov na suchu.“ Vysvetľuje, že pre drobné poranenia nemohla ísť dlhší čas do vody. No zároveň chcela zlepšiť osobné rekordy vo všetkých disciplínach vojensko-taktického plávania, preto stavila na kondíciu a výbušnú silu. Vo voľnom čase sa sústredila na kondičné tréningy ako Tabata, HIIT, Fat Burn, kruhové tréningy. Prezradíme, že sa zamerala aj do jumpingu.

A ešte niečo. S vďakou spomína, že jej rodičia urobili veľmi dobre, keď po tom, ako im detská lekárka oznámila, že ich šesťročné dievčatko má nábeh na astmu, Katku hneď „šupli“ do bazéna. A dnes? Je z nej krásna, zdravá, veľmi šikovná a stále usmiata žena, dôstojníčka ozbrojených síl.

tretí na ME 2018, druhý na Slovenskej univerziáde) – a takých borcov študuje na Akadémii ozbrojených síl oveľa viac. Nepochybne je to aj vďaka skvelým pedagógom – telocvikárom. Veď Dušan Litva bol reprezentantom SR v biatlone a má striebornú medailu z ME, Marek Marcinčin je niekoľkonásobným majstrom republiky v modernom päťboji a je aj inštruktorom – lektorom Slovenského Červeného kríža pre školenie plavcov záchranárov a plavčikov, npor. Roman Markovič je dobrovoľným členom Horskej záchrannej služby. No a Peter Žiška je nielen víťazom Slovenského pohára v behu na lyžiach z rokov 2012/2013, ale aj majstrom Európy v prekážkových behoch Spartan Race 2014 a víťazom centrálneho rebríčka prekážkových behov v rokoch 2014, 2015 a 2016.

Šport a človečina

Hlavný telocvikár OS SR Vladimír Ulbricht sa teší, že srdcia vojakov nielenže pulzujú športom, ale zároveň voňajú človečinou. Za všetkých sa zoznámme s príbehom príslušníka 5. pluku špeciálneho určenia, celoživotným športovcom nadporučíkom Martinom (meno je kvôli príslušnosti k 5. pluku zmenené), ktorý kedysi plával, behal či bicykloval – a vlni 13. októbra kráčal ako vysokohorský turista na Jahňací štít. Vtom uvoľnená skala trafila jedného z vysokohorských turistov vo veľkej rýchlosti do hlavy. Doslova ho zmietla z chodníka. Martin vraví, že pre neho to bol prirodzený reflex, keď okamžite zhodil batoh a zliezol dolu nebezpečným zrázom k zranenému. Muž silno krvácal, bol v bezvedomí – a cez rozbitú lebku bolo vidieť aj časť mozgovej hmoty. „Rana bola veľká, usiloval som sa mu spomaliť krvácanie svojím tričkom a fixoval som mu hlavu.“ Pokým po 25 minútach nepriletel záchranný vrtuľník, zranenému, ktorý priebežne prichádzal k vedomiu a vzápätí ho opäť strácal, ešte s jedným turistom stabilizovali a kontrolovali životné funkcie. Pomáhali aj záchranárom, ktorí sa k nim spustili na lane.

Aj tento príklad ilustruje, že profesionálni vojaci sú ľudia so schopnosťami zasiahnuť v tých najťažších chvíľach, ochotne pomôcť v núdzi. Že majú športovo silné, statočné a ľudské srdcia. A v spojitosti so športom by sme toto tvrdenie mohli ilustrovať nemalo príkladmi. Podplukovník Ulbricht dodáva: „Napríklad vlni na jar príslušníci vrtuľníkového krídla Prešov absolvovali benefičný beh na podporu liečenia kolegovho syna, ktorý sa narodil s vývojovou chybou. Pred Vianocami zase v 13. mechanizovanom prápore Levice usporiadali benefičnú súťaž v silových disciplínach, ktorej výťažok išiel na doplnkové liečenie ich vážne zraneného kolegu. Presne v zmysle kamarátsko-sportového motta: „Nikdy nebudeš sám...“

Tému pripravili: Pavol Vitko, Hana Klobušická, Alena Haragová, nrtm. Miroslav Štubňa

Foto: Ivan Kelement, Alena Haragová, nrtm. Miroslav Štubňa, Peter Chmelovics, Danuša Spilá

Najvýznamnejšie športové podujatia vo výcvikovom roku 2019

Druh súťaže	Termín	Miesto
Biela stopa	26. – 27. 1.	Kremnica
Memoriál pplk. M. Štanga v minifutbale	31. 1. – 1. 2.	Zvolen
Majstrovstvá OS SR v bežeckom lyžovaní	6. – 8. 2.	Zvolen
Turnaj v ľadovom hokeji ZOBOR CUP 2019	28. 2. – 1. 3.	Nitra
Majstrovstvá OS SR vo florbale	14. – 15. 3.	Trenčín
Majstrovstvá OS SR v stolnom tenise	4. – 5. 4.	Ružomberok
Memoriál kpt. Weinholda (pochod)	22. – 26. 4.	Z. Kostoľany
Majstrovstvá OS SR v cezpoľnom behu	2. – 3. 5.	Martin
Memoriál Jozefa Gabčíka (beh)	25. 5.	Žilina
Majstrovstvá OS SR v polmaratóne	8. 6.	B. Bystrica
Futbalový turnaj LIPTOV CUP 2019	13. – 14. 6.	Ružomberok
Majstrovstvá OS SR v raketovej militariáde	17. – 21. 6.	Nitra
Majstrovstvá OS SR – Železný muž	26. – 27. 6.	CV Lešť
Majstrovstvá OS SR v bojovej streľbe	8. – 11. 7.	CV Lešť
Súťaž v streľbe SNIPER	22. – 26. 7.	CV Lešť
Memoriál rtm. P. Dzivého Fatra March (pochod)	21. – 22. 8.	Martin
Medzinárodný vojenský výstup na Kriváň	30. – 31. 8.	V. Tatry
Majstrovstvá OS SR v letnom biatlone	5. – 6. 9.	Králiky
Majstrovstvá OS SR v skalnom lezení	10. – 11. 9.	CV Lešť
All rounder (multidisciplinárne preteky)	24. – 27. 9.	L. Mikuláš
Majstrovstvá OS SR v horskej cyklistike	25. 9.	CV Lešť
Plážový volejbal žien	september	Bratislava
Košický maratón	6. 10.	Košice
Majstrovstvá riaditeľa VP v bojovej streľbe	október	Hronsek
Majstrovstvá OS SR v crossfite	8. 11.	L. Mikuláš
Beh na počesť vojnových veteránov	11. 11.	Bratislava
Majstrovstvá OS SR vo vojensko-praktickom plávaní	5. – 6. 12.	L. Mikuláš
Turnaj v ľadovom hokeji – ŠARIŠ CUP 2019	11. – 12. 12.	Prešov
Hokejový turnaj – Memoriál Stanislava Horniaka	december	L. Mikuláš





Dukla v skvelej forme

Ak reprezentanti VŠC Dukla
Banská Bystrica „hviezdili“
v decembri v ankete Športovec
roka, rovnakú radosť nám robili
ich výkony v uplynulých týždňoch
na zasnežených športoviskách.

V rámci sumarizácie Športovca roka sa Dukla opäť stala najúspešnejším slovenským športovým klubom. Z tradične trinástich oceňovaných pozícií (desať jednotlivcov a tri kolektívy) získali členovia VŠC za rok 2018 až sedem, o jedno viac ako vlani. Navyše oproti vlaňajšku má Dukla prvenstvo v oboch kategóriách.

Najlepší z najlepších

„Som veľmi rád, že športoví novinári v rámci najprestížnejšej slovenskej ankety ocenili úsilie našich športovcov

a že Dukla robí naďalej radosť celému Slovensku,“ povedal riaditeľ VŠC podplukovník Roman Benčík. Zopakujme si teda, že v Športovcovi roka zvíťazila Anastasia Kuzminová, ktorá na Zimných olympijských hrách v Pchjongčchangu získala v biatlone zlato a dve striebra a v celkovom hodnotení Svetového pohára bola tesne druhá. Na štvrtom mieste sa umiestnila slalomárka Petra Vlhová, piata na ZOH v alpskej kombinácii a celkovo piata aj v rámci Svetového pohára. Na piatom mieste v ankete vyhodnotili chodca nadporučík Mateja Tótha, strieborného v chôdzi na 50 km na európskom šampionáte. Víťaz Svetového pohára vodný slalomár Alexander Slafkovský bol siedmy. Biatlonistka Paulína Fialková získala za dve piate priečky na ZOH a tri pódiové umiestnenia vo Svetovom pohári ôsme miesto. Športovci Dukly zvíťazili aj v kategórii kolektívy: biatlonová štafeta v zložení Anastasia Kuzminová, Ivona a Paulína Fialkové a Terézia Poliaková

boli na ZOH piate. Celkové tretie miesto získala hliadka vodných slalomárov 3×C1 za titul majstrov sveta a európske striebro. Na oboch šampionátoch bol v tíme Alexander Slafkovský, na majstrovstvách sveta sa o úspech pričínili z Dukly aj Michal Martikán a na majstrovstvách Európy Marko Mirgorodský. Možno dodať, že Michal Martikán zabodoval v ankete Športovec roka až 18-krát, z toho 15-krát v nepretržitej sérii, čo je ťažko prekonateľný rekord.

Petra, Anastasia, Paulína

Po skvelých výsledkoch vo Svetovom pohári z prelomu rokov lyžiarka VŠC Petra Vlhová zdolala 8. januára v slalome vo Flachau po piatich druhých miestach svoju veľkú americkú rivalku Mikaelu Shiffrinovou. „Neviem, čo mám povedať, prvé kolo nebolo úplne optimálne, ale v tom druhom som vydala zo seba všetko. Pozdravujem skvelých fanúšikov, ďakujem im a tiež môjmu tímu,“ povedala ešte zadýchaná už v cieľi po svojom celkovo siedmom víťazstve v SP, ktorým si poistila priebežne druhé miesto v rámci SP. „Skvelá Peťa Vlhová, opäť sme na ňu hrdí,“ zareagoval minister obrany Peter Gajdoš – a s ním nepochybne všetci jej fanúšikovia. Dodajme, že Petra 28. decembra v rakúskom Semmeringu prvý raz senzačne zvíťazila aj v obrovskom slalome a 15. januára v talianskom Kronplatzi vyjzdila v tejto disciplíne vynikajúce štvrté miesto. Po týchto pretekoch jej v celkovom poradí SP patrilo skvelé druhé miesto.

Tešili sme sa aj 12. januára po stíhacích pretekoch v biatlone, keď v Oberhofe Anastasia Kuzminová skončila po výbornom výkone druhá. Spomeňme aj skvelé decembrové druhé miesto Paulíny Fialkovej zo stíhacích pretekov z rakúskeho Hochfilzenu, no najmä pre slovenský biatlon historický výsledok z Nového Mesta na Morave, keď v pretekoch s hromadným štartom skončila A. Kuzminová prvá a P. Fialková druhá. Po štvrtom kole SP v Oberhofe bola v celkovom poradí P. Fialková tretia a Kuzminová piata, Ivone Fialkovej patrilo 54. miesto.

Na dôvažok ešte jedna dobrá správa. Ministerstvo obrany zrekonštruuje atletický štadión VŠC Dukla na banskobystrických Štiavničkách. Športovisko bude spĺňať súčasné technické normy aj kritériá Medzinárodnej asociácie atletických federácií IAAF pre medzinárodné a národné súťaže. Rekonštrukciu na návrh ministerstva obrany schválila v decembri vláda SR. Zrekonštruovaný štadión bude spĺňať aj podmienky certifikácie UEFA pre futbalové štadióny kategórie 2 s predpokladanou kapacitou približne 4 000 miest na sedenie. Ukončenie rekonštrukcie je plánované do konca roka 2020.

Text: Pavol Vitko

Foto: SITA

Praotec dopravných lietadiel



Jeho nástupca B-52 Stratofortress je omnoho známejší. No Boeing B-47

Stratojet má viacero prvenstiev, ktoré mu už nikto nezoberie. Je to vôbec

najpočetnejší strategický bombardér s prúdovým pohonom v dejinách.

Kým dnes sa počty strategických bombardérov rátať v desiatkach strojov, typu B-47 postavili ohromujúcich 2 032 kusov. Na prelome 50. a 60. rokov tvoril základ amerického strategického letectva. Našťastie ho nikdy nepoužili v boji. Našťastie preto, lebo slúžil najmä ako nosič jadrových bômb.

Počiatky B-47 siahajú ešte do roka 1943, keď viaceré americké spoločnosti dostali neformálne požiadavky od amerického letectva na vývoj bombardérov s prúdovým pohonom. Ten hlavný impulz však prišiel až po dobytí Nemecka a ukoristení nemeckých zbrojných projektov. V USA sa síce niektorí vedci zaoberali koncepciou šípového krídla, v Nemecku však boli v tomto smere omnoho ďalej. Američania získali ich modely a výsledky testov v aerodynamických tuneloch. V misii v Nemecku bol aj technický šéf Boeingu, ktorý okamžite telegrafoval domov: „Zastavte práce na bombardéri!“ Na základe analýzy ukoristených údajov potom inžinieri Boeingu celý projekt prepracovali. Použili krídlo so šípovitou 35 stupňov, ktoré je aerodynamicky výhodnejšie pri vyšších rýchlostiach.

Motory pod krídlom

Pôvodne boli aj všetky motory ukryté v trupe – štyri vpredu a dva vzadu. Tu zas

zasiahlo velenie letectva, ktorému sa takáto konfigurácia zdala riziková z hľadiska požiaru. Všetkých šesť motorov potom zavesili na pylóny pod krídlo. B-47 bol vôbec prvý stroj, ktorý mal takto umiestnené motory. Prispel tým k vývoju moderných dopravných lietadiel, ktoré takúto konfiguráciu používajú dodnes.

B-47 mal pod každým krídlom bližšie k trupu zavesené dva motory na jednom pylóne v spoločnej gondole a tretí motor bol pod krídlom zavesený samostatne. Veleniu letectva sa toto usporiadanie páčilo a projekt dostal zelenú. Tenké krídlo však nemalo priestor na mohutný podvozok, ktorý bombardér potreboval. Stroj preto dostal tandemový podvozok, ktorý sa zahŕňoval do trupu. Toto riešenie použili neskôr aj na B-52.

Dostal aj ABS

V apríli 1946 objednali stavbu dvoch prototypov XB-47. Prvý let stroj absolvoval 17. decembra 1947, na výročie prvého letu bratov Wrightovcov z roku 1903. Nasledovali ďalšie testy, počas jedného z nich XB-47 urobil najrýchlejší prelet od jedného pobrežia USA k druhému. Letel zo západu na východ a dosiahol priemernú rýchlosť 978 km/h. Prišli však aj problémy. Počas jedného testovacieho letu sa pri vysokej rýchlosti odtrhla časť krytu

kabíny a zabila pilota. Druhý pilot vyviazol bez zranenia a s prototypom pristál. Kabínu potom museli prepracovať.

Stroj mal trojčlennú posádku. V kokpite sedeli za sebou prvý a druhý pilot. V nose lietadla mal miesto navigátor a bombometník v jednej osobe. Spočiatku bol nos sklený, ale veľmi rýchlo ho vo výrobe nahradil celokovový nos a tento člen posádky sedel úplne uzavretý v trupe. Keďže výkony bombardéra boli porovnateľné s vtedajšími stíhačkami, obmedzila sa obranná výzbroj iba na dvojicu guľometov kalibru 12,7 mm. Tie boli umiestnené na chvoste lietadla vo vežičke, ktorú diaľkovo ovládal druhý pilot. Guľomety neskôr nahradili dva kanóny kalibru 20 mm.

Nosnosť bômb bola 11 ton. B-47 obvyčajne nosil 28 bômb vážiacich 227 kg. Ako jadrový nosič mal na palube buď jednu ťažkú bombu so silou 9 až 25 megaton, alebo dve menšie atómové bomby so silou 3,8 megatony. Kapacita palivových nádrží bola 64 000 litrov a maximálna vzletová hmotnosť 100 ton. Aby sa takýto kolos dostal ľahšie do vzduchu, mohol mať B-47 vzadu na trupe upevnených až 18 pomocných rakiet, ktoré po štarte odhodil.

Ťažký stroj sa nielen pomaly rozbiehal – rovnako problematické bolo aj jeho zastavenie. Pristávací rýchlosť bola veľmi vysoká, až 330 km/h. Preto B-47 vybavili brzdiacimi padákmi a ako prvé sériové lietadlo na svete dostal jeho podvozok protišmykový systém – rovnaký ako ABS v dnešných automobiloch.

Boeing B-47 Stratojet

Dĺžka: 32,65 m
Rozpätie: 35,4 m
Hmotnosť prázdneho lietadla: 36 ton
Max. vzletová hmotnosť: 100 ton
Posádka: 3
Počet motorov: 6

Max. rýchlosť: 977 km/h
Bojový dolet: 3 240 km
Max. dolet: 7 480 km
Dostup: 12 300 m
Výzbroj: 2 × 20 mm kanón, 11 ton bômb



Pripravené s bombami

Veliteľstvo strategického letectva začalo nové bombardéry preberať v roku 1951, trvalo však ďalšie dva roky, kým dosiahli operačný status. Stroje posádky dobre prijali, boli rýchle a počas letu sa ľahko ovládali. Štart a pristátia však boli veľmi náročné a vyžadovali rozsiahly tréning. Trojčlenná posádka bola tiež veľmi preťažená. Na porovnanie, nasledujúci typ B-52 mal šesťčlennú posádku, ktorá plnila prakticky rovnaké úlohy.

Svoj vrchol dosiahol B-47 v roku 1956, vtedy ho malo vo výzbroji 28 bombardovacích krídel. Každé krídlo tvorili štyri peruť. Stratojety slúžili ako hlavný odstrašujúci jadrový prostriedok USA. Boli rozmiestnené na predsunutých základniach na Aljaške i v zahraničí – v Británii, v Španielsku a v Maroku. Tretina z nich bola vždy pripravená vzlietnuť okamžite po vyhlásení poplachu – stáli pri dráhe natankované a vyzbrojené jadrovými bombami. Táto situácia viedla aj napriek zlepšenému výcviku k nebezpečným nehodám. Minimálne v dvoch prípadoch boli pri havárii B-47 stratené aj jadrové bomby, ktoré sa dodnes nenašli!

V roku 1959 začal Stratojety v úlohe bombardéra nahrádzať nový B-52 Stratofortress.

Prieskumné aj v boji

Okrem bombardovacích verzií slúžil stroj aj ako prieskumný pod označením RB-47. Namiesto bômb niesol výkonné kamery a počet členov posádky stúpol na šesť. V roku 1956 ho malo vo výzbroji päť prieskumných krídel. Spolu malo americké letectvo na vrchole vo výzbroji viac ako 1 500 kusov B-47.

Kým bombardovacie jednotky cvičili prieniky veľkou rýchlosťou nízko nad zemou, prieskumné operovali vo veľkých výškach. Prieskumné stroje sa dostali aj do bojových situácií. Američania ich totiž vysielali z rôznych smerov k hraniciam ZSSR. Najčastejšie to bolo buď zo severu okolo Škandinávie, alebo smerom od Aljašky a Tichého oceánu nad Sibír. Prenikali pri tom aj do sovietskeho vzdušného priestoru, proti čomu ZSSR vehementne protestoval. Na druhej strane, keď došlo k stretnutiu prieskumného RB-47 so sovietskymi stíhačkami, obe strany o tom väčšinou mlčali. Američania preto, lebo narušili sovietske hranice, a ZSSR preto, lebo jeho stíhačky pri prenasledovaní často strieľali aj nad medzinárodnými vodami alebo vo vzdušnom priestore iných štátov.

Pri prvom takomto stretnutí v máji 1954 bol jeden RB-47 poškodený streľbou stíhačiek MiG-17 nad územím Fínska. Ďalšie stretnutia sa skončili stratami. Jeden RB-47 zmizol aj s celou posádkou po stretnutí s MiG-mi v medzinárodnom vzdušnom priestore pri Kamčatke. MiG-19 zostrelil RB-47 v medzinárodnom priestore aj v júli 1960 nad Barentsovým morom. Štyria letci vtedy zahynuli a dvoch držali rok v zajatí v ZSSR. Prieskumné stroje sa pri takýchto stretnutiach bránili svojou zadnou streleckou vežičkou. Nie je známe, že by nejaký MiG zasiahli, ale boli to jediné prípady, keď B-47 použili svoje zbrane na ostro.

Vyraďovanie Stratojetov z výzbroje sa začalo v roku 1963 a posledné bombardéry doslúžili v roku 1966. Prieskumné verzie lietali ešte o tri roky dlhšie. Niekoľko kusov sa udržalo vo výzbroji na testovacie účely až do roku 1977. Slúžili napríklad na skúšky nových elektronických systémov. Posledný let Stratojetu sa uskutočnil 17. júna 1986. Vtedy opravili jeden B-47 do stavu schopného letu, aby mohol preletieť do múzea v Kalifornii, kde je vystavený dodnes.

Text: Miroslav Barič



Turecké drony pre Ukrajinu

Dohodu o nákupe prieskumných a útočných dronov tureckej výroby Bayraktar TB2 podpísali 13. januára predstavitelia Ukrajiny a Turecka. Drony môžu byť vyzbrojené bombami s laserovým navádzaním na cieľ schopnými zničiť obrnené vozidlá, námorné ciele, infraštruktúru, ako aj opevnené pozície protivníka. Okrem zlepšenia bojových a prieskumných spôsobilostí ukrajinskej armády je dohoda podľa ukrajinského prezidenta Porošenka krokom k ďalšiemu rozvoju vojenskej a technologickej spolupráce medzi Kyjevom a Ankarou, zároveň je „v súlade so strategickým smerovaním Ukrajiny do štruktúr NATO“. Bayraktar TB2 má maximálnu vzletovú hmotnosť 650 kilogramov, dosahuje maximálnu rýchlosť 220 kilometrov za hodinu a vo vzduchu by mal vydržať 24 hodín. Maximálna nosnosť 75 kilogramov umožňuje dronu niesť dvojicu protitankových striel L-UMTAS (37,5 kg), ľahšie riadené bomby MAM-L (22 kg), prípadne veľmi ľahké bomby MAM-C (8 kg). Vo všetkých prípadoch ide o zbraň vzduch-zem s laserovým navádzaním na cieľ.



Japonci chcú lietadlovú loď

Japonsko si chce zadovážiť prvú lietadlovú loď, na ktorú by mohlo umiestniť stíhačky americkej výroby F-35. Krajina sa v rámci nového obranného plánu na obdobie desať rokov snaží posilniť svoju výzbroj. Vláda zverejnila návrh nového obranného plánu, ktorý uvažuje prerobiť existujúcu loď pre vrtuľníky tak, aby mohla niesť stíhačky typu F-35. Stíhačkám americkej výroby stačí krátka štartovacia dráha a môžu pristávať vertikálne. Premiér Šinzó Abe ruší po piatich rokoch súčasný obranný program. Rýchle zmeny v oblasti bezpečnosti s hrozbami vo forme Severnej Kórey a Číny si podľa neho vyžadujú vyššiu úroveň ochrany. Japonsko podľa návrhu programu potrebuje viac lietadiel typu F-35B s cieľom zlepšiť schopnosť vzdušnej obrany v oblasti Tichého oceánu a rozšíriť dozor nad touto oblasťou. Krajina plánuje kúpiť 99 lietadiel F-35, ktoré nahradia niektoré stroje zo súčasnej flotily stíhačiek F-15.



Text a foto: TASR

Tu-160 nad Karibikom

Dvojica ruských strategických bombardérov typu Tu-160 absolvovala v decembri približne desaťhodinový cvičný let nad Karibským morom. Bombardéry, ktoré sú schopné niesť konvenčné i jadrové zbrane, prileteli na letisko Maiquetía pri venezuelskom hlavnom meste Caracas. Ich vyslanie prišlo v čase, keď sú rusko-americké vzťahy zhoršené. „V určitých častiach trasy sa k ruským bombardérom pripojili stíhačky typu Su-30 a F-16 venezuelských

vzdušných síl. Piloti z oboch krajín uskutočnili úlohy týkajúce sa letovej spolupráce,“ dodal ruský rezort obrany vo vyhlásení. Do Venezuely bolo vyslané aj nákladné lietadlo typu An-124 Ruslan a dopravné lietadlo s dlhým doletom typu Il-62 ruských vzdušných síl. Bombardéry Tu-160 navštívili socialistickú Venezuelu aj v rokoch 2008 a 2013. Ruské ministerstvo obrany neuviedlo, či majú bombardéry na palube aj zbraňové systémy.



Holandsko nakúpi F-35

S cieľom nakúpiť nové stíhacie lietadlá, ako aj posilniť špeciálne jednotky a spôsobilosti vo sfére kybernetickej vojny sa Holandsko zaviazalo zvyšovať svoje výdavky na obranu. „Dodatočné investície do našej obrany sú nevyhnutné vzhľadom na to, že bezpečnostné prostredie, ktoré nás obklopuje, sa stalo nestabilnejším,“ uviedli predstavitelia holandského ministerstva obrany. Šéfka holandského rezortu obrany Anna Bijleveldová v tomto kontexte uviedla, že plán zvýšenia výdavkov na obranu dokazuje vážnosť, s akou vláda pristupu-

je „k súčasným hrozbám“. Ďalej dodala, že „Holandsko musí podniknúť kroky na to, aby ukázalo, že naďalej ostáva dôveryhodným partnerom“. Kostrou nového plánu výdavkov má byť nákup dodatočných stíhacích lietadiel F-35 Lightning II k už objednaným kusom s cieľom „zvýšiť palebnú silu na zemi aj na mori“. Lockheed Martin F-35 Lightning II sú jednomotorové, viacúčelové stíhacie lietadlá piatej generácie s technológiou stealth. Určené sú na vykonávanie pozemných útokov, prieskumu a vzdušných obranných misií.

Brazília mení ponorky

Brazília spustila na vodu prvú z piatich útočných ponoriek svojich námorných síl. Päťicu plavidiel vyrába v spolupráci s Francúzskom v rámci dohody za 7,6 miliardy dolárov. Na slávnostnom uvedení ponorky na námornej základni v meste Itaguaí sa zúčastnili brazílsky prezident Michel Temer a jeho zvolený nástupca Jair Bolsonaro. Ponorku s dĺžkou 72 metrov spustili do vód Atlantického oceánu po tom, čo ju šampanským pokrstila prezidentova manželka Marcela Temerová. Plavidlo dostalo názov Riachuelo a predtým, ako ho námorné sily nasadia do služby, absolvuje ešte dvojročné skúšobné obdobie. Flotila ponoriek bude chrániť 8 500 kilometrov brazílskeho pobrežia a teritoriálne vody, v ktorých sa nachádzajú ložiská ropy životne dôležité pre ekonomiku krajiny. Štyri nové plavidlá vrátane Riachuela budú mať dieselový pohon a všetky majú byť dokončené do roku 2022, zatiaľ čo jedna ponorka bude jadrová. To jej poskytne omnoho väčší akčný rádius a schopnosť zostať pod hladinou dlhší čas. Predpokladá sa však, že toto plavidlo bude hotové až v roku 2029. Ponorky sú väčšími verziami francúzskych ponoriek triedy Scorpène, ktoré

majú vo výzbroji aj iné štáty vrátane Čile, Indie a Malajzie. S Francúzskom spolupracuje v tejto oblasti aj Austrália, ktorá si od európskeho výrobcu pre svoje námorné sily objednala 12 jadrových útočných ponoriek triedy Barracuda.



Budapešť uprednostnila Airbus



Flotila letectva maďarských ozbrojených síl sa v roku 2023 rozšíri o 16 nových vrtuľníkov Airbus H225M. Podľa spravodajského servera Napi.hu to v Budapešti oznámili ministerstvo obrany a spoločnosť Airbus. Súčasný vrtuľníky Mi-8 a Mi-17 v maďarskej armáde už dosluhujú. Viacúčelové airbusy budú vybavené zbraňovým systémom HForce, pričom spoločnosť Airbus poskytne k strojom aj výcvikový a údržbový balík. Maďarsko je s terajšou zmluvou deviatou krajinou, ktorá bude využívať 11-tonové vrtuľníky Airbus H225M. Doposiaľ ich vyrobili 88. Vojenskú verziu tohto stroja využívajú armády Francúzska, Brazílie, Mexika, Malajzie, Indonézie a Thajska, objednávky podpísali už aj Kuvajt a Singapur.



Z armády do múzea

Keď sa podplukovník vo výslužbe Peter Flodr pred 68 rokmi

narodil v Púchove, ani vo sne mu nenapadlo, že sa raz 150

kilometrov proti prúdu rieky Váh stane v Liptove správcom múzea.

Vyučený strojár bol na vojenčine v tankovom pluku v juhočeskom Táboře. Tam sa rozhodol, že sa stane vojenským profesionálom. Nastúpil do Vyškova na dvojročnú dôstojnícku školu tankového smeru a dokončil ju v Nitre.

Osudný Liptov

Potom nastúpil na svoje prvé pôsobisko, do vtedajšej Vysokej vojenskej technickej školy Liptovský Mikuláš ako veliteľ čaty v autorote. „Vtedy som netušil, že práve Liptov sa pre mňa stane novým domovom,“ s úsmevom hovorí Peter. Postupne prešiel rôznymi pracovnými pozíciami. Od veliteľa čaty cez veliteľa práporu až po zástupcu veliteľa prevádzkového pluku školy, ktorého značná časť bola dislokováná v kasárňach Mokrad' neďaleko Liptovského Hrádku. Vo Vyškove absolvoval diaľkové štúdium tankového smeru na Vysokej vojenskej škole pozemného vojska.

Keď po 32 rokoch strávených v armáde odchádzal do zálohy, riešil aj Peter celkom prozaicky, ako tisícky jeho kolegov, otázku: Čo budem robiť? Krátko po päťdesiatke sa necítil na odchod do starého železa. Na rozdiel od mnohých, ktorí si počas práce v armáde nenašli nejaké hobby, ktorému by sa venovali, mal rozhodovanie uľahčené. „Bola to dosť veľká zmena. To musím priznať, ale prekonal som to ob-

dobie aj vďaka tomu, že ešte počas služby v armáde som kúpil usadlosť na Maši. Dnes tvrdím, že to bola vlastne moja záchrana,“ priznáva podplukovník vo výslužbe Flodr.

Maša, kúsok od Liptovského Hrádku, bola v histórii významná lokalita v rámci Liptova. Koncom 18. storočia tam vznikol železiarsky podnik. Medzi Liptovským Hrádkom a Kráľovou Lehotou postavili hutu na spracovanie medenej rudy a vy-

„Ešte som sa za tie roky nestretol s návštevníkom, ktorý by povedal, že múzeum bolo pre neho stratou času. A to je tým najlepším osvedčením mojej práce.“

sokú pec – Mašu, v ktorej sa spracúvala železná ruda. Železnú rudu potom vážili vo vážnici. Z medi sa kovali platne, ktoré prepravovali dolu Váhom. V Hrádku sa spracúvalo veľmi kvalitné železo. Pracovali na ňom odborníci privezení z Nemcka. „Ale toto všetko som sa dozvedel podrobnejšie až po kúpe starého domu. Ved-

ľa neho boli objekty veže klopačky, ktorá svojím kľobaním oznamovala začiatok a koniec práce, a menšieho domu vážnice. História ma zaujala a snažil som sa dozvedieť čo možno najviac o histórii Maše a objekty zreštaurovať. Musím povedať, že vtedy mi veľa ľudí neverilo. Ani úradníci. Teda nie všetci. Pomoc som našiel najmä u vtedajšej riaditeľky Liptovského múzea v Ružomberku Ivety Zuskinovej. Kedysi tu fungovala expozícia pod správou Liptovského múzea, ale medzičasom bola dávno zabudnutá. Objekty pomaly chátrali. Nakoniec sme v roku 2004 otvorili múzeum, kde je dnes umiestnená expozícia baníctva a hutníctva Liptova,“ priznáva Peter.

Liptovské pištoly

Ako bývalého profesionálneho vojaka Petra zaujal aj ďalší fakt. Pretože železo, ktoré v Maši vyrábali, bolo veľmi kvalitné, začali odlievať hlavne a vzápätí postavili v Liptovskom Hrádku v rokoch 1804 a 1805 fabriku na výrobu pušiek, karabín a pištolí. Ročne tu vyrobili asi 24-tisíc kusov kvalitných zbraní. Svoje uplatnenie našli v časoch práve prebiehajúcich napoleonských vojen. „Mám vedomosť, že v múzeách v Londýne a v Moskve sa nachádzajú originály týchto zbraní vyrobených v Liptove. Ich fotografia by našu expozíciu ešte viac oživila a zatriktívnila,“ priznáva Peter. Obe budovy sú v súčasnosti vyhlásené za technické pamiatky II. stupňa.

Podrobne si naštudoval históriu baníctva na Liptove v 18. a 19. storočí. Dnes sa len figliarsky pousmeje, keď spomína,

ako mu hovorili, že prehliadka by mala trvať zhruba 15 minút. Z vlastných skúseností môže povedať, že málokedy skončí skôr ako o hodinu. Ľuďom sa expozícia páči a on je rád. Chodia aj školy. Žiakov maličké múzeum zaujíma. Okrem iného aj preto, lebo si môžu siahnuť na exponáty. Vidia, ako sa ťažili nerasty, aká ťažká bola kedysi práca v bani. „Stáva sa, že príde návštevník a už sa chce otočiť a ísť preč. Pýta sa, aké je vstupné a podobne. A nakoniec sa ho neviem o hodinu zbaviť. Lebo ho to zaujme. Tá história ho pritiahne k sebe... Ešte som sa za tie roky nestretol s návštevníkom, ktorý by povedal, že múzeum bolo pre neho stratou času. A to je tým najlepším osvedčením mojej práce,“ spokojne konštatuje Peter.

Veď v malom múzeu návštevník nájde mnoho zaujímavých exponátov. V klopačke je napríklad replika drevenej klopačky, ktorá zvolávala baníkov, niekoľko svietidiel, nádoby na vynášanie vyťaženej rudy z bane a galéria reprodukcí banských drevorytov z diela Juraja Agricola De re metallica libri XII. Vo váznici je expozícia o baníctve a hutníctve v Liptove. Dioráma Maše ukazuje, ako vyzerala v čase najväčšieho rozmachu. Nechýba ani uniforma baníka, banícke náradie, svietidlá, drevená socha svätej Barbory a vzorky rôznych nerastov z Liptova.

Zlatá baňa

Okrem práce správcu múzea a lektora má však Peter aj ďalšie záujmy, ktoré úzko súvisia s históriou a Liptovom. Veľmi ho zaujali staré banské diela. Veď na Liptove sa v minulých storočiach okrem železnej a medenej rudy ťažili aj mnohé ďalšie nerasty. Dokonca aj drahé kovy. Napríklad zlato a striebro. Stal sa predsedom občianskeho združenia Salvátor Vyšná Boca. Spoločne s ďalšími nadšencami sa snaží oživiť historickú zlatonosnú štôľňu z roku 1558. Nachádza sa vedľa známeho bocianskeho minerálneho prameňa Kyselka. Zatiaľ odkryli a upravili 300 metrov dlhú časť štôľne.

Na Maši, vedľa budovy klopačky, sú pod strieškou na kúsku koľajníc dva banské vozíky, naplnené železnou rudou a struskou. Aby návštevník získal lepší prehľad o práci baníkov, chce Peter v budúcnosti pridať aj postavy baníkov, ktorí ťažia a dopravujú rudu pomocou vozíkov. Plánov do ďalších rokov má viac ako dosť. Má tri deti. Svojím spôsobom vojenskú tradíciu v rodine udržiava vlastne len jeho dcéra. Vystudovala Vojenskú akadémiu v Liptovskom Mikuláši a v súčasnosti pracuje na ministerstve obrany v Bratislave. Petrovi robia veľkú radosť aj štyri vnúčatá. Rozhodne nemôžu povedať, že by mali dedka – vojenského vyslúžilca, ktorý len tak posedáva a sem-tam pri pive s dôchodcami rozpráva vojenské historky.

Text a foto: Jozef Žiak





Vojenská symbolika

Veliteľstvo Pozemných síl Ozbrojených síl Slovenskej republiky

Veliteľstvo pozemných síl bolo zriadené zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 269/1999 Z. z. so sídlom v Trenčíne ako operačný stupeň velenia s predurčením v čase mieru a počas vojny veliť pozemným silám, ktoré patria medzi hlavné sily Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Pozemné sily vznikli transformáciou pozemného vojska 1. júla 2002 s úlohou zabezpečovať obranu suverenity a územnej celistvosti Slovenskej republiky, zabezpečovať alebo podieľať sa na zabezpečovaní ochrany a obrany politických a hospodárskych centier, priestorov a objektov pri vojenskom i nevojenskom ohrození štátu. Zabezpečovať úlohy spojené s ochranou obyvateľstva, likvidáciu následkov mimoriadnych udalostí a zabezpečovať opatrenia v rámci záchranných a vyhľadávacích akcií, ako aj zabezpečovať schopnosti pôsobenia v mierových a humanitárnych akciách mimo územia SR. Taktiež zabezpečovať plnenie medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky a záväzkov voči Severoatlantickej aliancii, vyčleňovať sily a prostriedky do síl rýchlej reakcie NATO (NRF), bojových skupín (BG) a zahraničných operácií.

Na čele Veliteľstva pozemných síl stojí veliteľ Pozemných síl Ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Znak Veliteľstva pozemných síl má tvar gotického štítu so zlatou bordúrou. Na zelenom poli štítu je umiestnená v striebornej farbe skrížená šabľa s puškou a bodákom. Tieto predstavujú hlavné symboly pešieho vojska, predchodcu pozemných síl, ktoré sú položené na ľavej strane na vavrínovú a na pravej strane na lipovú ratolesť, obe v zlatej farbe, vytvárajúce v hornej časti neukončený veniec, kde je vo farbe umiestnený štátny znak Slovenskej republiky. V hornej časti v hlave znaku je na zelenej ploche umiestnený v dvoch riadkoch text v striebornej farbe veľkým písmom, v prvom riadku VELITEĽSTVO a v druhom riadku POZEMNÝCH SÍL.

Text: Dr. Imrich Purdek, PhD.
Vojenský historický ústav



Pozdravy do misií

Minister obrany SR Peter Gajdoš a zástupca náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR genmjr. Josef Pokorný sa 21. decembra spojili s vojakmi, ktorí počas sviatkov plnili úlohy v zahraničí v rámci medzinárodného krízového manažmentu. „Naše Slovensko môže vďaka ich úsiliu, nasadeniu, ale aj zodpovednému prístupu a kvalitnej práci pomáhať v krízových oblastiach po celom svete, za čo im patrí naša úcta a vďaka,“ povedal minister obrany Peter Gajdoš. „Som veľmi rád, že ich aj takýmto spôsobom môžeme podporiť a uistiť, že si ich prácu vážime,“ dodal. Velitelia slovenských kontingentov informovali ministra o plnení úloh v misiách a operáciách medzinárodného krízového manažmentu. Vianočné sviatky si v zahraničí pripomenuli typickými slovenskými vianočnými jedlami.

Foto: Ivan Kelement

Vzácní sviatoční hostia



Pozvanie na predvianočné stretnutie a tradičnú vojenskú kapustnicu 19. decembra prijali vojnoví hrdinovia brigádny generál Václav Kuchyňka a generálmajor Emil Boček, posledný žijúci československý letec britskej Royal Air Force počas druhej svetovej vojny. Pri tejto príležitosti im minister Peter Gajdoš vyjadril hlbokú úctu a vďaka za hrdinské činy v boji proti nacizmu, za slobodu a demokraciu. Zároveň im zaželel príjemné a pokojné prežitie vianočných sviatkov.

Foto: Ivan Kelement

Policajtí v Iraku



V polovici lanského decembra pristálo v Bagdade slovenské vojenské lietadlo Spartan. Talianski karabinieri vedení veliteľom výcvikovej jednotky pplk. Stevenom Chenetom na letisku privítali nových kolegov z Vojenskej polície Slovenskej republiky. Vojenská polícia sa zapojila do aktivity spolu s USA, Kanadou, Švédskom, Fínskom, Českou republikou a pod vedením talianskeho kontingentu sa zúčastňuje na výcviku irackých policajných bezpečnostných síl. Príslušníci Vojenskej polície participujú na základnom policajnom vzdelávaní nových príslušníkov irackých policajných jednotiek v kurze Law Enforcement a podieľajú sa na zdokonaľovacej odbornej, ale aj fyzickej príprave policajných príslušníkov. V najbližšom období sa výcviková jednotka zúčastní aj na špecializovaných kurzoch ako Close Protection Team, ale aj na odbornej príprave príslušníkov štábov práporov rýchlej reakcie federálnych policajných síl Irackej republiky.



Príprava na rok 2019

Náčelník Generálneho štábu OS SR generálporučík Daniel Zmeko schválil smernicu a plány prípravy podriadených veliteľstiev a útvarov, čím zavŕšil proces plánovania činnosti na nasledujúci rok. Plánovací proces bol zameraný na postupné posilňovanie operačnej pripravenosti ozbrojených síl, a to prostredníctvom vyváženého zvyšovania kvality štyroch pilierov, ktorými sú vzdelaný a schopný personál, moderná výzbroj, náročný výcvik a vôľa, morálka a disciplína príslušníkov OS SR. Zároveň však bol tohtoročný spôsob výnimočný aplikovaním princípov operačného plánovania, umožňujúcich priebežný monitoring dosahovaných výsledkov.

Porada vojenských lekárov



V ružomerskom Úrade hlavného lekára OS SR sa uskutočnila pracovná porada riaditeľa – hlavného lekára OS SR so zástupcami súčastí vojenského zdravotníctva. Jej hosťami boli riaditeľ Agentúry vojenského zdravotníctva AČR a súčasne predseda Výboru náčelníkov zdravotníckych služieb NATO brigádny generál Zoltán Bubeník s hlavnou sestrou pplk. Hanou Kodouskovou a náčelník Úseku prípravy zdravotníckych odborností Veliteľstva výcviku – Vojenskej akadémie Vyškov mjr. Jiří Kubiš s inštruktorom odborného výcviku práp. Milanom Štípalom. Hlavný lekár OS SR plk. Vladimír Lengvarský odovzdal príslušníčke Úradu hlavného lekára Ružomberok kpt. Monike Lukačovej Čestný odznak Ozbrojených síl SR III. stupňa, ktorý jej udelil náčelník generálneho štábu za okamžitú profesionálnu reakciu na mieste nehody pri záchrane životov príslušníkov cvičiacich jednotiek počas cvičenia Slovak Shield 2018.

Vojaci sa starali o bezpečnosť

Takmer 120 profesionálnych vojakov s technikou zabezpečovania v období od 23. decembra 2018 do 1. januára 2019 bezpečnosť občanov Slovenskej republiky. V zmysle uznesenia vlády plnili úlohy v rámci spoločných hliadok s príslušníkmi Policajného zboru SR spojené s ochranou verejného poriadku, života, zdravia a majetku, ako aj s bojom proti terorizmu a organizovanému zločinu.

Príslušníci 13. mechanizovaného práporu Levice sa v tomto období podieľali na všetkých aktivitách poriadkovej polície v pôsobnosti Krajského riaditeľstva PZ v Bratislave, pričom išlo prevažne o zabezpečenie verejného poriadku. Spolupráca Ozbrojených síl SR pri výkone služby policajného zboru potvrdzuje, že vojaci sú dôležitou súčasťou bezpečnostného prostredia Slovenskej republiky.

Profesionálni vojaci OS SR boli vyčlenení na základe uznesenia vlády SR z 19. decembra v zmysle zákona o policajnom zbroje, a to z dôvodu aktuálnej bezpečnostnej situácie vo svete.

- Náčelník Generálneho štábu OS SR genpor. Daniel Zmeko 17. decembra navštívil Veliteľstvo posádky Bratislava v kasárňach Vajnory v priestoroch Čestnej stráže OS SR a rotu podpory velenia generálneho štábu. V diskusii s velením, poddôstojníkmi a mužstvom sa zaujímal o problémy vojakov čestnej stráže a rotu podpory velenia. Predstavil tiež benefity pre profesionálnych vojakov, schválené na výcvikový rok 2019.

- Vo vojenskom výcviku priestore Nova Deba v Poľsku sa príslušníci 22. mechanizovaného práporu zúčastnili na medzinárodnom cvičení krajín V4 LAMPART 2018. Cieľom bolo precvičiť defenzívne operácie na vlastnom území. Cvičenie vyvrcholilo intenzívnym výcvikom v poľných podmienkach a ostrými bojovými streľbami, kde počas piatich dní za nepriaznivého počasia, nedostatku spánku a vysokej intenzity výcviku príslušníci 22. mechanizovaného práporu dosiahli z krajín V4 najlepšie výsledky.

- Náčelník Generálneho štábu OS SR genpor. Daniel Zmeko 21. decembra v kasárňach 11. mechanizovaného práporu privítal 152 vojakov po návrate z plnenia úloh v rámci predsunutej prítomnosti NATO v Lotyšsku. Počas slávnostného nástupu s veliteľom Pozemných síl OS SR genmjr. J. Jochom odovzdali vojakom medaily za vzorné plnenie úloh. Počas polročného nasadenia vojaci v praxi otestovali aj dva kusy modernizovaných BVP-M, ktoré výrazne prispeli k úspešnému plneniu úloh v medzinárodnom prostredí práporovej skupiny.

- Veliteľ 1. mechanizovanej brigády v Topolčanoch brig. gen. Vladimír Kubáň odovzdal 18. decembra funkciu veliteľa svojmu zástupcovi plk. Milanovi Cvikovi. Slávnostný ceremoniál sa uskutočnil v prítomnosti veliteľa pozemných síl genmjr. Jindřicha Jocha. Brig. gen. Kubáň sa stal veliteľom 2. mechanizovanej brigády v Prešove. Jeho predchodca brig. gen. Martin Stoklasa bol k 1. januáru 2019 ustanovený do funkcie staršieho vojenského poradcu v Stálej delegácii pri OSN v New Yorku.

- Dňa 17. decembra sa v Posádkovom klube Bratislava uskutočnilo neformálne stretnutie veliteľa Veliteľstva posádky Bratislava s hlavnými funkcionármi a veliteľmi podriadených súčastí. Plukovník Slavomír Milde im poďakoval za vykonanú prácu a oboznámil ich s najvýznamnejšími úlohami nadchádzajúceho roka s dôrazom na 100. výročie vzniku Veliteľstva posádky Bratislava.

- V banskobystrickom Múzeu SNP sa v prítomnosti riaditeľa Vojenskej polície plk. Michala Migáta, zástupcu riaditeľa pplk. Valentína Ceba a riaditeľa odboru policajného výkonu Bratislava pplk. Štefana Masaryka uskutočnilo slávnostné ukončenie vstupného odborného kurzu VP. Odmenení boli najlepší absolventi kurzu rtm. Boris Indro, rtn. Erik Belko a des. František Vančo.

- Za účasti rektora AOS Jozefa Putteru a náčelníka GŠ OS SR genpor. Daniela Zmeka sa slávnostne skončil 23. základný veliteľsko-štábny kurz. Absolvovalo ho 43 vojakov. Pamätnú mincu NGŠ za najlepšie študijné výsledky prevzali kpt. Miroslav Oravec, kpt. Mária Lišajníková, kpt. Jozef Železný a kpt. Radovan Javorčík.

- K 31. decembru odišiel do zálohy náčelník štábu levického 13. mechanizovaného práporu mjr. Igor Podhora. Veliteľ práporu pplk. Richard Király mu počas slávnostného nástupu poďakoval za odvedenú prácu a odovzdal Pamätný kríž náčelníka Generálneho štábu OS SR III. stupňa.



Vojny a bitky na Slovensku

Uhorsko-nemecké vojny a dobývanie Bratislavy

Rozbroje a rivalita medzi príslušníkmi arpádovskej dynastie

v zápase o uhorský trón v druhej tretine 11. storočia sa

pre susednú Nemeckú ríšu stali zámienkou i príležitosťou

na viacero vojenských zásahov proti Uhorsku.

Výpravy zo západu spravidla smerovali po oboch stranách Dunaja, takže severný prúd zakaždým pustošivo zasiahol územie juhozápadného Slovenska, južný prúd zase severné Zádunajsko.



Uhorský kráľ Peter Orseolo

Po skone prvého uhorského kráľa Štefana roku 1038 zasadol na trón jeho synovec Peter Orseolo. Hneď na začiatku vlády si znepriatelil nielen viacerých uhorských hodnostárov, ale osobne aj rímsko-nemeckého kráľa (neskôr cisára) Henricha III., ktorý bol ako Henrich VI. zároveň bavorským vojvodom. Otvorené nepriateľstvo voči Bavorom Peter prejavil ničivým vpádom do Východnej marky v zime 1039 – 1040. Svoj postup si zaistil spojenectvom s českým kniežaťom Břetislavom I. z dynastie Přemyslovcov.

Nespokojnosť s Petrovou vládou vyvrcholila v septembri 1041, keď sa na čelo povstania postavil Samuel Aba, švager Štefana I., lebo Peter ho zbavil hodnosti palatína. Vzbúrená uhorská šľachta zvrhla Petra z trónu a vyhlásila za kráľa Samuela Abu.

Nemecká odvet

Začiatkom septembra 1042 prekročili uhorské hranice početné nemecké a české vojenské oddiely. Tento útok bol od-

V bitke pri Ménfő 5. júla 1044 porazil nemecký cisár Henrich III. kráľa Samuela Abu

platou za predchádzajúce Above hrozby a uhorské vpády do Východnej a Korutánskej (neskoršej Štajerskej) marky vo februári 1042. Henrich III. tiahol severnou stranou Dunaja a zmocnil sa Hainburgu a Bratislavy. Pustošiac krajinu postupoval až k Hronu a dvakrát porazil uhorské oddiely, ktoré sa mu postavili do cesty.

Nemecký kráľ dosadil za vládcu Nitrianskeho kniežatstva Arpádovca Domoslava, ktorého otec Ladislav Lysý bol nitrianskym kniežaťom v prvých desaťročiach 11. storočia. Zakrátko po odchode nemeckých a českých oddielov však Samuel Aba vyhnal Domoslava naspäť do Čiech.

V lete 1043 vtrhla do Uhorska ďalšia nemecká výprava. Na brehu rieky Rábnice sa Samuel Aba s Henrichom III. napokon dohodli. Nemecký panovník uznal Abu za uhorského kráľa a prisľúbil mu, že nebude ďalej podporovať Petra Orseola v jeho nárokoch na uhorský trón. Samuel Aba mu zasa odstúpil horný tok Ráby aj územia, ktoré ešte roku 1030 získal prvý uhorský kráľ Štefan I. na úkor Východnej marky.

Samuel Aba sa začiatkom roka 1044 dozvedel o chystanom sprisahaní uhorských veľmožov. Lesťou ho kruto zlikvidoval, keď dal na fiktívne zvolanej porade v Čanáde (Csanád) kyjakmi pozabíjať asi 50 sprisahancov. Časť Abových odporcov ušla z krajiny a požiadala o pomoc Henricha III. Ten to využil a pod zámienkou, že Aba nesplnil ani mierové podmienky, na ktoré sa v predchádzajúcom roku zaviazal, vtrhol v polovici júna 1044 do Uhorska.



Uhorský kráľ Samuel Aba

Návrat kráľa Petra

V sprievode nemeckého kráľa bol aj Peter Orseolo a k výprave sa s vojskom pridal i český knieža Břetislav I. Pri prechode cez rieku Rábu neďaleko mesta Ráb (Győr) sa im uhorský kráľ Aba postavil s vojskom do cesty. V bitke pri Ménfő 5. júla 1044 ho spojené vojská Henricha III. a Břetislava I. porazili. Prispela k tomu aj zrada mnohých Abových vojakov, ktorí v priebehu bitky prešli k Petrovi Orseolovi alebo ušli z bojiiska. Samuelovi Abovi sa síce po prehratej bitke podarilo uniknúť, no pri Tise ho dopľapili a vzápätí popravili.

Kráľ Peter sa opäť ujal vlády, no už o dva roky ho zmietlo z trónu veľké pohanské povstanie, ktoré viedol bekešský veľmož Vata a ktoré bolo namierené nielen proti kráľovi, ale aj proti cirkvi a cudzincom. Vďaka tomu sa uhorským kráľom stal Arpádovec z vazulovskej vetvy Ondrej I., ktorý v septembri 1046 prišiel z ruského exilu. Do Uhorska sa vtedy z Čiech vrátil aj najstarší žijúci Arpádovec Domoslav a opäť sa stal nitrianskym údelným kniežaťom. Roku 1048 však zomrel a kráľ Ondrej I. na uprázdnený kniežací stolec v Nitre povolal svojho mladšieho brata Bela, ktorý sa do vtedy zdržiaval v Poľsku.

Pustošiace výpady

Svedectvom trvalo napätých vzťahov Uhorska voči západným susedom boli vzájomné drancujúce výpady do pohraničných oblastí. Začiatkom roka 1050 vpadol do Uhorska rezniansky biskup Gebhard, spustošil západné pohraničie a s bohatou korisťou odtiahol. Uhorské vojsko vzápätí na odplatu vyplienilo susedné územie vo Východnej marku a rozborilo hrad Hainburg. V lete 1051 cisár Henrich III. pustošil Zadunajsko až po Stoličný Belehrad (Székesfehérvár). V tom istom čase tiahlo vojsko jeho spojenca českého kniežaťa Břetislava spolu s oddielmi korutánskeho vojvodu Welfa územím severne od Dunaja, čiže do Nitrianskeho údelného kniežatstva.

Pri ďalšom ťažení, koncom leta 1052, keď cisár Henrich III. už osem týždňov

obliehal Bratislavský hrad, istý Zothmund prevrátil a potopil všetky nemecké lode kotviace na Dunaji, takže Henrich III. musel opäť bez úspechu odtiahnuť z Uhorska.

Svedectvo kroniky

V bohato ilustrovanej a latinsky písanej Obrázkovej kronike sa uvádza: „V tom čase nemecký kráľ s veľkým vojskom obľahol Bratislavský hrad. Chcel sa pomstiť za bezprávie spôsobené (kráľovi) Petrovi a zmocniť sa Uhorska. Na dobytie hradu dal zostrojiť veľa obliehacích strojov, ale počas ôsmich týždňov obliehania nedosiahol nič. Bratislavský hrad prišiel obliehať na lodiach. Uhri vyhľadali na hrade



Najstaršie známe zobrazenie Bratislavského hradu v Obrázkovej kronike predstavuje udalosť z roku 1052, keď potápač Zothmund v noci navrátil a potopil nemecké lode cisára Henricha III. kotviace na Dunaji

veľmi skúseného muža v plávaní – bol to Zothmund – a za nočného ticha ho poslali k cisárovým lodiam. Ponoril sa a priplával k lodiam, všetky prevrátil a prerazil; tie sa ihneď naplnili vodou a sila Nemcov bola vyradená. Takto oslabení a vysilení sa vrátili späť do svojej krajiny. V Bratislave bolo mnoho udatných bojovníkov, no medzi vynikajúcich patrili Vojtech, Ondrej, Vilungard, Uroš a Martin, ktorí denne urputne bojovali proti Nemcom.“

V politike zasahovania do uhorských záležitostí pokračoval aj ďalší nemecký panovník Henrich IV. Roku 1063 po smrti uhorského kráľa Bela I. vpadol s početným vojskom do Uhorska a na uprázdnený trón dosadil Ondrejovho desaťročného syna Šalamúna. Tento čin sa stal podnetom na dlhodobý ozbrojený konflikt medzi príslušníkmi arpádovskej dynastie. Proti kráľovi Šalamúnovi sa postavili synovia niekdajšieho kráľa Bela I. kniežatá Gejza a Ladislav, ktorí boli vládcami Nitrianskeho a Biharskeho údelného kniežatstva. V bitke pri Mogyoróde v marci 1074 vojská oboch kniežat, podporované oddielmi olomouckého kniežaťa Ota, síce nad Šalamúnom zvíťazili, no neznamenalo to jeho definitívny koniec.

Po prehratej bitke pri Mogyoróde 14. marca 1074 sa kráľ Šalamún vydal na útek pred vojskom svojich bratrancov Gejzu a Ladislava, ktorí ho zvrhli z trónu. Cieľom Šalamúnovho úteku sa stal Bratislavský hrad, čo zvečnila iluminovaná miniatúra aj záznam v Obrázkovej kronike. Na miniatúre vidieť obzerajúceho sa kráľa Šalamúna na koni, v pravej ruke má meč, v ľavej drží štít s červeno-bielymi (arpádovskými) brvnami. Uniká pred jazdcami, v popredí ktorých na bielom koni cváľa knieža (a neskorší kráľ) Ladislav s mečom a štítom s dvojitém krížom. Svätožiara a letiaci anjel nad Ladislavovou hlavou vyjadrujú jeho neskoršie svätorečenie. V pozadí sa týči Bratislavský hrad s trojicou bojovníkov na hradbách.

Neúspešné výpravy

Porazený kráľ Šalamún, ktorého moc sa obmedzila na pohraničné komitáty Šopron a Mošon, sa uzavrel na Bratislavskom hrade a požiadal svojho švagra Henricha IV. o pomoc. Podporná výprava nemeckého vojska v lete 1074 smerovala až k sídlu Nitrianskeho kniežatstva, ktoré sa však ubránilo. Odtiaľ Henrich IV. postupoval k Žitave, Hronu a Ipľu až po Vacov (Vác). Gejza ustupoval s vojskom a úspešne sa vyhýbal bojovému stretnutiu, takže nemecký kráľ musel pre zásobovacie ťažkosti odtiahnuť z Uhorska bez úspechu.

Po Gejzovom krátkom panovaní nastúpil roku 1077 na uhorský trón Ladislav I. (roku 1192 vyhlásený za svätého). Na jar 1079 nemecký kráľ Henrich IV. vtrhol s vojskom do Uhorska, aby odplatil útok Ladislava I., ktorý od Šalamúna vydobyl Mošonský hrad (dnes Mosonmagyaróvár).



Útek kráľa Šalamúna pred kniežaťom (neskôr kráľom) Ladislavom (so svätožiarou) roku 1074 na Bratislavský hrad

Výprava nemeckého vojska sa však skončila fiaskom, čo znamenalo aj koniec uhorsko-nemeckej vojny.

Text: Doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.
Vojenský historický ústav

Vzdelávanie po novom

V rokoch 2017 a 2018 sa uskutočnil proces prípravy a vzdelávania

mužstva a poddôstojníkov na základe nového systému

vzdelávania a schválených nových programov výcviku. Ďalšie

zmeny v prichádzajúcom roku 2019 približuje hlavný poddôstojník

Ozbrojených síl SR štábný nadrotmajster Vladimír Beluš.



Čo priniesli spomínané zmeny v predchádzajúcich rokoch?

Optimalizácia kurzov, ako aj opodstatnenosť vysielania profesionálnych vojakov do kurzov boli v súlade s personálnymi zámermi veliteľov a veliачích poddôstojníkov. Viedli k zrealizovaniu plánovania kurzov a počtov vysielaných profesionálnych vojakov. Riaditeľ Personálneho úradu OS SR vyhodnotil systém plánovania ako správne nastavený. Konštatoval, že viac ako 90 percent absolventov kariérnych a odborných kurzov bolo do dvoch rokov ustanovených na nové pozície.

Velitelia často kritizovali dĺžku kurzov...

Nové programy výcviku, do ktorých boli implementované nové poznatky a získané skúsenosti, priniesli zmeny s cieľom poskytnúť poddôstojníkom vzdelanie, ktoré zabezpečí ich interoperabilitu a približovanie k aliančným partnerom. Zefektívnenie viedlo k zníženiu počtu výcvikových dní v kurzoch o 1 198. Klesla aj dĺžka trvania kariérnych kurzov v priemere o 44 percent. Počet výcvikových týždňov v poddôstojníckej akadémii klesol o 25 a počet výcvikových dní o 117. Počas rokov 2017 a 2018 sme pri výcviku využívali aj mobilné výcvikové

tímy. Z útvarov OS SR boli do kurzov vysielaní profesionálni vojaci ako inštruktori základného vojenského výcviku, ale aj poddôstojníckeho kurzu OR-5.

V zmenách budete pokračovať aj v roku 2019?

Náčelník Generálneho štábu OS SR schválil Organizačné nariadenie na uskutočnenie výcviku v Základni výcviku a mobilizačného dopĺňovania Martin na rok 2019 bez krátkodobých odborných kurzov ako celku. V roku 2019 sa činnosť zameria najmä na ich analyzovanie s cieľom prehodnotiť reálnu potrebu uskutoč-

Dňa 15. novembra 2018 si rotná Katarína Gašparíková prevzala od náčelníka generálneho štábu generálporučíka Daniela Zmeka ocenenie Čestný odznak Ozbrojených síl SR 2. stupňa za záchranu ľudského života počas cvičenia Slovenský štít 2018.

Zopár dní predtým si vedúca staršia zdravotníčka veliteľstva trenčianskej brigády bojového zabezpečenia prevzala v banskobystrickej Štátnej opere ďakovnú medailu za kvalitné plnenie úloh v operácii Rolute Support v Afganistane. Odovzdali jej ju prezident a hlavný veliteľ Ozbrojených síl SR Andrej Kiska a minister obrany Peter Gajdoš. Podujatie sa uskutočnilo pri príležitosti 100. výročia ukončenia prvej svetovej vojny.

Zachraňovala Američanov

„Vtedy ráno som išla z raňajok na obväzisko a z neho mi volali, že Američania majú nejaký úraz. Tak som tam išla, lebo z obväziska som bola najzdatnejšia v angličtine. Netušila som, čo ma čaká. Už po strednej zdravotníckej škole som robila ako aneste-

Do armády som mala ísť skôr



ňovať ich v martinskej základni. Práve štruktúra veliariach poddôstojníkov OS SR v spolupráci s odbornými garantmi má pripraviť návrh kurzov v dvojmesačných cykloch. Cieľom je skvalitnenie výcviku špecialistov. Boli zjednotené presné postupy v etape výcviku špecialistu.

Neprinesie presunutie časti prípravy z Martina k útvarom zníženie jej odbornej úrovne?

Výcvik má predstavovať zoznam tém, ktoré môže veliteľ útvaru zvoliť na zdokonalenie spôsobilostí špecialistov, ktorí už absolvovali kurz v martinskej základni. Takže nie je potrebné vykonávať školenia a zdokonaľovacie prípravy v Martine formou krátkodobých kurzov. Keďže máme dobré skúsenosti s využívaním mobilných výcvikových tímov pri výcviku, práve tu vidím priestor na iniciatívu veliteľov a ich požiadavky na inštruktorov výcviku, ktorí budú garantovať výcvik v útvaroch či zariadeniach. Proces by mal priniesť aj úsporu finančných prostriedkov.

V uplynulom období nadobudol výcvik a vzdelávanie poddôstojníkov v Martine aj medzinárodný rozmer. Bude tento trend pokračovať?

Pod záštitou mojou a veliaceho poddôstojníka Národnej gardy štátu India-

na CSM Jamesa R. Gordona sa v minulom roku uskutočnil tretí kurz operačného plánovania (Battle Staff NCO Course). Riadili ho inštruktori z Národnej gardy Indiana. Zúčastnili sa na ňom aj zástupcovia Slovinska a Českej republiky. Druhým špecifikom bola účasť piatich dôstojníkov v hodnostiach poručík a nadporučík. Najvyšší veliteľ spojeneckých vojsk v Európe generál Curtis M. Scaparrotti 27. septembra 2018 schválil smernicu ACO (Allied Command Operation) č. 75-15 o programe profesionálneho rozvoja vyšších poddôstojníkov a nižších dôstojníkov. Poddôstojnícky zbor OS SR ukázal ostatným krajinám NATO možnosť jej zavádzania do praxe. Postupne by sme chceli pripraviť kurz operačného plánovania riadený slovenskými inštruktormi s asistenciou poradcov z NG Indiana, ktorý ponúkne v rámci programu vzdelávania a výcviku pre krajiny V4 a Adriatic 5. A neskôr aj v rámci projektu ACT JET (Allied Command Transformation – Joint Education and Training) všetkým krajinám NATO a Partnerstva za mier.

A čo spolupráca s Armádou ČR?

Počas konferencie hlavných poddôstojníkov ozbrojených síl krajín V4 vo Veliteľstve výcviku – Vojenskej akadémii Vyškov v Českej republike sme dohodli nové

formy vzájomnej spolupráce. Výsledkom je okrem českej účasti v kurze operačného plánovania aj rozšírenie spolupráce medzi Základňou výcviku a mobilizačného dopĺňovania Martin, Poddôstojníckou akadémiou Martin a Veliteľstvom výcviku – Vojenskou akadémiou Vyškov, úsekom kariérnej prípravy poddôstojníkov a praporčikov AČR. V tomto roku plánujeme účasť našich inštruktorov ako externých lektorov v kurzoch AČR, výmenu inštruktorov s českou stranou vo vybraných kurzoch aj v základnom vojenskom výcviku podľa dohody a účasť inštruktorov AČR v kurze operačného plánovania.

Čo považujete vo výcvikovom roku 2019 v príprave poddôstojníkov za najdôležitejšie?

Predovšetkým zhodnotenie a analýzu krátkodobých odborných kurzov, ale aj presun časti výcviku z martinskej základne na útvary s cieľom skvalitnenia výcviku špecialistov. Dôležitý je tiež rozvoj spolupráce na medzinárodnom poli v oblasti vzdelávania poddôstojníkov v rámci NATO. A budeme sa podieľať aj na realizácii priorít stanovených náčelníkom Generálneho štábu OS SR a pokračovať v budovaní tradícií poddôstojníckeho zboru.

Text a foto: Jozef Žiak

ziologická sestra na oddelení anestéziológie a intenzívnej medicíny v žilinskej nemocnici. Preto som bola zvyknutá na rôzne škarredé poranenia a úrazy. Pri ťažkých haváriách a rôznych úrazoch to boli aj devastujúce poranenia celého tela. Aj vytrhnutá ruka s lopatkou... Preto ani nehoda amerických tankistov nebola pre mňa žiadny šok. Jednoducho som robila svoju prácu," stručne komentuje Katarína svoj zásah na Lešti. Za svoj zákrok dostala poďakovanie aj z americkej strany.

V ozbrojených silách je od roku 2009. Začínala v poľnej nemocnici v Liptovskom Mikuláši. Od roku 2015 je v trenčianskej brigáde. Popri zamestnaní vyštudovala Slovenskú zdravotnícku univerzitu v Bratislave, odbor ošetrovateľstvo a špecializáciu v odbore anestéziológia, resuscitácia a intenzívna starostlivosť. Od mája do decembra 2017 pôsobila v operácii Resolute Support v Afganistane – v americkom zdravotnom tíme Role 1 v Kábule ako jediný zahraničný zdravotník.

Výbuch v Kábule

V posledný májový deň 2017 zažila jeden z najmohutnejších výbuchov, aký sa udiel v Afganistane (postihol najmä civilné obyvateľstvo). Hneď vedľa základne sa odpálil samovražedný atentátnik. Následky boli strašné. Zahynulo vyše 150 afganských civilov, zranených bolo mnoho civilov aj vojakov. „Bola som vtedy na letisku, výbuch bol blízko. Okamžite sme na sig-



nál zaľahli na zem. Neskôr som sa ponáhľala na svoje pracovisko. Pred ošetrovňou sme rýchlo rozložili ďalšie lôžka. Postupne prichádzali ranení. Jednoduchšie prípady sme ošetrili u nás, komplikovanejšie sme po prvotnom ošetrení posielali na vyššie pracovisko. Mnohých zranili črepiny z rozbitých okien po tlakovej vlne. Okrem koalíčných vojakov to boli aj zamestnanci rôznych ambasád, najmä americkej," približuje rotná Gašparíková skúsenosť z Afganistanu.

Aj napriek tomu hovorí, že keď bude taká možnosť, rada sa do Afganistanu vráti. Z práce v americkom zdravotníckom kolektíve získala množstvo cenných skúse-

ností. Okrem iného aj preto, lebo postavenie sestry je tam predsa len trochu iné ako u nás. Pacienta vyšetrila, stanovila anamnézu, predpísala lieky a vydala ich. Ani v americkom zdravotníckom kolektíve sa Katarína nestratila, skôr naopak.

„Aj preto mi pôsobenie v Afganistane dalo väčší rozhlád. Prinieslo nové skúsenosti a poznatky. Robila som tam aj veci, ktoré doma na Slovensku nerobím. Mali sme materiál a lieky, ktoré na Slovensku nepoužívame. V ošetrovni bolo mini laboratórium a sami sme si vyšetrovali krv, spútum, k dispozícii sme mali aj sonografiu. Aj to ma posunulo ďalej. Riešili sme rôzne problémy. Nielen úrazy, ale aj problémy interného, ortopedického, kožného, očné a psychického rázu," spomína Katarína.

Priznáva, že keď si v Banskej Bystrici preberala ocenenie vedľa skutočných vojnových veteránov, cítila na jednej strane potešenie, ale na druhej strane aj malosť. „Vtedy som si uvedomila, čím všetkým oni prešli vo vojne. Pociťovala som voči nim úctu. To sú skutoční veteráni. Klobúk dolu pred nimi," hovorí rotná Gašparíková. Svoj vstup do ozbrojených síl neľutuje. Iba poznamenáva, že tak mala urobiť už skôr. Nie až v tridsiatke. Aj napriek tomu, že rodáčka z Rajeckých Teplíc každý deň cestuje do práce v Trenčíne.

Text: Jozef Žiak
Foto: archív K. G.



Čo čaká zamestnancov?

Kolektívnu zmluvu na rok 2019 medzi MO SR a Slovenským odborovým zväzom zamestnancov obrany podpísali 21. decembra 2018 minister obrany Peter Gajdoš a predsedníčka odborového zväzu Katarína Krajčová.

Pri spracovaní kolektívnej zmluvy na rok 2019 sme vychádzali z dvoch dokumentov, ktoré výrazne ovplyvnili naše východiská pri kolektívnom vyjednávaní. Bola to najmä schválená novela zákona č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme, ktorá na základe aktivity Konfederácie odborových zväzov SR priniesla podstatné zmeny do systému odmeňovania uvedenej skupiny zamestnan-

cov. Druhým dokumentom bola kolektívna zmluva vyššieho stupňa uzatvorená na roky 2019 – 2020, na základe ktorej dôjde k navýšeniu platových taríf vo všetkých platových triedach o 10 % od 1. 1. 2019 a potom o ďalších 10 % aj od 1. 1. 2020,“ konštatuje Katarína Krajčová.

Dodáva, že zamestnanci pri výkone práce vo verejnom záujme sa na základe novej kolektívnej zmluvy môžu v tomto roku tešiť na odmenu za pracovné zásluhy pri do-

siahnutí veku aj 60 rokov vo výške naposledy priznaného funkčného platu (doteraz to bolo iba pri 50 rokoch). Dohodla sa aj platová kompenzácia zamestnancom za sťažený výkon práce pri vykonávaní pracovnej činnosti zaradenej do tretej rizikovej kategórie vo výške 12 % a do štvrtej rizikovej kategórie vo výške 16 %. Zmluvné strany sa dohodli aj na zvýšení prídeltu do sociálneho fondu vo výške 1,30 % zo súhrnu hrubých plátov zúčtovaných zamestnancom za kalendárny rok (doteraz bolo 1,25 %). Po novom bude zamestnancom počas dočasnej pracovnej neschopnosti od prvého dňa vyplatená náhrada príjmu vo výške 80 % denného vymedzovacieho základu počas desiatich dní (doteraz to bolo až od štvrtého dňa). V prípade nepriaznivých klimatických podmienok, ak teplota na pracovisku dosiahne viac ako 30 °C, poverený vedúci zamestnanec rozhodne bez zbytočného odkladu o vhodnej úprave pracovných podmienok.

Podarilo sa zachovať aj ďalšie výhody. V platnosti zostáva dĺžka pracovného času zamestnanca, zvýšená výmera dovolenky o jeden týždeň a ďalšie pracovné voľno s náhradou platu v rozsahu troch pracovných dní v kalendárnom roku.

Na základe novely zákona o odmeňovaní a navýšenia platových taríf sa síce percentuálne znížil osobný príplatok počas škúšobnej doby na 15 % (pôvodne bolo 20 %), príplatok za zmennosť v dvojzmennej alebo v jednozmennej prevádzke na 3 % (doteraz 5 %), v trojzmennej prevádzke na 6 % (doteraz 10 %) a v nepretržitej prevádzke na 9 % (doteraz 15 %), ale konečná finančná hodnota nebude nižšia ako v predchádzajúcom roku.

Text: Jozef Žiak

Foto: Ivan Kelement

Francúzsko otestuje povinnú brannú prípravu

Od druhej polovice júna tohto roka sa vo Francúzsku začne testovať branná príprava Service National Universel (SNU), ktorá by mala byť v budúcnosti povinná pre mladých ľudí od 16 rokov. Do pilotného programu nastúpi začiatkom leta 3 000 dobrovoľníkov.

SNU je jedným z predvolebných sľubov prezidenta Emmanuela Macrona. V snahe presnejšie definovať program brannej prípravy chce vláda v rámci pilotného projektu angažovať po 200 mladých dobrovoľníkov z 13 vybraných departementov.

S výberom dobrovoľníkov sa začne už v marci. Ministerstvo školstva, ktoré projekt zatiaľ zastrešuje, chce, aby medzi dobrovoľníkmi boli zastúpené rôzne skupiny mladých ľudí – stredoškolskí študenti, uční, ľudia už zamestnaní či mládež s miernou formou postihnutia.

Branná povinnosť sa bude týkať chlapcov i dievčat a bude rozdelená do dvoch fáz. Prvou bude povinný mesačný výcvik s pobytom v internáte alebo kasárňach. Dôraz sa bude klásť na propagovanie hodnôt, ku ktorým sa hlási Francúzska republika. Súčasťou cvičenia budú aj školenie o prvej pomoci, nácvik reakcií v prípade prírodnej katastrofy, prednášky o ochrane životného prostredia, orientácia v teréne či psychologická príprava. Ministerstvo školstva má záujem, aby sa väčšina aktivít odohrávala vo vonkajšom prostredí a formou hier a kvízov.

Druhá fáza SNU by mala byť dobrovoľnou službou – v rozmedzí troch mesiacov až jedného roka. Počas tohto obdobia budú mladí ľudia pôsobiť v oblasti súvisiacej s obranou a bezpečnosťou. Program tejto fázy budú testovať dobrovoľníci od júla 2019 do júna 2020 buď prácou pre vybrané združenie alebo obec dva týždne v kuse, alebo po hodinách



v závislosti od študijných či pracovných povinností.

Projekt povinnej brannej prípravy vo Francúzsku by mal byť spustený v roku 2026, i keď ministerstvo vnútra podľa slov svojho štátneho tajomníka Gabriela Atala pracuje na tom, aby prípravy na SNU postupovali rýchlejšie. Podľa odhadov vlády by na SNU bolo potrebné ročne vynaložiť najmenej 1,7 miliardy eur.

Text a foto: TASR



Ponuka aktivít Ordinariátu Ozbrojených síl
a ozbrojených zborov Slovenskej republiky

Vojenské púte v roku 2019

61. medzinárodná vojenská púť do Lúrd vo Francúzsku

termín: 15. – 21. mája 2019 (odchod 15. mája, návrat 21. mája)

počet účastníkov: 90

doprava: služobnými autobusmi MO SR

účastnícky poplatok: 165,- €

stravovanie: počas cesty tam a späť individuálne,
počas pobytu v Lurdoch polpenzia

uzatváranie prihlášok 1. marca 2019



14. národná púť Ordinariátu OS a OZ SR do Ríma a Vatikánu v Taliansku

termín: 8. – 14. septembra 2019

počet účastníkov: 45 (účast v rámci osobného voľna)

doprava: služobným autobusom MO SR

účastnícky poplatok: 200,- €

stravovanie: počas cesty tam a späť individuálne, počas pobytu v Ríme
polpenzia

uzatváranie prihlášok 31. mája 2019



9. cyrilo-metodské stretnutie vojenských ordinariátov SR a MR v Zalavári v Maďarsku

termín: jún 2019 – bude upresnený

počet účastníkov: 40 (účast v rámci osobného voľna)

doprava: služobným autobusom MO SR

účastnícky poplatok: 10,- €

stravovanie: obed – vojenský guláš

uzatváranie prihlášok 31. mája 2019



23. národná púť Ordinariátu OS a OZ SR do Levoče

termín: 6. – 7. júla 2019

počet účastníkov: 90 (účast v rámci osobného voľna)

doprava: služobnými autobusmi MO SR

účastnícky poplatok: 15,- €, povinná úhrada pred ubytovaním
s raňajkami

ubytovanie: zabezpečené za uvedený poplatok

stravovanie: raňajky v nedeľu ráno

uzatváranie prihlášok 2. júna 2019



28. medzinárodná vojenská púť z Varšavy do Čenstochovej v Poľsku

termín: 4. – 14. augusta 2019

počet účastníkov – profesionálnych vojakov: upresní pozývajúca strana,
účast v rámci služobnej cesty

doprava: služobným autobusom MO SR

stravovanie a ubytovanie: zabezpečuje pozývajúca strana

špecifická požiadavka: účast iba profesionálni vojaci

uzatváranie prihlášok 31. mája 2019

Národná púť do Šaštína

termín: 15. septembra 2019

počet účastníkov: 40 účastníkov zo Vzdušných síl OS SR (účast v rámci
osobného voľna)

prihlasovanie: telefonicky u dekana Vzdušných síl OS SR Zvolen

doprava: služobnými autobusmi MO SR

stravovanie: individuálne

bez prihlášok, hlásiť sa u d. p. dekana Veliteľstva Vzdušných síl OS SR

Na púte sa musia záujemci prihlásiť čo naj-
skôr prostredníctvom svojich vojenských,
policijských, väzenských, hasičských a col-
ných kaplánov.

Na stránke ordinariátu www.ordinariat.sk v časti „dokumenty/zahraničné aktivi-
ty“ sa nachádza vzor prihlášky, ktorú treba
vyplniť, potvrdiť a odovzdať svojmu prísluš-
nému kaplánovi alebo dekanovi, resp. ak
nie je ustanovený, tak odoslať na príslušný
vikariát. Vybraní účastníci budú včas vy-
rozumení.

Záväznú prihlášku vyplnenú a veliteľom
(nadriadeným) odsúhlasenú a podpísanú
treba čo najskôr zaslať prostredníctvom
príslušného kaplána na príslušný vikariát.
Prihlášky neposielajte na ordinariát, ale na
príslušné vikariáty. Adresy nájdete v kon-

taktoch. Uprednostnení budú účastníci
v uniformách OS a OZ SR.

Spoločné špecifické podmienky pre účast-
níkov na púťach:

- príslušníci OS a OZ SR v aktívnom slu-
žobnom pomere alebo v zálohe povin-
ná rovnosť
- všetci povinné individuálne poistenie
cestovných a liečebných nákladov na
cestu a pobyt
- platný cestovný pas alebo OP
- v prípade účasti aj najbližších rodin-
ných príslušníkov aspoň jeden účast-
ník musí byť v aktívnom služobnom po-
mery v uniforme
- na cestu si treba čerpať riadnu dovo-
lenku, náhradné voľno a pod.
- finančné zabezpečenie: individuálne
vreckové



Úspešný rozbeh kontrarozviedneho centra

Dňa 22. februára 2019 to budú dva roky, čo v štruktúrach Severoatlantickej aliancie pribudla nová vojenská jednotka schválená Vojenskou radou NATO: Centrum výnimočnosti pre kontrarozviedne spôsobilosti so sídlom v poľskom Krakove.

Zakladajúcimi krajinami centra sú Slovensko a Poľsko, pričom jeho frekventanti v rámci tréningových aktivít prioritne využívajú Centrum výcviku Lešť, ktoré im poskytuje unikátne možnosti preverenia teórie v praxi.

Zakladajúca krajina

Najskôr treba vo všeobecnosti povedať, že centrá výnimočnosti sú medzinárodné vojenské organizácie, ktorých hlavnou úlohou je vzdelávanie a výcvik odborníkov NATO a partnerských krajín v jednotlivých odbornostiach.

„Jednotlivé krajiny NATO sa môžu do centra výnimočnosti zapojiť ako tzv. zakladajúca krajina, sponzorská krajina alebo prispievajúca krajina. Zakladajúca krajina je zodpovedná za vytvorenie konceptu a jeho implementovanie do novovznikajúceho centra,“ vysvetľuje plukovník Martin Achimovič, zástupca riaditeľa krakovského Centra výnimočnosti pre kontrarozviedne spôsobilosti. Dodáva, že

zakladajúca krajina poskytuje aj operačné a výcvikové priestory spolu s personálom potrebným na chod centra ako inštitúcie. Sponzorské krajiny spravidla prispievajú finančne a personálne. Prispievajúca krajina môže poskytovať finančnú, prípadne inú podporu.

Ako konkretizoval plk. Achimovič, zodpovednou zložkou pre koordináciu a využívanie centier v rámci NATO je Spojenecké veliteľstvo NATO pre transformáciu v spolupráci so spojeneckým veliteľom pre Európu.

Slovensko-poľský impulz

Prvotná myšlienka založenia Centra výnimočnosti pre kontrarozviedne spôsobilosti (NATO Counter-Intelligence Centre of Excellence – NATO CI COE, ďalej len centrum) vznikla na prelome rokov 2014 a 2015. Iniciátormi projektu boli Slováci spolu s ich poľskými kolegami. Od začiatku sa uvažovalo o bilaterálnom projekte s tým, že Slovensko a Poľsko budú

zakladajúcimi krajinami. Práve plukovník Martin Achimovič bol pri úplnom začiatku centra. Vráťme sa teda spolu s ním do roku 2015: „Uskutočnili sa prvé stretnutia Spojeneckého veliteľstva NATO pre transformáciu so slovenskou a poľskou delegáciou. Nasledovali zakladajúce konferencie, ktoré viedli 29. septembra 2015 v Norfolku k podpísaniu Memoranda o porozumení.“ Od tohto dátumu sa za plnej podpory súčasného riaditeľa Vojenského spravodajstva generála Jána Balciara zintenzívnili kroky smerujúce k začiatku fungovania centra. Prvý medzinárodný personál začal svoju misiu v auguste 2016. „Po predchádzajúcom úspešnom audite získalo 22. februára 2017 naše centrum v Krakove od Severoatlantickej rady NATO akreditáciu ako vojenská jednotka NATO. Stali sme sa 24. aliančným centrom výnimočnosti v poradí,“ spomína plk. Achimovič. Na slávnostnom otvorení centra, ktoré sa konalo 19. októbra 2017 v Krakove, sa zúčastnil aj minister obrany SR Peter Gajdoš spolu s riaditeľom Vojenského spravodajstva gen. Jánom Balciarom a obaja sa prihovoriť k zúčastneným hosťom.

Interoperabilita, stratégie

Zatiaľ čo Slovensko a Poľsko predstavujú zakladajúce krajiny centra, Chorvátsko, Česko, Nemecko, Maďarsko, Taliansko,

Litva, Rumunsko a Slovinsko sú krajiny sponzorské. Francúzsko a USA dostali štatút tzv. pozorovateľských krajín.

„Misiou centra je zvyšovanie kontrarozviednych spôsobilostí, umocňovanie interoperability a poskytovanie komplexných odborných expertíz Aliancii a jej krajinám v záujme zvyšovania globálnej stability a znižovania vplyvu a rozsahu pôsobnosti cudzích spravodajských elementov,“ ozrejmuje plk. Achimovič. Dodáva, že centrum pôsobí ako katalyzátor kontrarozviednych aspektov aliančných operácií, cvičení, postupov, konceptov a stratégií. Aktívne pôsobí aj v mnohých oblastiach kontrarozviednych aktivít Aliancie. „Naše centrum poskytuje odborné kurzy, organizuje semináre, konferencie či pracovné stretnutia. Cieľom je vytvoriť a zládiť kontrarozviednu komunitu v rámci veliteľských štruktúr NATO, v štruktúrach aliančných síl, ako aj v samotných krajinách NATO. Centrum aliančné operácie podporuje, no samo nie je určené na ich vykonávanie. Hlavné úlohy centra si môžeme definovať aj z jeho členenia na štyri odbory:

1. vzdelávanie a tréning (vrátane podpory pre NATO cvičenia),
2. analýza a lessons learned,
3. tvorba konceptov a ich vyhodnocovanie/štandardizácia,
4. tvorba doktrín a štandardov pre zaistenie efektívnej interoperability.“

Medzinárodné väzby

V základných spravodajských doktrínach NATO sa uvádza, že kontrarozviedna spôsobilosť je zodpovednosťou jednotlivých členských krajín Aliancie. „V praxi to znamená, že výcvik a vzdelávanie vlastných spravodajských príslušníkov boli do vzniku centra vykonávané na národnej úrovni, podľa štandardov jednotlivých krajín. Problém nastal v prípade potreby spolupracovať na medzinárodnej úrovni. Bez spoločnej doktríny a štandardov je to prakticky nemožné,“ zdôrazňuje plk. Achimovič. Dodáva, že v súčasnej dobe hybridných hrozieb, keď jednotlivé členské krajiny Aliancie, ale aj samotné NATO, čelia denne novým a čoraz sofistikovanejším výzvam, je prítomnosť centra viac ako potrebná. Svedčí o tom aj vysoký záujem nielen členských krajín NATO.

Podľa plk. Achimoviča je v súčasnosti hlavným vzdelávacím produktom krakovského centra kontrarozviedny kurz NATO. „Jeho ťažiskovým cieľom je poskytovanie komplexných informácií o tom, ako sú vykonávané kontrarozviedne aktivity v rámci medzinárodných operácií NATO. Trvá dva týždne a je rozdelený na teoretickú a praktickú časť. Benefitom sú skúsenosti prezentované hosťujúcimi prednášajúcimi z rôznych štruktúr Aliancie. Dosiaľ sa na ňom zúčastnili študenti 14 členských krajín Aliancie a frekventanti z piatich rozličných štruktúr NATO.“ Okrem iného – v ro-



Vedľa ministra obrany SR Petra Gajdoša prestriháva pásku admirál Manfred Nielson, zástupca veliteľa Spojeneckého veliteľstva NATO pre transformáciu v Norfolku, a minister obrany Poľskej republiky Antoni Macierewicz

ku 2018 bol prvýkrát sformovaný mobilný vzdelávací a výcvikový tím (METT), ktorý taktiež prispieva k zvyšovaniu interoperability a pripravenosti spravodajských dôstojníkov Aliancie formou vzdelávacích panelov. „Centrum má v úmysle v dohľadnom čase otvoriť tri nové kurzy, ktoré sa budú realizovať v Krakove a na Lešti,“ avizuje plk. Achimovič. Keď hovoríme o ďalšej z priorit centra, ktorou je podpora NATO cvičení, dozvedáme sa, že jedno z cvičení, SHAPE J2X, viedol on sám. „Naše centrum bolo súčasťou aj veľkých aliančných cvičení ako Trident Jaguar či Trident Juncture a je naďalej pripravené podporovať NATO cvičenia aj v budúcnosti,“ avizuje.



Plk. Martin Achimovič

Riaditeľ bude Slovák

Analýzy, koncepty, doktríny – aj to je súčasť úloh kontrarozviedneho centra, na ktorého začiatku stála iniciatíva slovenských a poľských kolegov – a ktorá už v rámci mnohonárodnej aliančnej spolupráce pokračuje dodnes. Plk. Achimovič pritom uznáva, že dva roky sú krátky čas na to, aby centrum ponúklo odpovede na všetky požiadavky, ktoré prichádzajú

jú z NATO aj od jednotlivých krajín. Neustály záujem v podobe nových požiadaviek však dáva tušiť, že sú na dobrej ceste. Hoci viac ako 90 percent projektov centra je v utajovanom režime, v očiach odbornej verejnosti sa zviditeľňujú a získavajú rešpekt.

„Prvé dva roky boli špecifické a dosť náročné aj preto, lebo naša nová jednotka začínala bez existujúcich interných predpisov. Bolo potrebné nastaviť celý systém práce a aj vzhľadom na to, že sme prišli z rôznych kultúr a každý si priniesol aj svoje pracovné návyky či pohľady na riešenie problémov, museli sme sa zládiť. Úvodná fáza tohto procesu je úspešne za nami a centrum je schopné fungovať a plniť úlohy,“ s uspokojením konštatuje plk. Achimovič. Aj keď by sa mohlo zdať, že Krakov je len na skok od slovenských hraníc a Poliaci majú podobnú mentalitu, rozbeh centra bol náročný aj pre rodiny profesionálnych vojakov. Plukovník však oceňuje ústretovosť poľskej strany, ktorá bola rodinám príslušníkov centra značne nápomocná. Poďakovanie, samozrejme, patrí aj Centru výcviku Lešť a ďalším spolupracujúcim organizáciám.

A ešte niečo: „Na základe partnerských dohovorov ešte z čias kreovania projektu je pozícia riaditeľa centra a jeho zástupcu postavená na rotačnej báze. Po uplynutí prvej rotácie na jeseň 2019 sa po poľskom riaditeľovi stane riaditeľom Slovák,“ avizuje plk. Achimovič. Naše Vojenské spravodajstvo, ktoré je odborným garantom projektu centra, si uvedomuje vážnosť tohto kroku a jeho riaditeľ generál Ján Balcár už v tomto smere podnikol príslušné kroky. Vráťane predĺženia rotácie našich príslušníkov a navýšenia ich počtu. Ide tu pritom nielen o prestíž, ale predovšetkým o čoraz náročnejšie úlohy, ktoré pred Centrom výnimočnosti pre kontrarozviedne spôsobilosti stoja.

Text: Pavol Vitko
Foto: NATO CI COE



VYUŽITE FEBRUÁR V ZNAMENÍ VALENTÍNA

A DOPRAJTE SI
VALENTÍNSKY POBYT
POČAS CELÉHO
FEBRUÁRA.

PRIPRAVILI SME PRE VÁS
ROMANTICKÉ POBYTY
PRE DVOCH PLNÉ RELAXU,
ODDYCHU, DOBRÉHO JEDLA
A ZÁBAVY.

HOTEL GRANIT ***
TATRANSKÉ ZRUBY

HOTEL GRANIT ***
SMREKOVICA

HOTEL GRANIT ***
PIEŠŤANY

Pobytové balíčky a bližšie informácie o VALENTÍNSKEJ PONUKE nájdete na:

 facebook.com/granithotels

www.granithotels.sk



MILITARY ENGLISH

F-16: THE FIGHTING FALCON

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: Lockheed Martin

The F-16 is a single-engine, highly maneuverable, supersonic, multi-role tactical fighter aircraft. **Conceived** in the early 1970s, the F-16 was designed as an alternative to fighter aircraft that had grown increasingly heavy. The idea was to trade excess weight and heavy **payloads** of the existing aircraft for increased speed and maneuverability.

The design team **leaned on** new technologies that had never before been integrated into a single aircraft: the smooth blended-wing body to gain extra **lift** and control; the critical **fly-by-wire** system to achieve stability and agility; the slightly **tilted back** ejection seat, side-mounted control stick, head-up display, and bubble canopy to improve pilot survivability as well as visibility and control over weapons and targeting systems. The F-16 was the first fighter aircraft purpose-built to pull 9G maneuvers and can reach a maximum speed of over Mach 2. Its new versatility was put on full display in 1991 during Operation Desert Storm; more missions were flown by the F-16s than any other aircraft. Pilots bombed airfields, military production facilities, and missile sites and then shot down an Iraqi Mig-25 in the tense months that followed the campaign.

The F-16 Block 70, which has been ordered by Slovakia, is the newest and most advanced F-16 production configuration, combining numerous capability and structural upgrades, most notably the advanced Active Electronically **Scanned Array** (AESA) radar with a new avionics architecture, and upgrades to extend the structural life of the aircraft by more than 50 % beyond that of previous production F-16 aircraft. Operational capabilities are enhanced through an advanced datalink, targeting **pod** and weapons; precision GPS navigation and the Automatic Ground Collision Avoidance System (Auto GCAS).

In concert with the U.S. Air Force and multiple F-16 Foreign Military Sales customers, Lockheed Martin has certified more than 3,300 carriage and release configurations for more than 180 weapon and store types. The F-16 is armed

with an internal 20 mm M61 Vulcan cannon in the left **wing root** and has multiple locations for mounting various missiles, bombs and pods. Early F-16s could be armed with up to six AIM-9 Sidewinder **heat-seeking** short-range air-to-air missiles (AAM) by employing rail launchers on each wingtip, as well as radar guided AIM-7 Sparrow medium-range AAMs in a weapons mix. More recent versions support the AIM-120 AMRAAM. The aircraft can carry various other AAMs, a wide variety of air-to-ground missiles, rockets or bombs; electronic countermeasures (ECM), navigation, targeting or weapons pods; and fuel tanks on 9 points – six under the wings, two on wingtips, and one under the fuselage. Two other locations under the fuselage are available for sensor or radar pods.

QUESTIONS:

1. Aký bol dôvod, ktorý viedol ku skonštruovaniu F-16?
2. Vymenujte aspoň tri vylepšenia vo verzii F-16 Block 70 oproti predchádzajúcim verziám.
3. Kde je umiestnený kanón na F-16 a aký má kaliber?

GLOSSARY

- **conceived** /kən'si:vd/ – vymyslený, zrodený;
- **payloads** /peɪ'loʊdz/ – náklad, užitočné zaťaženie;
- **leaned on** /liːnd ə'n/ – opierali sa (o niečo);
- **lift** /lɪft/ – vztlak; • **fly-by-wire** /flaɪ baɪ waɪr/ – elektroimpulzné riadenie; • **tilted back** /'tɪltɪd bæk/ – zvrátený, s náklonom; • **Scanned Array** /skænd ə'reɪ/ – elektronicky skenované pole; • **pod** /pɒːd/ – záves, podves; • **wing root** /wɪŋ ru:t/ – koreň krídla; • **heat-seeking** /hi:t 'si:kɪŋ/ – tepelne navádzané.



Vaše starosti... ...na našu hlavu

Ako v roku 2019 organizovať súťaže pre deti?

Od 25. mája 2018, keď nadobudol platnosť zákon č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon“) v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, je organizátor usporadúvajúci súťaž povinný riadiť sa zásadami spracúvania osobných údajov a osobné údaje účastníkov podujatia spracúvať v zmysle novej legislatívy.

Osobným údajom je akákoľvek priama alebo nepriama informácia týkajúca sa identifikovanej alebo identifikovateľnej dotknutej osoby. Organizátor, v súlade so zákonom, si musí splniť informačnú povinnosť voči dotknutej osobe a oboznámiť ju o rozsahu spracúvaných osobných údajov, dobe spracúvania, na aký účel osobné údaje bude spracúvať, ako aj o jej právach a uviesť kontaktné a identifikačné údaje prevádzkovateľa.

Keďže súťažiacimi sú deti, organizátor môže spracúvať osobné údaje maloletej osoby jedine na základe súhlasu zákonného zástupcu so spracúvaním osobných údajov maloletej osoby (ďalej len „súhlas“). Súhlas musí byť konkrétny a jednoznačný a organizátor ho musí viesť kedykoľvek počas spracúvania preukázať. V prípade, že súťažiaci sú zapojení do súťaže prostredníctvom školy, príp. školského zariadenia, súhlasy zákonných zástupcov maloletých prispievateľov zabezpečuje toto zariadenie, má ich k dispozícii a v prípade vyžiadania tieto súhlasy organizátorovi poskytne. Školské zariadenie zasiela organizátorovi do súťaže jedine taký súťažný príspevok maloletej osoby, ak si vopred vyžiadala súhlas zákonného zástupcu dieťaťa.

Na záver súťaže je zvykom, že organizátor pri vyhlásení víťazných príspevkov vyhotovuje fotografie alebo videozáznam a výsledky súťaže aj s fotodokumentáciou zverejní v tlačenej správe alebo na sociálnych sieťach. V prípade, že organizátor má takýto zámer, musí si vopred vyžiadat súhlas zákonného zástupcu dieťaťa spracúvať osobné údaje na tento účel, ale samotná účasť na súťaži nesmie byť týmto účelom podmienená.

Ing. Bc. Mária Kalinayová
zodpovedná osoba prevádzkovateľa,
ochrana osobných údajov, Ministerstvo obrany SR



Pekne po slovensky

Často sa stretáme so slovnými spojeniami za doprovodu vojenskej hudby; hosť so svojím doprovodom; doprovodné vozidlo. Slová doprovod, doprevádzať, doprovodný sú však nespisovné. Spisovná slovenčina má na vyjadrenie významu sprevádzať niekoho, niečo podstatné meno sprievod, sloveso sprevádzať, prídavné meno sprievodný. Správne sú teda spojenia za sprievodu vojenskej hudby; hosť so svojím sprievodom; sprievodné vozidlo; sprievodný...

Ani často používané slovné spojenie „mať za to“ nie je správne. Napríklad: máme za to, že tento pojem používame správne; mám za to, že výcvik bude dobrý...

Výraz „mať za to“ je českého pôvodu a v slovenčine máme viacero spisovných ekvivalentov, ako byť presvedčený, predpokladať, nazdávať sa, myslieť si, domnievať sa, podľa môjho presvedčenia, podľa mňa, podľa môjho názoru a iné. Správne sú teda tieto vyjadrenia: myslím si, že tento pojem používame správne; som presvedčený, že výcvik bude dobrý.

(bj)

Vážená redakcia časopisu Obrana,

v decembri 2018 oslávil náš Vojenský ústav hygieny a epidemiológie Bratislava 60. výročie založenia ústavu. V tejto súvislosti si dovoľujem oceniť našu doterajšiu vzájomnú spoluprácu, spoločne sa tešíme, že mesačník MO SR Obrana sa venuje aj otázkam ochrany, podpory a rozvoja verejného zdravia v podmienkach rezortu obrany, čím napomáha osvetu v oblasti hygieny a epidemiológie medzi príslušníkmi ozbrojených síl a zamestnancami nášho rezortu.



MUDr. Ivan Šavrd
riaditeľ ústavu – vedúci hygienik MO SR



Nedostali ste Obranu?

Ozviť sa nám na telefón **0960 31 29 84**
alebo na mail obrana@mod.gov.sk

:RÁDIO REGINA

Plná poľná, rozhlasový armádny magazín pre vojakov a nevojakov, je tu pre vás **každý piatok o 21.05 hod.** na všetkých okruhoch Rádia Regina, v repríze v sobotu o 23.30 a tiež v archíve RTVS na <https://www.rtvs.sk/radio/archiv/11358/984505>.



Pripomienky, tipy a názory posielajte na mailovú adresu plnapolna@rtvs.sk.

Teší sa na vás
šéfredaktor Miroslav Minár,
plukovník v zálohe.

Rezortné kalendáre

Na rok 2019 pripravilo oddelenie rezortnej tlače dva kalendáre Ministerstva obrany SR. Obrázkový nástenný kalendár na fotografiách Ivana Kelementa približuje nové prírastky vo výzbroji a výstroji Ozbrojených síl Slovenskej republiky. Vydali sme ho v dvoch veľkostiach – vo formátoch A3 a A4.

Na stolovom kalendári, podobne ako minulý rok, autorsky spolupracoval riaditeľ Vojenského historického ústavu plk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD. Pod názvom Milan Rastislav Štefánik: Vedec, generál, osloboditeľ prináša na každý týždeň obrazové i textové zaujímavosti zo života generála Štefánika, doplnené vždy aj citátom z jeho diel. Oba kalendáre sú nepredajné, určené pre potreby ministerstva.



Viest očami historikov

O jednej z najvýznamnejších postáv Slovenského národného povstania už toho vieme relatívne veľa, ale vojenský historici Miloslav Čaplovič, Peter Chorvát, Jozef Bystrický, Božena Šedová a Peter Šumichrast obohacujú naše poznatky publikáciou Rudolf Michal Viest v zrkadle prameňov a najnovších poznatkov historiografie. Knihu vydali Vojenský historický ústav a mesto Revúca, Viestovo rodisko. Keďže vyšla k 100. výročiu ukončenia prvej svetovej vojny, otvára ju kapitola zostavovateľa diela M. Čaploviča, mapujúca Viestovu službu v čs. légiách v Rusku, kde pôsobil od 1. augusta 1915 do 31. júla 1920. Potom bol prijatý do čs. armády ako dôstojník z povolania a ako jediný Slovák dosiahol pred vojnou generálsku hodnosť. Okolnosti jeho smrti po potlačení SNP, po zajatí a internovaní v nemeckom koncentračnom tábore Flossenbürg nie sú známe. Viacerými verziami sa zaoberá aj historik Jozef Bystrický.



(pv)

Breviár dôstojníka Spoločenská významnosť

Najdôležitejším článkom v spoločenskej etikete, ale aj v diplomatickom protokole je „spoločenská významnosť“. Je to zároveň kritérium, keď rozlišujeme členov v spoločnosti na významnejších a spoločensky menej významných. Určite musíme rozlišovať aspekty v danej krajine a jej zvyklostiach, ktoré pramenia z histórie, zvyklostí a náboženstva. Hovoríme o rôznych kultúrach a národnostiach – kresťanské, židovské, moslimské, hinduistické etniká a pod. Samozrejme, to je len na okraj tejto témy. My za základ berme náš bežný pracovný a spoločenský život, založený na historických a kultúrnych tradíciách kresťanstva, ktoré sú príbuzné európskej kultúre.

Pravidlá spoločenského správania určujú kritériá na poradie spoločenskej významnosti takto:

- žena (pohlavie)
- starší (vek)
- nadriadený (spoločenské postavenie) – v oficiálnom a služobnom.

V súvislosti so spoločenskou významnosťou dbáme na prísne pravidlá pri oslovení, predstavovaní, zdravení, zvitávaní aj lúčení, podávaní rúk, pri zostavovaní zasadacieho poriadku, pri nastupovaní a vystupovaní z dopravných prostriedkov, pri zaujatí určených miest pri rôznych spoločenských aktivitách, pri vchádzaní a odchádzaní z budovy... atď.

Povahy ľudí sú veľmi odlišné, ale každý z nás má v sebe ukrytú aj jednu vlastnosť, ktorou je márnomyseľnosť. Pri nesprávnom poradí v oslovení, predstavovaní, zdravení... atď. môže nastať veľký problém, najmä u niektorých osôb, ktoré sú si vedomé svojho spoločenského postavenia. To potom môže spôsobiť zbytočnú nepríjemnosť na oboch stranách, keď jedni sú urazení a druhí zasa nešťastní. Preto sa treba takým momentom vyhýbať, aj keď ani nevieme, ako rýchlo sa môžete v takej situácii ocitnúť.

Významným termínom spoločenskej etikety, odvíjajúcim sa od spoločenskej významnosti, je „spoločensky významná strana“, ktorou je v našich podmienkach pravá strana. Pri uplatňovaní zdvorilosti „spoločensky významná strana“ určuje, kde sa budú nachádzať osoby rozdielnej spoločenskej významnosti, ako budú sprevádzané pri rôznych protokolárnych a spoločenských aktivitách.

Text: mjr. Viktor Smolár





kpt. Mgr. Simon Czap
starší kaplán
michalovského samohybného
delostreleckého oddielu



Duchovné slovo

Veľký pôst

Pomaly sa končia fašiangy, čas plesov a zábav. Po tomto veselom, hlučnom a zábavnom čase nastáva z príkazu cirkvi a starej tradície kresťanského náboženstva Veľký pôst. Nejednen z nás si kladie otázku: Ako prežiť Veľký pôst, aby to bolo osočné nášmu telu, ale aj nášmu duchu? Už niekoľko týždňov pred začiatkom pôstu cirkvi oznamuje jeho príchod a pozýva nás do obdobia predveľkopôstnej prípravy.

Je charakteristickou črtou východnej liturgickej tradície, že každý sviatok alebo obdobie – Pascha, Narodenie Ježiša Krista, Veľký pôst – sa oznamujú a pripravujú vopred. Treba povedať, že je našou dávnou tradíciou, že Veľký pôst je prípravou na našu kresťanskú Paschu, na slávnostné Vzkriesenie Ježiša Krista, na Veľký deň. S tým je spojené aj naše obrátenie, pokánie a naša premena. Nemali by sme zabúdať, že pôst nám má k tomu dopomáhať. Stáva sa, že myslíme len na telo a na svojho ducha zabúdame. Veľmi veľa sa namáhame, aby sme si zabezpečili každodenné potreby od jedla, šatstva až po bývanie, ale svojej duši sa málo venujeme. A preto pred samotným začiatkom veľkopôstneho úsilia sústreďuje cirkvi našu pozornosť na jeho vážnosť a volá k rozjímavosti nad jeho významom.

Skôr než začneme praktizovať Veľký pôst, cirkvi nás oboznamuje s jeho významom. V pôste sa treba niečo zdržiavať. U nás je tradíciou zdržiavať sa mäsitých jedál. Nie však pre každého je to veľkým zdržaním, preto svoju zdržanlivosť môžeme rozšíriť aj na alkohol, televíziu, počítač, čo už nemusí byť také ľahké. Hlavné je v tomto pôstnom období sa zdržiavať hriechu. Treba sa usilovať prežiť čas pôstu v tichosti a sústredení na Pána Boha, a to modlitbou či skutkami milosrdenstva. Práve v pôstnom období dostávame príležitosť, aby sme ukázali, že sme pánmi a riadime svoj život. Bývame vystavení skúške, ale posilňujeme svoju vôľu. Spájame sa s Bohom, aby sme sa pozdvihli k Nemu. Každý pôst v nás uvoľňuje veľké sily prirodzené aj nadprirodzené. Pôst učí povstávať z vlastných hriechov. Na zemi je bežná vec, že keď človek padne, musí vstať, ak zablúdi, musí sa vrátiť.

Ľudia robia veľkú chybu, ak zabúdajú, že Boh môže odpúšťať. Obrátenie je možné, ale nevyhnutne vedie k tomu, čo neradi robíme: odpúšťame, kajáme sa a vraciame sa späť. Preto si treba uvedomiť, že nový život môže žiť len nový človek, v ktorom pôsobí Duch Svätý.

Foam Roller (1)

Potrebuje sa ponaťahovať či rozmasírovať stuhnuté svalstvo, alebo zrelaxovať? Neváhajte a zadovážte si lacnejšiu verziu masáže bez objednávaní u maséra či fyzioterapeuta.

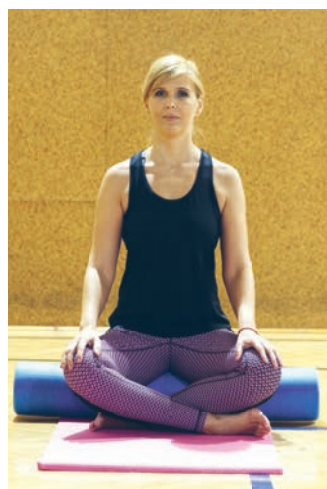
Vďaka penovým valcom v rôznej podobe a veľkosti môžete každý deň doma vykonávať rehabilitačné aj posilňovacie cvičenia alebo strečing. Sú vyrobené z tvrdej peny a používajú sa ako skvelá pomôcka na automasáž alebo myofasciálne samouvoľňovanie. V tejto časti vám ukážeme zopár samouvoľňovacích techník:

Turecký sed na valci

Posaďte sa tak, aby ste vedeli, že váš chrbát je vzpriamený. Hlava je v predĺžení s trupom, brada jemne zasunutá ku krku a dlane voľne položené na stehnách či kolenách. Ak môžete, zatvorte oči a preneste pozornosť iba na svoj dych, nechajte ho voľne plynúť, a takto zotrvať niekoľko minút.

Účinky: pozícia upokojuje nervový systém, uľavuje chrbtici, je vhodná na meditáciu a dýchacie cvičenia. Dochádza k natiahnutiu svalstva nôh, k otvoreniu bedrových kĺbov a uvoľneniu kolien. Krv z nôh je presmerovaná viac do brucha, čo môže byť prospešné orgánom v brušnej dutine.

Kontraindikácie: problémy s kolenami, členkami a priehlavkami, skrátené svalstvo dolných končatín.



Ľah chrbtom na valec

Lahnite si na penový valec po dĺžke, hlava a krížová kosť musia byť na protiľahlých koncoch valca. Rukami sa dotýkajte zeme dlanami nahor. Nohy pokrčte v kolenách na šírku bedrových kĺbov chodidlami na zem. Uvoľnite sa. Vnímajte, ako lopatky objímajú valec a hrudník je otvorený. Súčasne obe ruky pomaly posúvajte za hlavu s nádychom a s výdychom ich vráťte k telu. Môžete zatvoriť oči. Opakujte 5 – 10-krát. Potom nohy postupne po jednej vystierajte.

Rukami aj špičkami na nohách sa naťahujte do diaľky tri sekundy, potom uvoľnite. Opakujte 4 – 8-krát.

Účinky: stabilizácia lopatiek, uvoľnenie ramien, zlepšenie pohyblivosti ramenných kĺbov, tlak okysličuje a prekrvuje medzilopatkové svaly, naťahovanie prsného svalstva.

Kontraindikácie: závrat, úraz, nedávny výskyt zlomeniny.



Ľah na chrbte s panvou na valci

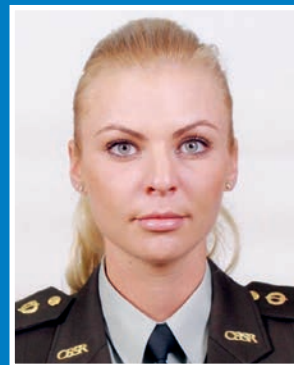
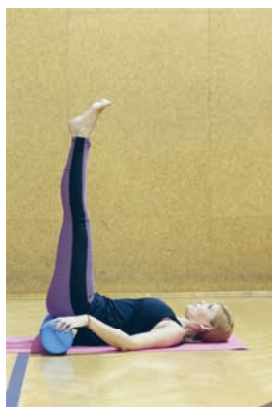
Lahnite si na chrbát, zdvihnite zadok a pod krížovú kosť umiestnite valec. Umiestnenie je vtedy správne, keď máte pocit, že sa valec ide odkotúľať. Môžete si ho preto pridržiavať rukami. V tejto pozícii zotrvať 10 – 20 sekúnd. Pomaly dvíhajte a vystierajte nohy. Chvíľu vydržte v tejto polohe. Potom si oboma rukami uchopíte jednu nohu pod kolenom a pritiahnete ju k trupu – nie nasilu. Druhú nohu spúšťajte dolu, čo najbližšie k zemi – tiež nie nasilu. V takejto pozícii zotrvať 10 – 20 sekúnd a vystriedajte. Opakujte 2 – 4-krát.

Účinky: výborné uvoľnenie krížovej oblasti chrbtice a napätia v nohách, prekrvenie hornej časti trupu. Uvoľnenie a natiahnutie hlbokého bedrového svalu – tzv. svalu duše.

Kontraindikácie: tehotenstvo, problémy s bedrovými kĺbmi.

Text: Hana Klobušická

Foto: Ivan Kelement



Miesto pre psychológa

npor. PhDr.
Ivana Slyšková
Personálny úrad OS SR

Psychodiagnostika v kariére profesionálneho vojaka

So psychodiagnostickým vyšetrením sa stretol počas svojej kariéry každý profesionálny vojak, a napriek tomu, alebo práve preto, je v podmienkach ozbrojených síl často vnímané ako stresujúca, prípadne až kariéru ohrozujúca situácia. Čo je psychodiagnostika, aký je jej cieľ a najmä ako sa na ňu správne pripraviť?

Primárnou úlohou psychodiagnostiky je komplexné poznanie človeka vo vzťahu k zadanému cieľu, a to prostredníctvom psychodiagnostických nástrojov. Tie môžeme rozdeliť na výkonové testy (zamerané na pamäť, inteligenciu, pozornosť, reakčný čas) a dotazníkové metódy (skúmanie osobnosti, potrieb, postojov, názorov, záujmov, motivácie, zvládania situácií psychickej záťaže).

Atraktívnou a čoraz žiadanejšou je psychodiagnostika v pracovnej sfére, predovšetkým v tzv. recruitingu – náboře, vyhľadávaní nových zamestnancov. Psychodiagnostika tohto zamerania je využívaná aj v podmienkach Ozbrojených síl Slovenskej republiky v rámci všetkých výberových konaní. Ako sa teda pripraviť na psychodiagnostické vyšetrenie, aby ste ho dobre zvládli?

- Nemíňajte čas a energiu hľadaním informácií o teste alebo spôsobe odpovedania, odpovedajte úprimne, v osobnostných dotazníkoch je najlepšia tá odpoveď, ktorá vám napadne prvá, bez dlhého premýšľania
- Ak bývate ďaleko, ubytujte sa v mieste vyšetrenia o deň skôr a na vyšetrenie prídte oddýchnutý
- Naraňajkujte sa, energia je potrebná na správne fungovanie mozgu a podanie dobrého výkonu

Aj keď výsledok nedopadne podľa vašich aktuálnych želaní, pokúste sa vnímať psychodiagnostické vyšetrenie ako prostriedok sebapoznania, ktorý vám môže otvoriť dvere iných možností, v ktorých sa uplatníte oveľa lepšie.



Portrét
Štefánika
v Paríži
v roku 1905

Milan Rastislav Štefánik:
Generál – osloboditeľ (2)

Nemocnica namiesto frontu

V roku 1914 Štefánikovu sľubne naštartovanú kariéru
vedca a diplomata prerušila prvá svetová vojna.

Milan Rastislav Štefánik zásluhou svojej zberateľskej vášne a cieľavedomým úsilím o získanie najhodnotnejších predmetov vytvoril do roku 1914 rozsiahlu zbierku tzv. exotickej etnografie. Nazrieť do najosobnejšieho života M. R. Štefánika umožňujú fotografie z interiéru jeho parížskeho bytu na Rue Leclerc 6 s mnohými detailmi, akými sú napríklad predmety jeho osobnej potreby, dokumentujúce život na istej spoločenskej úrovni. Taktiež zbierka iluzionistických rekvizít, ktorá je zasa dokladom Štefánikovej mierne výstrednej záľuby.

Ako naturalizovaný francúzsky občan podliehal Štefánik po vypuknutí vojny mobilizačnej vyhláške. Na základe mobilizačného rozkazu z 9. augusta v Bordeaux sa musel urýchlene hlásiť do aktívnej vojenskej služby vo francúzskej armáde.

Dňa 10. augusta 1914 sa Milan Rastislav Štefánik vrátil do Paríža. Zaradili ho do pešieho pluku 102 v Châtres. Jeho zdravotný stav bol však natoľko vážny, že namiesto odchodu na front sa musel od 12. augusta podrobiť hospitalizácii v parížskej Boucicauteovej nemocnici a od 27. augusta 1914 v sanatóriu Fondation Chaptal na ulici Antoine Chantin.

Pobyt v sanatóriu znášal Štefánik veľmi ťažko. Nevedel sa vyrovnáť s myšlienkou, že v čase, keď vo svete prebiehal obrovský zápas, on musel byť mimo diania, vystavený permanentnej hrozbe, že ho z armády prepustia pre telesnú neschopnosť. Jeho zdravotný stav sa však postupne zlepšil a v polovici septembra 1914 sanatórium opustil.

Text: plk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD.
riaditeľ Vojenského historického ústavu

„Vytrvalosť spojená s nadšením
je zbraňou, s ktorou človečenstvo
postupuje víťazne na ceste pokroku.“

M. R. Štefánik



Štefánik (vpravo) počas
astronomickej expedície
v Samarkande; rok 1907



Štefánik (v popredí) pred
svojou hvezdárňou počas
astronomickej expedície na
Tahití v Oceánii; rok 1910



M. R. Štefánik (vľavo) vo
výskumnom laboratóriu hvezdárne
Meudon pri Paríži; rok 1905



Kríž sv. Juraja bol založený
13. februára 1807 na základe
manifestu ruského cára
Alexandra I. Bol určený na
vyznamenávanie vojakov,
poddôstojníkov a námorníkov
za mimoriadnu chrabrosť,
statočnosť a hrdinstvo v boji.
Prvýkrát ho udelili 2. júna 1807.



Vyznamenania Veľkej vojny

Bol inšpirovaný vyšším vyznamenaním, Radom sv. Juraja, ktoré existovalo už od roku 1769. No len pre dôstojníkov minimálne v hodnosti plukovníka. Do roku 1856 bolo toto vyznamenanie udeľované iba v jednom stupni.

Georgijevský kríž

V období vlády cára Alexandra I. od 13. februára 1807 do roku 1826 bolo udelených 46 527 kusov Kríža sv. Juraja a za vlády cára Mikuláša I. od roku 1826 do 18. februára 1855 ďalších 57 706. Dňa 19. marca 1856 sa nariadením cára Alexandra II. zmenil štatút Kríža sv. Juraja. Počas Krymskej vojny (1853 - 1856) si velitelia uvedomili, že vojak, ktorý už získal kríž, strácal motiváciu.

Preto bolo vyznamenanie rozdelené na štyri stupne. Prvý stupeň bol najvyšším a predstavoval ho zlatý kríž nosený na stuhe s mašľou. Druhý stupeň predstavoval zlatý kríž nosený na stuhe bez mašle, tretí stupeň tvoril strieborný kríž nosený na stuhe s mašľou a napokon štvrtý stupeň tvoril strieborný kríž nosený na stuhe bez mašle. Cár Alexander II. určil, že kríže sa musia vyrábať zo zlata a striebra. Desiateho augusta 1913 bolo na základe rozhodnutia Mikuláša II. vyznamenanie oficiálne pričlenené k Radu sv. Juraja a premenované na Kríž sv. Juraja (Georgijevský kríž). Od januára 1917 sa už nevyrábalo zo zlata a striebra, ale len z pozláteného, resp. postriebreného kovu.

Po revolúcii v roku 1917 sa Kríž sv. Juraja ako prejav mimoriadnej chrabrosti

a hrdinstva mohol udeliť aj dôstojníkovi. Získali ho aj dvaja čs. legionári, generál Radola Gajda a pplk. Karel Vašátko. Vyznamenanie Kríž sv. Juraja zaniklo spolu s Radom sv. Juraja po podpísaní tzv. Brest-litovského mieru medzi Ruskom a Centrálnymi mocnosťami v marci 1918. Opätovne bolo zavedené až v roku 1992 po rozpade Sovietskeho zväzu.

Kríž sv. Juraja sa ešte v 20. rokoch 20. storočia po svojom oficiálnom zániku vyrábala z postriebreného kovu, resp. bronzu aj v Československu. Boli ním dekorovaní predovšetkým čs. legionári z bojov v Rusku. Udelenie tohto vyznamenania znamenalo pre jeho držiteľa mnoho výhod. Najdôležitejšími boli vyšší žold a oslobodenie od telesných trestov, ktoré boli v ruskej armáde veľmi časté a tvrdé.

Pamätný odznak Zborov

Pamätný odznak Zborov vydali pri príležitosti 20. výročia bitky pri Zborove (územie dnešnej Ukrajiny) 1. a 2. júla 1917. Predstavovala súčasť ruskej ofenzívy, ktorá prebiehala 1. až 19. júla 1917 medzi ruskými (VII., VIII. a XI. armáda) vojskami a nemeckými (Južná armáda) a rakúsko-uhorskými (III. a VII. armáda) silami.

Československej streleckej brigáde, ktorú tvorilo približne 3 500 legionárov zaradených do troch plukov, pripadla úloha na jednom vedľajšom smere napadnúť rakúsko-uhorské obranné postavenia pri Zborove. Proti čs. legionárom stáli jednotky plukov 32. rakúsko-uhor-

skej pešej divízie a jednotky pešieho pluku č. 35 (tzv. plzenský) a č. 75 (tzv. jindřichohradecký) 19. rakúsko-uhorskej pešej divízie. Legionárom sa podarilo drvivým útokom preraziť štyri línie obranných pozícií rakúsko-uhorských vojsk až do hĺbky päť kilometrov.

Ešte v priebehu delostreleckej prípravy boli ťažko ranení vojaci Jan Syrový a Otakar Husák, ktorí sa neskôr stali významnými čs. generálmi. V bitke bojoval na strane legionárov aj Ľudvík Svoboda, pričom na strane rakúsko-uhorských vojsk údajne stál proti nemu Klement Gottwald. Úspešné vystúpenie československých legionárov v bitke pri Zborove ocenilo aj velenie cárskej armády. Čs. pluky boli označené čestným názvom Pluky 18. júna (na tento deň totiž podľa juliánskeho kalendára pripadal začiatok ofenzívy) a zároveň si mohli na svoje bojové zástavy pripevniť čestné georgijevské stuhy. Ruská dočasná vláda zrušila všetky obmedzenia, ktoré dovtedy na území Ruska bránili formovaniu nových jednotiek čs. legionárov zo slovenských a českých vojnových zajatcov.

Základom pamätného odznaku Zborov vyrobeného z mosadze je časť bojovej zástavy so stuhou. Na nej je nápis: ZBOROV 1917 - 1937. Spodná časť odznaku je tvorená stuhou s nápisom: BDIEME, SPOMÍNAME, PRACUJEME. Na reverznej strane odznaku je dvojradový nápis výrobcu: MINCOVNA (hore) a KREMNICA (dole).

Text: Mgr. Peter Holík

Vojenský historický ústav,
Mo VHM Svidník
Foto: VHÚ

Informácie o expozíciách Vojenského
historického múzea, otváracích
hodinách a vstupnom nájdete na
webovej stránke www.vhu.sk.



**MLADÉ
A MODERNÉ**